

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

**Proces sociální rehabilitace v terapeutické
komunitě**

Bakalářská práce

Kristýna Hurychová

Studijní program: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou
psychoterapii

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.

Praha 2018

Prague College of Psychosocial Studies

Process of social rehabilitation in therapeutic community

Bachelor Thesis

Kristýna Hurychová

Study program: Social work with emphasis on communication and applied
psychotherapy

Supervisor: doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.

Prague 2018

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

.....

Anotace: bakalářská práce se zabývá procesem sociální rehabilitace v terapeutické komunitě, přičemž se blíže věnuje souvislostem mezi léčbou, sociální rehabilitací a rituály, které klienti během pobytu v terapeutické komunitě zažívali. Teoretická část popisuje aspekty procesu sociální rehabilitace ve specifickém prostředí terapeutické komunity, praktická část mapuje zkušenosti a prožívaný význam, který absolventi terapeutické komunity přisuzují rituálům v terapeutické komunitě a ve svém současném životě.

Klíčová slova: komunita, terapeutická komunita, sociální rehabilitace, rituál

Abstract: This bachelor thesis deals with the process of social rehabilitation in a therapeutic community, focusing more closely on the connections between treatment, social rehabilitation and rituals that clients experienced during their stay in therapeutic community. The theoretical part describes different aspects of the process of social rehabilitation in the specific environment of a therapeutic community. The practical part maps the experiences and the meaning that graduates of a therapeutic community attribute to rituals in the therapeutic community and in their present lives.

Key words: community, therapeutic community, social rehabilitation, ritual

Poděkování

Děkuji doc. PaedDr. Slavomíru Lacovi za odborné vedení a podporu, které mi poskytl při vypracování mé bakalářské práce. Děkuji Mgr. Aleši Kudovi za sdílení jeho pracovních zkušeností z TK Němčice. Děkuji participantům výzkumu za sdílení osobních zkušeností a poskytnutí bohatého materiálu k mému výzkumu.

Věnuji terapeutické komunitě White Light, bez níž by tato práce nebyla vznikla.

Obsah

Úvod.....	9
1. Pojetí a vysvětlení pojmů.....	11
1. 1 Komunita.....	11
1. 2 Terapeutická komunita.....	12
1. 3 Sociální rehabilitace.....	13
1. 4 Rituál.....	14
2. Terapeutické komunity	16
2. 1 Vznik a vývoj terapeutických komunit ve světě	16
2. 2 Stručná historie terapeutických komunit u nás	18
2. 3 Terapeutické komunity pro drogově závislé.....	20
2. 3. 1 Klient terapeutické komunity.....	20
2. 3. 2 Filosofická východiska a principy terapeutických komunit.....	22
2. 3. 3 Struktura a prvky programu	25
2. 3. 4 Cíle léčby a sociální rehabilitace	28
2. 4 Terapeutický tým	29
2. 5 Osobnost sociálního pracovníka v terapeutické komunitě.....	30
3. Rituály v terapeutické komunitě	32
3. 1 Spiritualita v terapeutické komunitě	32
3. 2 Každodenní rituály, oslavy, svátky, tradice	34
3. 3 Přijímací, přestupové a ukončovací rituály.....	35
3. 4 Rituály jako součást sociální rehabilitace	37
4. Výzkumná část.....	39
4. 1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky.....	39
4. 2 Průběh výzkumu	40
4. 2. 1 Použité metody.....	40
4. 2. 2 Charakteristika zkoumaného souboru	41
4. 2. 3 Průběh rozhovorů.....	41
4. 2. 4 Etické aspekty	42
4. 2. 5 Předporozumění	42
4. 3 Analýza rozhovorů.....	43
4. 3. 1 Analýza rozhovoru s paní A.....	44
4. 3. 2 Analýza rozhovoru s panem B.	49
4. 3. 3 Analýza rozhovoru s panem C.	55

4. 3. 4 Hledání vzorců napříč případy/ propojení jednotlivých analýz	59
4. 4 Závěr a shrnutí výzkumné části	60
4. 5 Diskuze	62
Závěr	64

Úvod

Tato práce se zabývá procesem léčby a sociální rehabilitace v terapeutické komunitě (dále jen TK). Propojenost lidských společenství a duševního zdraví mě dlouhodobě profesně i osobně zajímá a tento zájem hraje v mém životě významnou roli. Co se týká společenství, všimla jsem si, že jedním ze způsobů jeho řeči je rituál a tímto fenoménem jsem se nechala vtáhnout do bližšího zkoumání a rozumění. Rituál považuji za specifický výraz společenství, který svou symbolikou vyjadřuje konkrétní sdílenou realitu, a právě proto, že je jazykem symbolickým, sjednocuje a univerzalizuje prožívání zúčastněných. V terapeutické komunitě pro drogově závislé mají rituály své místo a jím se v této práci, z hlediska sociální rehabilitace klientů, zabývám. Cílem mé práce je přispět k porozumění souvislostem mezi léčbou, sociální rehabilitací a rituály, dále popsat a propojit téma rituálů s filosofickými východisky a spiritualitou. Cílem výzkumné části práce je přiblížit, jaký význam mají tyto aspekty léčby a sociální rehabilitace pro úspěšné absolventy TK, kteří skrze svůj příběh a zprostředkovanou zkušenost nám podávají svědectví o významu rituálů v rámci sociální rehabilitace v TK.

Struktura práce je následující: práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části postupuji od obecného ke konkrétnímu, vysvětluji klíčové pojmy *komunita*, *terapeutická komunita*, *sociální rehabilitace a rituál* a objasňuji tak význam, ve kterém jsou pojmy v práci užívány. Následuje historické okénko do vývoje terapeutických komunit, protože jejich kořeny a podmínky vzniku považuji za určující pro další kapitoly, které jsou věnovány filosofickým východiskům a principům TK, struktuře programu a cílům léčby. Kapitoly o klientech a pracovnících TK jsou do práce zařazeny ze dvou důvodů, jednak utvářejí jediné společenství TK, jednak z hlediska sociální rehabilitace jsou v dialogu relevantním pro naše zkoumání. Závěr teoretické části je věnován rituálům v TK na pozadí spirituality, která se jeví podstatnou složkou v procesu léčby a sociální rehabilitace závislých.

Ve druhé, praktické části představuji svůj kvalitativní výzkum, ve kterém se snažím mapovat význam rituálů v procesu léčby a sociální rehabilitace, jak ho vnímají absolventi TK. Vycházím z jejich osobní, žité zkušenosti. Můj výzkum má být sondou do prožívání významu rituálů během pobytu v TK a přinést svědectví, jak

absolventi prožívají jejich význam s odstupem času. V závěru práce propojují teoretické poznatky se závěry výzkumného šetření.

Ve svém přístupu vycházím z bio – psycho – socio – spirituálního modelu komplexnosti člověka, který se v péči o drogově závislé osvědčuje. Čerpám z české i zahraniční odborné literatury, z vlastních poznatků a ze zkušenosti, kterou se mnou absolventi TK sdíleli.

1. Pojetí a vysvětlení pojmů

Ve své práci užívám pojmy *komunita*, *terapeutická komunita*, *sociální rehabilitace*, *rituál*. Považuji za důležité nejdříve vyjasnit tyto pojmy a jejich vnímání. V začátku kapitol vždy uvedu, jak tyto pojmy definují různí autoři a následně vysvětlím, jak je chápu v této práci.

1.1 Komunita

Slovo komunita pochází z latinského „*communitas*“, což je v *Latinsko – českém slovníku* překládáno jako „společenství, společnost, obec, společné soužití, smysl pro pospolitost, smysl pro lidské společenství, ale i vlídnost, laskavost, laskavá povaha, blahosklonnost“ (1975, s. 17). *Všeobecná encyklopedie Diderot* definuje pojem „komunita“ jako „společenství, kolektiv vyznačující se těsnými vnitřními pouty a silnou soudržností danou vědomím sounáležitosti a společným cílem. Vzhledem k vnějšímu světu uplatňuje vůči svým členům princip solidarity“ (2000, s. 153).

Pojem „komunita“ je obvykle vymežován dvojitým způsobem, jednak regionálně, jako „společenství lidí žijících či kooperujících v jedné instituci či jedné lokalitě“ (Matoušek, 2003, s. 94), jednak zájmově, jako soubor lidí, kteří sdílí své zájmy a mají mezi sebou specifické vazby, a jejichž kontakt nemusí nutně probíhat tvář v tvář. (Hartl, 2004; Matoušek, 2003; Šťastná, 2016)

Velmi obsáhle se pojmu „komunita“ věnuje *Velký sociologický slovník*, ve kterém je popsána jako sociální útvar, charakteristický zvláštními vazbami a atmosférou uvnitř a specifickým postavením společenství navenek, vůči zbytku společnosti. (1996)

Širokou a výstižnou definici uvádí Hartl, kdy komunitu vymezuje jako určitou část společnosti a společenský život v ní probíhající. Za charakteristický rys určující komunitu považuje nejen to, co je lokální, ale i to, co je společné. „Komunitu a její vývoj utváří skupinové rozhodování či sankce a vše, co vyjadřuje společnou loajalitu a symbolizuje kolektivní identitu určité skupiny obyvatel“ (1997, s. 37). Přičemž kolektivní identita může být vázána k místu, společným zájmům, profesi atd. Toto pojetí se zdá být široce uplatnitelné, protože dokáže zahrnout různé typy komunit (místní, zájmové, profesní, výcvikové i terapeutické).

V této práci užívám pojem komunita v souladu s pojetím posledně jmenovaného autora, a to jako společenství lidí, které je utvářeno vědomím společné identity (spojené s místem, zájmy nebo cíli společenství), speciálními vazbami mezi členy, loajalitou a solidaritou členů, společným rozhodováním a jasnými hranicemi vůči vnějšímu světu.

1. 2 Terapeutická komunita

Pojem terapeutická komunita (dále užívám zkratku TK dle potřeby a kontextu) lze do češtiny přeložit jako léčebné společenství. Kratochvíl (1979) rozlišuje dvojí pojetí TK, v širším smyslu jako organizaci léčebné jednotky či oddělení v rámci psychiatrické léčebny, v užším smyslu jako léčebnou metodu.

V širším smyslu je TK forma organizace oddělení, psychiatrické léčebny nebo instituce. Pro tento typ organizace je příznačný odklon od autoritativně hierarchického řízení, podporuje se zde otevřená všestranná komunikace mezi personálem a klienty. Ostré hranice mezi lékaři (aktivně dávajícími profesionály) a pacienty (pasivně přijímajícími laiky) se rozvolňují. Klienti se podílejí na organizaci oddělení a spolurozhodování o něm, účelné jsou pravidelné každodenní schůzky personálu a klientů. Klienti jsou zplnomocněni ke spoluprávě, podílejí se nejen na chodu zařízení, ale i na léčbě samotné.

Dále Kratochvíl uvádí užší pojetí, ve kterém je TK chápána jako psychoterapeutická metoda, jež využívá dynamiky a interpersonálních situací ve skupině společně žijících lidí k restrukturalizaci pacientovy osobnosti a jeho socializaci. (1979)

Adameček, Kalina a Richterová – Těmínová (2003b) poukazují na třetí případ využití pojmu TK, který je u nás i ve světě užíván k označení typu zařízení, kde se systém i metoda uplatňují. To mohou být psychiatrická oddělení nemocnic, venkovské farmy, oddělení věznic a další.

Dále Hartl (2004) jednotně vymezuje pojem TK jako organizaci léčby, kde ve společné skupině personálu a pacientů, která je spojena terapeutickým cílem, probíhá spoluúčast pacienta na léčení, účinná komunikace na všech úrovních, podíl každého člena na společném rozhodování a sociální učení pomocí zpětné vazby na vlastní chování.

V textu práce užívám pojem TK jako venkovské sídlo, ve kterém žije společenství klientů a terapeutů, kde zároveň probíhá léčba klientů a toto společenství vykazuje všechny znaky komunity, jak jsou výše uvedeny. Pojímám tedy TK souhrnně jako typ zařízení, systém organizace i vlastní metodu léčby.

1.3 Sociální rehabilitace

Užití pojmu sociální rehabilitace je poněkud komplikované, proto se nejprve opírám o latinskou etymologii obou slov a vycházím ze *Slovníku latinsko – českého* z roku 1941. „Habilitis“ znamená „schopný“ (s. 159), předpona „re“ ve složeninách vyjadřuje „zpět, znovu, opět“ (s. 302), „sociális“ je „společenský, družný“ (s. 331). Sociální rehabilitaci můžeme tedy přeložit jako *společensky znovuschopný, znovunabytí sociálních schopností*.

Legislativně je sociální rehabilitace zakotvena v Zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách takto:

Sociální rehabilitace je soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob, a to rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných, pro samostatný život nezbytných činností alternativním způsobem využívajícím zachovalých schopností, potenciálů a kompetencí. Sociální rehabilitace se poskytuje formou terénních a ambulantních služeb nebo formou pobytových služeb poskytovaných v centrech sociálně rehabilitačních služeb. (2015, s. 130)

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách se sociální rehabilitací zabývá především z perspektivy obnovení, udržení schopností a dovedností či jejich podporou (nebo nahrazením) během zotavování se z dlouhodobého duševního onemocnění nebo tělesného postižení (včetně mentálního) směrem k sociálnímu fungování klientů, zvládnutí sociálních rolí a dalších nároků společnosti.

Dvořák (2003) se pojmem sociální rehabilitace zabývá již v souvislosti s léčbou klientů drogově závislých. Upozorňuje na sporné užívání pojmu resocializace (znovuzačlenění člověka do společnosti), jenž je s ohledem na tuto cílovou skupinu rovněž často užíván, někdy dokonce s pojmem sociální rehabilitace zaměňován. Resocializace má však podle něj v našich podmínkách negativní

konotace, které se vážou k nedobrovolnosti a direktivitě nápravy závadového chování. Resocializace bývá spojována s vězeňským prostředím, delikvencí a převýchovou. Dvořák uvádí další důvod, proč je obtížné obecně zacházet s pojmem resocializace. Ne u všech, zvláště u mladistvých klientů, proběhla úplná socializace, proto nelze hovořit o re - socializaci, ale o postupné sociální rehabilitaci, kterou chápe velmi komplexně:

Cílem sociální rehabilitace je (re)integrace závislého do společnosti prostřednictvím (znovu)nabytých sociálních a profesních dovedností a podpůrného sociálního prostředí a vztahů. V individuálním psychologickém pohledu pak tyto skutečnosti ovlivňují (znovu)nabytí sebeúcty a kompetence vést život v běžné společnosti. (2003, s. 64)

Považuji za důležité vycházet z bio – psycho – sociálního modelu člověka a respektovat, že tyto roviny se vzájemně ovlivňují a podmiňují. Sociální interakce mají vliv na utváření identity, sebeúcty, ta se zpětně odráží do sociálního zapojení, a to zase do chování, přičemž neméně význačnou roli hraje fyzický stav a péče o sebe. V této práci tedy pohlížím na sociální rehabilitaci jako na proces zahrnující úzdravu či zlepšení v sociální oblasti podmíněnou zlepšováním psychické i fyzické kondice ve specifických podmínkách TK.

1. 4 Rituál

V *Encyklopedickém slovníku* je heslo „rituál“ pojato etnograficky jako „způsob kodifikovaného formalizovaného chování, v němž se prostřednictvím symbolů, gest a formulí předávají a upevňují skupinové hodnoty, vztahy, socionormativní systémy apod.“ (1993, s. 928).

Latinské „ritus“ je v *Latinsko – českém slovníku* překládáno jako „posvátný řád, obřad, ale i zvyk, obvyklý způsob, obyčej“ (1941, s. 314).

Pojem „rituál“ obsáhle vykládá i *Velký sociologický slovník*, podle nějž je rituál způsob chování, jenž je standardizován pravidly buď tradičními, nebo vynucenými. Pojem rituál má velmi blízko k ceremoniálu a obřadu, posvátnému obyčeji. Dále jsou zde popsány některé funkce, rituál vzniká jako reakce na strach či rozhodování, na změnu ve společenství, působí jako stabilizátor chování v těchto případech. Jako součást náboženských kultů má podporovat náboženské cítění, což bývá

doprovázeno hudbou, tancem, symboly. Mimo oblast náboženství mají rituály především integrační funkci a podporují vznik emotivních pout mezi členy. Rituály soustřeďují členy kolem nezpochybnitelných hodnot (1996), což tvrdí i Szasz: „Rituální ceremonie ... jsou vyjádřením sdílení jistých hodnot. Účastní-li se jedinec ceremonie, zdůrazní své zařazení do skupiny; odmítne-li část, zdůrazní svůj nezájem či odpor vůči skupině“ (1974/1996, s. 21).

Pro účely této práce rituál chápu jako slavnostní obřad, probíhající podle předem daných postupů, který vyjadřuje a upevňuje společně sdílené hodnoty společenství a soustřeďuje členy kolem těchto hodnot. Zároveň podporuje emotivní pouto mezi členy, protože se obvykle koná v souvislosti se změnami týkajícími se společenství, u příležitosti výrazně emotivních událostí (například rituály iniciační, přechodové) a díky silně emočnímu náboji stabilizuje a ventiluje reakce na tyto změny.

2. Terapeutické komunity

Terapeutické komunity jsou pozoruhodnými společenstvími, která nabízejí podporu, léčbu a růst lidem s nejrůznějšími typy potíží. Na pozadí historického vývoje, okolností a podmínek vzniku terapeutických komunit ve světě i u nás budou následující části práce věnovány terapeutickým komunitám pro drogově závislé.

2.1 Vznik a vývoj terapeutických komunit ve světě

Terapeutické komunity mají své kořeny v křesťansko-židovských společenstvích, jejichž existence je doložena v tzv. Svitcích od Mrtvého moře. Tyto komunity sloužily lidem, kteří žili v rozporu s tehdejšími společenskými normami. (Radimecký, 2007) Jistě by bylo možné jít dál do minulosti a nalézt různé modifikace takových společenství v dalších, starobylejších kulturách. Pro účely této práce však uvedu stručný přehled historického vývoje terapeutických komunit v euroamerickém prostředí během posledních dvou staletí, abych později mohla na pozadí kulturně historického kontextu dále zkoumat jednotlivé aspekty terapeutických komunit pro drogově závislé, jak je známe dnes.

Autoři uvádí, že v novodobém vývoji lze sledovat dvě linie terapeutických komunit, demokratické a hierarchické. Model demokratických komunit vznikl ve Velké Británii během druhé světové války a po ní na poli armádní psychiatrie. Pro velké množství vojáků bylo zapotřebí vyvinout rychlou a účinnou léčbu. Profesionálové z pedagogických a lékařských oborů, povolání do armádních psychiatrických služeb pod vedením J. R. Reese, obraceli pozornost od individuální ke skupinové terapii a k možnostem využít celé dění na oddělení, včetně vzájemných vztahů mezi pacienty i mezi pacienty a personálem. Mezi odborníky Reesova týmu patřili mimo jiné i Maxwell Jones a Tom Main, kteří po válce uplatnili své zkušenosti z Northfield Hospital a nemocnice Mill Hill v civilních nemocnicích. Tom Main prvně použil pojem terapeutická komunita ve svém článku v roce 1946, Maxwell Jones formuloval v roce 1948 pět hlavních zásad terapeutické komunity (viz například Kalina, 2008; Kalina, 2011; Kratochvíl, 1979; Nevšimal, 2004):

1. Oboustranná komunikace na všech úrovních (v protikladu s armádní i psychiatrickou hierarchickou komunikací)
2. Proces rozhodování na všech úrovních

3. Společné vedení
4. Konsenzus v přijímání rozhodnutí
5. Sociální učení v interakci tady a teď

(citují podle Kalina, 2008, s .28; Nevšimal, 2004, s.174)

Demokratické terapeutické komunity se dále rozvíjejí v oblasti psychiatrické péče. Prosazuje se zřizování terapeutických komunit v rámci psychiatrických léčeben či oddělení, především pro pacienty s neurotickými a psychotickými obtížemi, dále Jones uváděl komunitní model do věznic (Kratochvíl, 1979). Prosazování principů komunity přineslo do psychiatrické péče mnoho převratných pohledů, pružnější nehierarchické vztahy, důstojnější prostředí pro pacienty a mezioborový přístup. Během 60. a 70. let se model komunity šířil po Velké Británii, USA, Kanadě, Austrálii a po Evropě. Koncem 60. let byla založena Asociace terapeutických komunit (ATC) nejprve pro Británii, později mezinárodního formátu. (Kalina, 2008)

Druhá linie terapeutických komunit je známá jako hierarchická a vyvíjí se více méně odděleně od výše uvedené. Její přímé kořeny spatřují citovaní autoři již ve svépomocných náboženských organizacích formujících se v 18. století (Nevšimal, 2004), především pak zmiňují Oxfordskou skupinu, náboženské bratrstvo, jejíž principy obsahovaly 1. veřejnou zpověď, 2. duchovní vedení, 3. změnu či odvrácení a 4. odčinění. Později se z (dodnes existující) Oxfordské skupiny modifikovalo mohutné svépomocné hnutí Anonymních alkoholiků (dále jen AA), jehož zakladatel Bill W. vyšel z principů Oxfordské skupiny a přizpůsobil je alkoholikům ve 12 krocích AA. (Kalina, 2008; Nevšimal, 2004)

Hnutím AA byl do značné míry inspirován Synanon, svépomocná abstinenční komuna pro drogově závislé založená v roce 1958 Charlesem E. Dederichem v Kalifornii, jenž byl bývalým členem AA. Synanon je v očích odborné veřejnosti značně kontroverzní: „V různých stádiích svého vývoje byl Synanon sociálním experimentem, samosprávnou komunou, podnikatelskou firmou, klanem a sektou, případně tím vším dohromady; nebyl terapeutickou komunitou a ani se tak nenazýval“ (Kalina, 2008, s. 35-36). Nicméně svými základními principy (otevřená konfrontace, náhradní rodina, možnost postupu v hierarchii), ale i aspekty, kterých by bylo lépe se vyvarovat (například zneužívání moci a majetku), byl Synanon přímou inspirací pro založení Daytop Village v roce 1963 psychiatrem

a psychoanalytikem D. Casrielem, jež je považována za první hierarchickou terapeutickou komunitu. (Kalina, 2008, Nevšimal, 2004)

Ideje svépomoci, praktické spirituality, pokory a otevřenosti, přiznání si vlastních chyb, odčinění a práce pro druhé jako cesty změny a pozitivního růstu přešly pak z hnutí Anonymních alkoholiků do Synanonu a odtud do terapeutických komunit, pro něž byl Synanon vzorem. (Kalina, 2008, s. 38)

Kalina píše, že na rozdíl od Synanonu Daytop Village nabízí rezidentům změnu, aby mohli opět fungovat v běžné společnosti. (2008) Jsou zde zařazeni profesionálně mezi personálem a je zřízena správní rada jako nezávislá kontrolní instituce. (Nevšimal, 2004) Dále zde klient prochází strukturální hierarchií až na vysoké pozice, je zmocňován a na základě zodpovědnosti je mu umožněn osobní růst. V mnoha dalších ohledech Daytop Village připomíná hierarchické TK, jak je známe dnes.

Další komunity po vzoru Daytopu se šířily nejprve v USA, později v Anglii a dále v Evropě i jihovýchodní Asii. (2004) Pro účely této práce nám přijde podnětné uvést příklad komunity Emiliehoeve v Holandsku, kde se po předchozím experimentování ukázalo, že demokratické principy po vzoru M. Jonese nejsou pro závislou klientelu vyhovující a za pomoci odborníků z Daytop Village holandský průkopník Martien Kooyman přijal v Emiliehoeve jasně strukturovaný, hierarchický režim. (Kalina, 2008) Terapeutickou komunitou Emiliehoeve se pak inspirovaly mnohé další evropské komunity.

2. 2 Stručná historie terapeutických komunit u nás

V Čechách se během vlády komunistického režimu dařilo prosazovat komunitní model jednak v návaznosti na práce sovětského vychovatele A. S. Makarenka, jednak na základě souladu idejí komunity a socialismu. (Kalina, 2011; Kratochvíl, 1979) Rozvíjel se zde komunitní přístup po dvou svébytných liniích, z nichž první odpovídá demokratickému přístupu a rozvíjí model komunity na psychiatrické půdě. Jak píše Kalina, druhá česká linie, zabývající se léčbou závislostí, navzdory očekávání neodpovídá zcela hierarchické linii po vzoru Synanonu, jak je o ní psáno výše. (2008) Odkazuje tím na původní originální přístup doc. MUDr. Jaroslava Skály, čemuž se později budeme věnovat.

Co se týká demokratické linie, jako první v socialistických zemích byla založena komunita pro léčbu neuróz v Lobči roku 1954 manželé Knoblochovými. Zde probíhala skupinová psychoterapie psychodynamického zaměření s komunitními prvky. Dále, po vzoru Lobče, vznikaly během 60. let další komunity v rámci PL. Zde probíhaly rovněž cvičné pobyty v roli pacienta pro budoucí profesionály v oblasti psychoterapie, jež byly jedinou dostupnou formou tohoto vzdělání. Během 70. let vznikal svébytný výcvikový systém SUR, který z principů terapeutických komunit rovněž vycházel. (Kalina, 2008; Kalina, 2011; Kratochvíl 1979; Nevšímal, 2004)

Druhá linie TK měla u nás jedinečný vývoj, jehož tvář určoval a formoval doc. MUDr. J. Skála založením lůžkového oddělení pro studium a léčbu alkoholismu známého jako Apolinář v roce 1948. Autoři se shodují, že o Maxwellu Jonesovi se dozvěděl až od F Knoblocha roku 1953, a tedy šel originální cestou užití léčebného kolektivu, nezávisle na dění na Západě. Byl zřejmě ve světovém měřítku vůbec první, kdo použil komunitní principy v léčbě závislostí. (Kalina, 2011; Nevšímal, 2004) Tento systém se v mnohém podobá současným TK pro drogově závislé (jasný strukturovaný režim, bodovací systém, míra frustrace atd.), ale i základním principům hnutí AA (svépomoc, odčinění v životní praxi, aj.). Skálův model léčby závislosti přebrala řada oddělení psychiatrických nemocnic.

Od 70. let se rozvoj komunitní péče zastavil, Sadská a Lobeč v 90. letech zanikly. Během komunistické éry bylo jen málo osob závislých na nelegálních drogách, převažovaly lékové závislosti a tito lidé byli léčeni v protialkoholních zařízeních. (Kalina, 2008) Po revoluci se situace prudce změnila, kdy po otevření hranic nastal drogový boom a počet lidí závislých na tvrdých drogách narůstal. Pro takto změněnou scénu závislých lidí bylo nutné vytvořit odpovídající služby.

Po roce 1989 se začal rozvíjet nestátní neziskový sektor, jenž postupně vhodně doplňoval služby zdravotnické. Jak poznamenává Bém, nezdravotnická zařízení umožnila zahrnout do péče do té doby nepříliš zohledňovaný sociální rozměr závislosti. (2003) Dnes je systém péče o drogově závislé meziresortní agendou, která spadá pod Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad vlády České republiky. Na službách se podílí státní organizace i nestátní neziskový sektor. Systém služeb pro drogově závislé tvoří zařízení zdravotních i sociálních služeb, které svou návazností a komplexností umožňují efektivní péči o drogově závislé. Radimecký shrnuje místo TK v systému služeb následovně: „Terapeutické komunity tak v uceleném systému sociálních služeb pro uživatele drog představují

typ služby s vysokým prahem, jež tvoří jakýsi pomyslný předvrchol v pyramidě služeb pro uživatele drog na cestě k vyřešení problémů spojených s užíváním návykových látek“ (Radimecký, 2007, s. 16).

2.3 Terapeutické komunity pro drogově závislé

V následující části se budu věnovat některým specifickým současným terapeutickým komunitám pro drogově závislé v českých podmínkách. Uvedu, kdo je klientem TK, na jakých filosofických a principiálních východiscích TK zakládají svou činnost, jakou strukturu programu pro klienty nabízejí a k jakým cílům léčba a sociální rehabilitace směřuje. V poslední kapitole zmíníme terapeutický tým a roli osobnosti sociálního pracovníka v TK.

2.3.1 Klient terapeutické komunity

Klientelu TK tvoří lidé se závislostí na návykových látkách, s nelátkovými závislostmi, případně s kombinací obou. Závislost je dle MKN - 10 definována jako:

Soubor behaviorálních, kognitivních a fyziologických stavů, který se vyvíjí po opakovaném užití substance a který typicky zahrnuje silné přání užít drogu, porušené ovládnutí při jejím užívání, přetrvávající užívání této drogy i přes škodlivé následky, priorita v užívání drogy před ostatními aktivitami a závazky, zvýšená tolerance pro drogu a někdy somatický odvykací stav. (2016, s. 200)

V problematice drogově závislých v minulosti dlouhou dobu převažoval medicínský model, osoby závislé byly v péči lékařů psychiatrů, byly léčeny pro předpokládané mozkové dysfunkce, o nichž se mínilo, že jsou chronické a nevléčitelné. Toxikomanie jako nemoc se zařadila do učebnic psychiatrie roku 1934 jako typ duševní poruchy. (Kalina 2003; Radimecký, 2007; Szasz, 1974/1996) Kalina nastiňuje polemiku, zda a do jaké míry je dnes prospěšné zahrnovat sociální patologie do lékařských diagnostických kategorií. (2003)

V současné době převládá v péči o drogově závislé nad biomedicínským přístupem bio-psycho-sociální přístup, který rozšiřuje medicínský model o psychologický a sociální rozměr člověka, jeho psychické, vývojové a vztahové

charakteristiky včetně souvislostí s jeho životním prostředím. Tento přístup se opírá o pojetí duševního zdraví, jak ho chápe Světová zdravotnická organizace (WHO) „For all individuals, mental, physical and social health are vital strands of life that are closely interwoven and deeply interdependent“ [Pro všechny jedince duševní, fyzické a sociální zdraví jsou životně důležitými prvky, které jsou úzce propletené a hluboce vzájemně závislé.] (2001, s. 3, můj překlad).

V posledních desetiletích řada autorů rozšiřuje bio-psycho-sociální přístup o různě pojímanou duchovní složku života člověka a takto rozšířen bývá tento model označován jako bio-psycho-socio-spirituální či holistický přístup. (Čtrnáctá, 2007; Frouzová, 2003; Jeřábek, 2007; Kalina, 2003; Kalina, 2008; Kudrle, 2003a, 2003b)

Etiologie i symptomatologie závislosti je složitý multifaktoriální jev, na němž se v různé míře podílí všechny roviny bio-psycho-sociálně-spirituálního modelu ve vzájemných interakcích. K symptomatologii závislých se vyjadřuje například Jeřábek na základě své praxe a výzkumu a poukazuje na tyto charakteristické rysy závislého: deficity v komunikaci (inkongruence, ambivalence, dvojná vazba), extrémní interpersonální citlivost, silná touha po přijetí s vysokou mírou anticipace odmítnutí a současně velkou vděčností za přijetí, specifický způsob empatie, zvláště k podobně založeným jedincům, problematické sebepojetí, emoční labilita a nepřiměřenost. Dále navrhuje „... jednotící toxikomaničké dispozice: 1. nízká integrace sebepojetí, 2. interpersonální senzitivita (pocit ohrožení ve vztazích, nízká frustrační tolerance), 3. nižší úroveň defenzivní organizace (časté popření, projekce, štěpení apod.), 4. emoční labilita a nepřiměřenost“ (Jeřábek, 2007, s. 28).

Jeřábkovy poznatky o osobnostních rysech závislých klientů se do značné míry shodují například s nálezy Galanter a Klebera, které uvádí ve své práci Pieri (2002; cituji podle Kalina, 2008, s. 187). Galanter a Kleber zjišťují u závislých vysokou míru úzkostnosti a deprese, nízkou míru socializace, problémy s autoritami, špatný úsudek a testování reality. National institute on Drug Abuse (NIDA) uvádí, že *6 z 10 závislých trpí ještě další psychickou poruchou, případně více poruchami a je vhodné léčit je simultánně.* (NIDA, 1999, s. 25)

Podle Frouzové drogy velmi významně zasahují do procesů tří rovin: do psychologického vývoje a zrání, socializace a akulturace a hledání dalších rozměrů lidské existence. (2003) Klientelu TK tvoří tedy závislí, u kterých můžeme předpokládat v různých kombinacích příčin a následků drogové závislosti deficity v psychologickém vývoji, problémy ve vztahové a sociální oblasti, fyzické obtíže

a nakonec i zanedbání v oblasti spirituální ve smyslu Jeřábka: „... kontinuum existenciálně-religiózní“ (2007, s. 19).

2. 3. 2 Filosofická východiska a principy terapeutických komunit

Abychom se mohli zabývat komplexním procesem léčby a sociální rehabilitace v terapeutické komunitě, zaměřím se nyní na filosofická východiska přístupu ke klientům a dále na principy TK, které z těchto základních postojů vyplývají. V této kapitole vycházím především z prací Kaliny, Kooymana, Kratochvíla a Richterové - Těmínové a snažím se podat přehledný obraz filosofie terapeutických komunit.

Na úvod si dovolím citovat Richarda Beauvaise, který popsal filosofii terapeutických komunit v době svého pobytu v Daytop Village. Jeho filosofii podle Kooymana přijala většina terapeutických komunit:

Jsme tady, protože už není, kam bychom unikli sami před sebou. Dokud se člověk nepostaví před zraky a srdce ostatních, utíká. Dokud člověk nevěří druhým, aby s nimi mohl sdílet svá tajemství, není v bezpečí. Když se bojí, že jej poznají, nemůže poznat sebe ani druhého. Bude stále sám. Kde jinde než mezi sebou najdeme takové zrcadlo? Tady – společně – se člověk může konečně podívat na sebe jasně. Neuvidí hrdinu svých snů, ani trpaslíka svých nočních můr, ale pozná se jako člověk, část celku, se svým dílem zodpovědnosti. Na takovém místě můžeme všichni zakořenit – a růst. Již nikdy sám – do smrti, ale žít s druhými a pro druhé. (n. d., cituji podle Kooyman, 2004, s. 22)

Společenství je jedním z klíčových filosofických východisek terapeutických komunit, ať už demokratické či hierarchické linie. Richterová-Těmínová je přesvědčena, že společenství je základem terapeutických komunit, které svou strukturou podle ní navazují na tradiční křesťanská společenství, kde každý měl v hierarchii svou úlohu. (Richterová-Těmínová, 2007b) Kalina rovněž pojednává o společenství jako o základním východisku TK a dodává, že vědomí výlučného společenství je jedním z faktorů, které formují identitu či sebepojetí TK. (2008, 2011)

Demokratické ideály jsou dalším pilířem filosofie TK. (Kalina, 2008; Kalina, 2011) Samotné počátky vzniku terapeutických komunit můžeme spatřovat

v reorganizaci vztahů na oddělení nemocnic, čemuž se podrobněji věnuji v kapitole 2. 1. Upouští se od tradičního hierarchického modelu aktivního a autoritativního personálu a pasivně léčbu přijímajících pacientů, je podporována obousměrná komunikace a společné rozhodování. Pacientům je navrácena aktivní účast na terapii a s ní i zodpovědnost. (Kratochvíl, 1979) „Britští zakladatelé Jones a Main vycházeli z toho, že utváření psychosociálního prostředí a změna jsou kauzálně spojeny“ (Kalina, 2011, s. 45).

Třetím pilířem je **humanistické pojetí člověka**. „Terapeutické komunity sdílejí humanistické pojetí člověka jako bytosti primárně hodné úcty a respektu, obdařené rozumem a svobodnou vůlí, bytosti nikoliv v základu špatné či hříšné, ale obdařené velkým potenciálem dobra“ (Kalina, 2008, s. 78). Zdroje tohoto přístupu bychom mohli hledat v proudu filosofických a společenských hnutí 20. století, počínaje Freudem a Jungem, dále v humanismu, kde autoři jako Rogers, Maslow, Erikson zdůrazňují potenciál pro rozvoj, růst a zrání. Dále v existencialismu s ústředním tématem odcizenosti a odpovědnosti, bytí v pravdě a svobodě představitelů Sartra, Heideggera, Arendtové. (Kalina, 2008; Richterová-Těmínová 2007b)

Dále můžeme sledovat následující principy či hodnoty, které z těchto filosofických základů vycházejí. Jejich přehled uvádím v tabulce 1.

Tabulka 1 Principy TK

	Beauvais	Kalina	Kooyman	Kratochvíl	Richterová-Těmínová
Otevřenost	✓		✓	✓	✓
Zodpovědnost	✓ ✓		✓	✓	✓ ✓
Svoboda					
Společenství	✓	✓	✓	✓	✓
Konfrontace	✓		✓	✓	✓
Omezená demokracie	✓	✓	✓	✓	✓
Změna	✓	✓	✓	✓	✓

Zdroje: Kalina, 2008, 2011; Kooyman, 2004; Kratochvíl, 1979; Richterová - Těmínová, 2007

Význam **otevřené komunikace** všemi směry předesílá Kratochvíl ve své definici TK (1979), Kooyman (2004) uvádí vztah mezi otevřeným sdílením myšlenek, pocitů viny, předcházením tajemství a svobodou. Těmínová (2007b) pokládá za velmi významnou širší otevřenost existenciálním tématům, jako jsou vina, svoboda, radost a bolest, smrt. Otevřenost a pravdivost v těchto tématech klade velké nároky na pracovníky, avšak je nezbytná proto, aby klienti sami sebe mohli s těmito tématy konfrontovat, sdílet je s druhými, z nich růst a snad na tomto základě zahlédnout smysl své existence.

Zodpovědnost a svoboda jsou úzce provázány. Terapeutické komunity poskytují platformu pro vývoj klientů směrem k zodpovědnosti a svobodě (obojí v protikladu závislosti), a to v mnoha rovinách. Jelikož užívání drog je v TK považováno za symptom hlubších problémů, jsou klienti konfrontováni se zodpovědností za své brání. (Kooyman 2004) Zodpovědnosti se učí dále v provozu TK, v rolích a úkolech. Dále jsou konfrontováni i s odpovědností za svoje rozhodování a chování a nakonec i za svoje bytí. (Richterová-Těmínová, 2007b) Tyto postoje vyplývají z humanistické tradice, člověk je svobodný a vždy odpovědný za směr, který si zvolí. (Kalina, 2008)

Kratochvílova **kolektivnost** spočívá v podporování vzájemných vztahů a interakcí, zodpovědnosti vůči společenství, ve vzájemné pomoci a porozumění. Permisivita a tolerance na jedné straně je vyvažována tlakem ke konformitě a zájmy kolektivu. (1979) Společenství otevírá nové dveře, umožňuje sdílení, zrcadlení, poskytuje zpětnou vazbu, jistotu, zážitek něčeho, co jedince přesahuje. Přijetí místa ve společenství dává klientovi možnost zakořenit a růst, neutíkat před sebou a druhými, poznávat hranice vnitřní a vnější svobody, jak věrně vykresluje Beauvaisova slova. (Richterová-Těmínová, 2007b) Společenství rovněž svým členům poskytuje prostor ke vzájemné konfrontaci, která je pokládána za klíčový prvek sociálního učení. (Kalina, 2008; Kooyman, 2004; Kratochvíl 1979)

Jak jsem již zmínila, původní demokratické terapeutické komunity, jak je rozvíjel Jones, neměly v léčbě závislých úspěch. Zralosti, kterou demokratické uspořádání vyžaduje, většina závislých v době léčby není schopná. (Kooyman 2004) V TK pro drogově závislé je rozvíjena **kultura omezené demokracie**, dle Kaliny na

základě podílu klientů na moci a zodpovědnosti vůči komunitě, pravomocí v rámci rolí, transparentnosti rozhodování a srozumitelnosti pravidel. (2008) Klienti mají aktivní podíl na moci, čímž se zajišťuje flexibilita rolí a zplošťuje hierarchická pyramida, tím by však měl mít právo veta. (Kratochvíl 1979) Kalina odkazuje na Jonesovo rozlišování principiální rovnosti a faktické diferenciaci moci. Pravidla by měla stanovovat, o čem rozhoduje komunita jako celek a ve kterých záležitostech má tým konečné slovo. (2008)

TK charakterizuje hluboká víra v **potenciál změny** (Richterová-Těmínová, 2007b), být místem změny je smyslem TK. Závislost je chápána jako odraz hlubších potíží v intrapsychické rovině a mezilidských vztazích, změna se týká celé osoby a je možná v interpersonálním kontextu sociálního učení tady a teď. Taková radikální změna se neobejde bez rizika dočasné dezintegrace osobnosti, jež je přínosná za příznivých vnitřních i vnějších podmínek (hodnoty i struktura), které TK zajišťuje. (Kalina 2008)

2. 3. 3 Struktura a prvky programu

V návaznosti na předchozí kapitolu, která pojednává o filozofických východiscích a principech TK obecně, se budu nyní věnovat jejich konkrétní podobě uvnitř léčebného systému TK. „Terapeutické komunity jsou umělým sociálním prostorem, v co nejvyšší míře se snaží vytvořit společenství, které se aspoň v některých svých aspektech (bezpečí, hranice, kvalita vztahů...) podobá podmínkám dobré rodiny“ (Broža, 2007, s. 82). Počáteční socializace jedince se děje primárně v rodině, která svou vztahovou a časovou strukturou a řádem vychovává člověka k tomu, aby obstál ve společnosti a byl jejím platným členem. Pro klienty TK, jež v sociálním fungování zpravidla selhávají, má struktura a řád TK klíčový význam v jejich sociální rehabilitaci. Kalina v této souvislosti uvádí následující okruhy struktur v TK:

- Soubor pravidel o chování (kardinální a další důležitá pravidla)
- Denní a týdenní rozvrh povinných terapeutických a výchovných či vzdělávacích aktivit, které probíhají předepsaným způsobem
- Uspořádání pracovních funkcí a povinností, které udržují každodenní chod zařízení

- Členění léčebného plánu do fází a subfází
- Privilegia při pokroku v léčbě a disciplinární sankce při porušení pravidel (Kalina, 2008, s. 180)

Pravidla určují práva a povinnosti klientů. Kardinální pravidla, jako je zákaz užívání a manipulace s návykovými látkami, zákaz násilí a sexu zajišťují vnější i vnitřní bezpečnost komunity. Jejich porušení vede zpravidla k vyloučení klienta. Dále se pravidla týkají zapojení klientů do programu komunity, vymezují žádoucí a nežádoucí vzorce komunikace a chování během terapeutických programů i mimo ně. Další soubor pravidel se týká provozu, zvyků, tradic a konečně rozdělení moci a zodpovědnosti. Pravidla by měla mít jasnou hierarchii, měla by být dostupná, jasná, srozumitelná všem klientům tak, aby bylo možné je internalizovat. Porušení pravidel vede k diskuzi a sankcím, pravidla tak poskytují nejen ochranu a bezpečí klientů, ale i bohatý materiál pro sociální učení. (Adameček et al., 2003a; Kalina, 2008; Kooyman 2004)

Terapeutické programy zahrnují komunitní setkání, skupinovou, pracovní, rodinnou a individuální terapii, dále volnočasové, sportovní a kulturní aktivity. Ty se pravidelně opakují v týdenním rozvrhu.

Setkání komunity jsou hlavní platformou pro sdílení informací, rozhodování, udržování řádu a řešení problémů. (Adameček et al., 2003a; Kalina 2008) Dle Kratochvíla mají v zásadě dvě funkce, organizační a interakční. (1979)

Skupinová terapie probíhá v TK především na základě psychodynamických a kognitivně behaviorálních přístupů. Autoři se přiklánějí k dělení na skupiny životopisné, tematické, interakční. Dále jsou využívány specifické techniky, jako je nácvik, arteterapie, muzikoterapie, hraní rolí, psychodrama, v neposlední řadě rovněž edukativní skupinové aktivity. (Adameček et al., 2003a; Kalina, 2008; Nevšimal, 2007)

Individuální terapie se dle Adamečka, Kaliny a Richterové – Těmínové v užším smyslu neprovádí (2003), každý klient má však přiděleného garanta z řad terapeutů, se kterým spolupracuje formou individuálního plánování. Individuální plán je revidován minimálně jedenkrát za čtrnáct dní a v rámci individuálních konzultací vzniká i prostor pro sdílení a přípravu velmi citlivých témat, která by pak měla být otevřena ve skupině. Nevšimal dále k individuální terapii v TK řadí práci

s deníkem, jako důležitým nástrojem komunikace s terapeutickým týmem a vlastní sebereflexe. (2007)

Pracovní terapie je důležitou součástí programu, do značné míry modeluje rytmus běžného života. „Klienti mají rozděleny jasně definované funkce s odpovídajícími pravomocemi a zodpovědností“ (Adameček et al., 2003a, s. 204). Autoři dále uvádějí, že práce má mít jasný a viditelný smysl, má být reálná. K tomuto účelu slouží především zajištění chodu zařízení, domácí práce, péče o hospodářství.

Sportovní a kulturní aktivity jsou významnou součástí programu, stejně jako zátěžové akce a pobyty mimo TK. Poskytují klientům pozitivní zážitky, ale také frustrace, konflikty a množství dalšího materiálu do skupinové práce. Díky nim klienti rozvíjejí své zájmy a možnosti, jak trávit svůj volný čas po ukončení léčby v TK. „Tuto část programu nelze chápat jen jako doplňkovou – pomáhá totiž klientům TK obnovit smysl pro některé přirozené zdroje libosti, v tomto kontextu zejména ze sociálních kontaktů, z uvolnění po sportu atd.“ (Kalina, 2008, s. 118).

Rodinná terapie je nedílnou součástí nabízených služeb a v porovnání s dalšími evropskými programy je pro TK v ČR intenzivní zapojování rodinných příslušníků signifikantní. (Nevšímal, 2007) Probíhá hlavně ve formě návštěv a rodinných sezení, rodinných setkání všech klientů TK a rodičovských skupin, dále TK umožňují pobyt rodinného příslušníka. TK, ať už vycházejí ze systemického přístupu, modelu kodependence či dalších přístupů, jsou si vědomy, že důležitým faktorem v účinnosti léčby je podpůrná síť blízkých a zároveň zlepšení poměrů v celém rodinném systému. (Adameček et al., 2003a; Nevšímal 2007)

Co se týká **struktury pracovních funkcí a povinností**, klienti mají v rámci společenství přiděleny různé role a s nimi spojené činnosti, kterými zajišťují chod komunity. Role jsou hierarchicky uspořádány podle míry odpovědnosti, z nichž nejvyšší má šéf domu a další řídicí funkce, jako je šéf dílny, šéf kuchyně. Mezi další role patří například pradlenka, pomocník v kuchyni, kotelník a pomocné práce na zahradě, v hospodářství. Komunitní role korespondují se sociálními rolemi reálného života a nesou prvky sociálního učení v interakcích. Jsou zdrojem zátěže a stresu, dávají možnost učit se zvládat a konstruktivně řešit náročné situace, například v konfliktech s autoritou. Jsou zdrojem frustrace i ocenění, uvědomění si vlastních schopností a kompetencí. Zároveň se klienti učí přebírat zodpovědnost za sebe i za druhé, za svou práci, jejíž kvalita bezprostředně ovlivňuje celé společenství. (2007)

Léčba je obvykle dělena do čtyř fází, které jednak odrážejí postup klienta léčbou a jeho pokroky, jednak je v těchto menších časových úsecích možné jasně formulovat léčebné cíle, jejichž dosažení je nutnou podmínkou přechodu do fáze vyšší. Fáze jsou hierarchicky řazeny, každá fáze nese svá práva a povinnosti, poskytuje určitá privilegia, nejčastěji v podobě kontaktu s okolím (užívání mobilního telefonu, vycházky, výjezdy domů). Zároveň s postupem skrze fáze rostou nároky na odpovědnost, klienti ve vyšších fázích mají zodpovědnější role v rámci společenství, podílí se na spolusprávě chodu zařízení, jsou vzory služebně mladším klientům. V neposlední řadě jsou fáze nástrojem hodnocení a sebehodnocení, slouží k orientaci v náročném procesu léčby a stabilizují výkyvy motivace. (Adameček et al., 2003a; Kalina 2008)

Struktury v TK jsou uspořádány horizontálně i vertikálně, v nich tkví rozvoj a růst klientů, přibývá nároků, schopností a kompetencí, odpovědnosti a zdraví. Proto se o TK pro drogově závislé hovoří jako o hierarchických. Kalina se o strukturách v TK vyjadřuje tak, že jde: „... především o specifickou metodu léčby a sociální rehabilitace u drogově závislých klientů s méně vyzrálou strukturou osobnosti a obvykle chaotickým způsobem života“ (Kalina, 2008, s. 180). Struktury poskytují mantinely, řád, rozdělují velké úkoly do menších a snáze naplnitelných cílů.

2. 3. 4 Cíle léčby a sociální rehabilitace

Cílem pobytu v TK obecně je léčba a sociální rehabilitace. Společně s Dvořákem (2003) a jeho vymezením sociální rehabilitace v kapitole 1. 3 lze říci, že pojem sociální rehabilitace odráží změny ve znovunabytí schopností a kompetencí nezbytných pro uspokojivý společenský život. Pojem léčba odkazuje k medicínskému chápání nemoci závislosti a jejímu léčení především v somatické a psychologické rovině. Podle bio – psycho – socio – spirituálního modelu je člověk fyzickou, psychologickou, sociální a spirituální jednotou. V přístupu této práce tedy léčbu nelze od sociální rehabilitace oddělovat. Podobně Kalina upozorňuje na Rapoportovu reflexi rozporu mezi cílem „psychoterapeutickým“ a „resocializačním“ (1991, cituji podle Kalina, 2008) a uzavírá, že: „Ve smyslu výstupu jde terapeutickým komunitám nakonec o cíl jediný, v němž se „psychoterapeutický“ a „resocializační“ rozměr vzájemně podmiňují“ (Kalina, 2008, s. 87). V následující

kapitole se budeme zabývat cíli, tedy tím, k čemu směřuje léčba a sociální rehabilitace v TK, a jak jsou cíle terapeutickými komunitami pojímány a naplňovány.

Základní cíl široce pojímá Etický kodex Sekce TK A.N.O.: „Terapeutická komunita představuje způsob léčby, který prostřednictvím osobního růstu směřuje k uzdravení z drogové závislosti“ (2003). Kalina rovněž píše o úzdravě a novém životním stylu, což chápe jako část procesu osobního růstu jednotlivce. (2008)

Kooyman (2004) rovněž zdůrazňuje, že hlavním cílem není odstranění symptomů a sebedestruktivního chování. Cíle léčby leží za těmito symptomy a zahrnují zejména pozitivní životní styl, zvládnání stresu, důvěru v sebe i druhé, schopnost dávat a přijímat lásku, emoční otevřenost, rozvíjení fyzického, sociálně – kreativního a sexuálního potenciálu. „Konečným cílem léčby v terapeutické komunitě je více než dosažení toho, co předpokládá společnost – vyléčit závislost. Základní koncepce léčby spočívá v tom, že člověk, který byl závislý, musí změnit své negativní sebepojetí na pozitivní, naučit se zvládat stres pozitivním způsobem a musí být schopen prožívat život jako uspokojivý“ (s. 38).

Zapojení se do normálního života a změna životního stylu prostřednictvím osobního růstu je podle Adamečka, Kaliny a Richterové – Těmínové (2003a) hlavním cílem, pro jehož dosažení je abstinence pouze prostředek. Dále autoři uvádějí dílčí cíle, jako je osvojení základních hygienických a pracovních návyků, uvědomění si významu péče o zdraví, získání sociálních a komunikačních dovedností, přijetí sebe sama a zvýšení citlivosti vůči společenství, reálné a pozitivní sebepojetí a sebehodnocení. „Základním prostředkem k dosažení vytyčených cílů je samotný život v komunitě, se všemi jeho specifiky, jako je společné rozhodování, otevřená komunikace, konfrontace. ... Dalšími prostředky jsou jednotlivé složky strukturovaného programu“ (Adameček et al., 2003a; s. 202).

2. 4 Terapeutický tým

Problematika závislosti vyžaduje víceoborový přístup. V léčbě závislosti jsou TK zařízeními, kde se setkává a prolíná více oborů (adiktologie, sociální práce, psychoterapie, medicína) také v podobě zastoupení profesí v multidisciplinárním týmu. (Batrošíková, 2003; Kalina, 2008)

Terapeutický tým je multidisciplinární, pracovníci mají obvykle různé vzdělání (psychologie, speciální pedagogika, sociální práce, medicína, adiktologie), dále

specializované výcviky v individuální, skupinové a rodinné psychoterapii a v dalších například expresivních a neverbálních technikách. (Kalina 2008)

Úloha terapeutického týmu v procesu léčby a sociální rehabilitace spočívá v několika hlavních oblastech, především je ale nutné připomenout, že za léčebný činitel je považována komunita jako celek, nikoliv pouze terapeutický tým či jednotliví členové týmu, jak upozorňují autoři Adameček, Kalina a Richterová - Těmínová (2003a). Kalina uvádí, že „Role personálu (členů terapeutického týmu) a role klientů v TK spolu úzce souvisejí, doplňují se a vzájemně potvrzují“ (Kalina, 2008, s. 101). Úkolem terapeutického týmu je podle něj svou vlastní odborností i osobními kvalitami poskytovat vzor klientům prostřednictvím toho, jak pracovník v roli člena komunity každodenně s klienty sám sebe sdílí a autenticky se projevuje. Dále tým facilituje proces léčby a sociální rehabilitace, který generují sami klienti a v souvislosti s ním také tým vytváří a předává terapeutickou a efektivní komunikaci, kterou klienti internalizují a používají ve svém vzájemném, formálním i neformálním terapeutickém působení. Tým dále rozděluje moc, odpovědnost a úkoly. Zajišťuje zprostředkování učící zkušenosti jednak ve smyslu praktických dovedností, jednak „... na úrovni sebeúcty a sebedůvěry, na úrovni zacházení s autoritami apod.“ (Kalina, 2008, 107). Tým také dbá na udržování struktur, pravidel a vnějších vztahů s okolím, místní i odbornou obcí.

2. 5 Osobnost sociálního pracovníka v terapeutické komunitě

Sociální práce je v TK nezbytným přístupem a nedílnou součástí léčby a sociální rehabilitace jako takové. Klienti se v mnoha případech nacházejí ve velmi komplikovaném, obtížném sociálním postavení. Mezi nejčastější závažné sociální problémy klientů patří dluhy (na zdravotním a sociálním pojištění a vůči dalším institucím, včetně rodiny), ztráta osobních dokladů, trestně právní problematika, nízké vzdělání a pracovní zkušenosti, nesnadné uplatnění se na pracovním trhu, ztráta či chybění běžných sociálních a pracovních návyků. (Makovská-Dolanská, 2007) Díky sociálnímu učení, přijímání zodpovědnosti za sebe i druhé, fungování ve strukturách hierarchie, pravidel, režimu a rolí, získává klient schopnosti a kompetence pro sociální a pracovní uplatnění. V tomto procesu je zjevně zahrnuta sociální práce jako všudypřítomný činitel a odpovídá terapeutickému paradigmatu sociální práce. (Navrátil, 2003)

Avšak z hlediska výše popsaných sociálních problémů a překážek v sociálním fungování a uplatnění závisí úspěšnost celého sociálně rehabilitačního procesu neméně i na praktickém řešení těchto problémů. V tomto přístupu se odráží poradenské paradigma a zvláště pro něj je nezbytný v týmu profesionální sociální pracovník.

Jeho úloha v procesu sociální rehabilitace je tedy dvojitá a odpovídá jak terapeutickému, tak poradenskému paradigmatu sociální práce. Sociální pracovník jako terapeut zastává komplexní roli terapeuta ve skupinových i volnočasových programech, vystupuje jako rodinný terapeut i jako garant v individuální spolupráci a plánování s klientem, stejně, jako ostatní členové týmu.

Jako představitel poradenského paradigmatu má v TK ještě další pozici. Toto východisko sociální práce předpokládá, jak píše Navrátil, že „... sociální fungování je především podmíněno schopností zvládat problémy a přístupem k odpovídajícím informacím... V praxi je tento přístup často založen zejména na poskytování informací, poradenství nebo zprostředkování potřebných služeb“ (Navrátil, 2003, 72). Sociální pracovník v TK prostředkovává klientům informace o možných řešeních jejich konkrétních problémů, pomáhá jim orientovat se v sociálně právní i trestně právní problematice. Propojuje klienty se zdroji podpory, ať už jde o řešení financí, bydlení, pracovního uplatnění. Plánuje s klienty budoucnost po ukončení pobytu v TK ve snaze maximálně preventivně ošetřit možnost opětovného sociálního selhání.

Sociální pracovník má tedy klíčovou roli v TK a významný podíl na úspěchu sociální rehabilitace, čili návratu klientů do velké, většinové společnosti, na naplňování jejich potenciálu stát se jejím spokojeným členem.

3. Rituály v terapeutické komunitě

V této kapitole se zabývám rituály v TK a jejich místem v procesu sociální rehabilitace. Podle De Leona je terapeutická komunita „vysoce ritualizované prostředí“ (2001, cituji podle Kalina, 2008, s. 119), rituály De Leon řadí mezi základní prvky programu. (2004, s. 139) Život v TK je jimi doslova protkán, od drobných, každodenních, až po mimořádné obřady a rituály, spojené s výročími či změnami ve společenství. Rituály podle Čtrnácté symbolicky reprezentují realitu, také však ji svými obsahy a významy přesahují. Při mimořádně hlubokých společných prožitcích je přítomna vnitřní síla, která stmeluje členy a boří bariéry mezi nimi. (2007) Naplňuje potřeby jednotlivých členů a zároveň umožňuje vyjít ze sebe a objevit tak „novou, tolik potřebnou dimenzi svého života a to bez použití návykové látky“ (Čtrnáctá, 2007, s. 106).

3. 1 Spiritualita v terapeutické komunitě

„Terapeutická komunita není jen přechodným zdrojem sociální opory v období, kdy si člověk není jist sám sebou: uvádí svého člena do dalších sebezpřesahujících souvislostí“ (Kalina, 2008, s. 245). Jak jsem již uvedla v kapitole 2. 3. 3, víra ve změnu, vědomé společenství, překonávání sebe sama a naplňování lidského potenciálu je cílem či smyslem TK.

„Spiritualitě v léčbě závislosti věnuje odborná literatura vzrůstající pozornost“ (Kalina, 2008, s. 244). V roce 2006 proběhla 45. mezinárodní konference AT sekce Psychiatrické společnosti ČLS J. E. Purkyně na téma bio-psycho-socio-spirituálního modelu v léčbě závislostí. Z abstraktu příspěvku Kaliny a Richterové-Těmínové si dovoluji citovat „TK jsou dnes většinou sekulární, nezapřou však své kořeny v křesťanských společenstvích, jejichž smyslem byl duchovní rozvoj“ (s. 262). Podobně se vyjadřuje Richterová-Těmínová (2007): „Ne nadarmo David Deitch (1981) popisuje komunitu jako místo víry. To nejhlubší přesvědčení, které nás spojuje, je to, že se můžeme změnit, že můžeme změnit celý náš život“ (s. 32).

Kalina chápe spiritualitu širěji než přináležení či vyznávání určitého náboženství. (2008, s. 244) Martsolf a Mickley považují pro spiritualitu za klíčové následující prvky:

- Smysluplnost: Důležitost života, smysl životních situací, odvozování jejich účelnosti.
- Hodnoty: Ceněná přesvědčení a hodnotová měřítko.
- Transcedence: Zkušenosti s dimenzí přesahující osobní já a oceňování této dimenze.
- Spojení: Vztahy k sobě, druhým lidem, Bohu nebo Vyšší síle a prostředí.
- Stávání se: Rozvíjení života, což vyžaduje zkušenost a reflexi a zahrnuje pocit, kdo člověk je a jak poznává.

(1998, cituji podle Nešpor a Csémy, 2006, s. 743)

Sekulární spiritualita jako významná součást TK je patrná již ve filosofických východiscích a principech. TK vycházejí z toho, že lidský potenciál je přirozeně dobrý, člověk má svobodnou vůli a zodpovědnost. Ve společenství, skrze vztahy k druhým i k sobě, je možné se změnit a růst. I cíle léčby nesou v sobě nárok rozvoje osobní identity, zdravého růstu a naplňování lidských možností, zdaleka přesahující elementární požadavek abstinence, jež má být pouze prostředkem k naplňování těchto cílů. Kalina a Richterová - Těmínová se „zabývají spirituálním potenciálem některých činitelů léčby v TK, jako je např. přijetí druhými, přijetí sebe sama, sdílení zkušenosti, altruismus, formování charakteru a emoční růst“ (2006, cituji podle Kalina, 2008, s. 246).

Výše uvedené prvky a činitele se spirituálním potenciálem v TK působí na pozadí každodenní praxe. Kalina toto pojmenovává jako praktickou spiritualitu a uvádí myšlenku Carvajala Posady, že „spiritualita se vztahuje k formování charakteru. Aby se charakter stal nástrojem ducha, musíme pracovat na sebeřízení a věrnosti závazkům“ (2004, cituji podle Kalina, 2008, s. 246). Dále pak Kalina vyzdvihuje významnost emočního růstu a zrání. „Vědomé formování charakteru i emoční růst se vzájemně doplňují a zakládají nové vzorce chování, adaptivní spirálu“ (Kalina, 2008, s. 246-247). TK jako léčebné společenství se všemi svými prvky, strukturami, činiteli, principy a filozofií dává pozvolna vzniknout vědomí širšího rámce, který člověka přesahuje, jehož je součástí a s nímž může žít v souladu a neustálém dialogu během pobytu v TK i dále. Kalina a Richterová-Těmínová uzavírají, že „duchovní rozměr není jenom >>někde tam<<, ale ztělesňuje se právě >>tady a teď<<, v každodenním životě v TK i mimo ni. ... Ve spiritualitě jde

o životní praxi. Zajišťuje bezpečný pohyb mezi lidmi“ (2006, cituji podle Kalina, 2008, s. 247).

Kudrle se k současnému bio-psycho-socio-spirituálnímu přístupu s poukázáním na spirituální složku vyjadřuje tak, že „pokud má léčba přesáhnout za pouhou stabilizaci abusu návykových látek, tzn. aspirovat na komplexní uzdravu jedince, pak musí obsahovat nástroje, metodiky, techniky, které působí na všech čtyřech úrovních“ (2003b, s. 147). Čtrnáctá rovněž považuje uspokojení spirituálních potřeb klientů za nedílnou součást úspěšné léčby. Rituál je podle ní jedním ze způsobů, jak se transcendentna dotknout. (2007)

3. 2 Každodenní rituály, oslavy, svátky, tradice

Program TK je uspořádán v denních, týdenních i širších cyklech, jejichž rytmus je udržován a ozřejmován rituály. Kratochvíl píše, že k atmosféře patří dodržování zvyků, tradic a rituálů. (1979)

Mezi rituály všedního dne můžeme zařadit zahajování a ukončování terapeutických skupinových programů. Jde o pozdrav či rozloučení, které nese v sobě náboj společenství se symbolikou kruhu, například v podobě spojení rukou. „Vrcholným symbolem komunity je kruh, který členové uzavírají vestoje a drží se přitom za ruce; ... Některé komunity tímto krátkým rituálem sounáležitosti zahajují každý den, jiné jím šetří pro významnější nebo emočně naléhavější příležitosti“ (Kalina, 2011, s. 57). Dále zde nacházíme drobné rituály spojené se stolováním, společným jídlem. Všichni členové, personál i klienti jedí společně u jednoho stolu, což samo o sobě je rituálem. (Sobotka, 2007) Často zařazované poděkování za jídlo může odkazovat ke křesťanským tradicím, zároveň je tak vyjadřováno uznání hodnoty toho, že se celé společenství nasytilo díky péči členů v kuchyni. Nelze opomenout i individuální rituály klientů ve volném čase mezi programy, spojené s denní dobou. Díky strukturovanému pravidelnému rytmu dne se klienti učí zacházet se svým volným časem, a protože je značně omezený, nabývají příjemné aktivity a odpočinek také určité pravidelnosti a výjimečnosti. Příkladem může být společná káva po obědě, poslech hudby, večerní odpočinek u televize, četba či práce s deníkem. Pravidelně se opakující program samotný je také možno vidět optikou ritualizovaných činností (počínaje rozcvičkou, snídání, úklidem, ranní komunitou, dále pracovní a skupinovou terapii až po večerní úklid a odpočinek). „Každodenní

nudné povinnosti se tak proměňují v malé obřady, jejichž působením jedinec zvnitřňuje obsah těchto činností a snáze je přijímá za své“ (Čtrnáctá, 2007, s. 106).

Mezi svátky a tradice lze řadit jak události a tradice vlastní TK, tak spojené s ročním cyklem a lidovými zvyklostmi. K těm prvním patří pravidelně se opakující významná setkání celé komunity, pro které se vžil název „velké komunity“. (Kalina, 2008) Konají se jedenkrát či dvakrát měsíčně. Jednak jsou platformou pro sdílení významného dění v TK, včetně například přechodových rituálů při přestupu z jedné fáze do druhé, jednak jsou samy o sobě rituálem. Tradičně se klienti slavnostně oblečou a připraví rituální předměty (oheň či svíci a další předměty s výraznou symbolikou). Nadchází chvíle zhodnocení a ocenění, ohlédnutí se za uplynulým obdobím a příprava na to budoucí. TK dále vytvářejí vlastní tradice, například pořádají výroční setkání absolventů a účastní se každoročního Kulturfestu (několikadenní setkání všech TK Sekce TK A.N.O. v areálu TK Magdaléna, s programem většinou divadelní tvorby).

TK podporují tradice slavení Vánoc, masopustu, Velikonoc a dalších lidových zvyků, připomínají se narozeniny klientů. Tak učí slavit tyto svátky, obyčeje a výročí, které člení rok a udržují rytmus v pravidelných cyklech. „Tímto způsobem se komunita dostává do širších souvislostí světa a času, což podporuje akulturaci i individuaci klientů“ (Kalina, 2008, s. 126). Zároveň, jak poznamenává Čtrnáctá, TK takto učí klienty oslavovat bez požití návykových látek, s čímž mají často velmi malé zkušenosti. (2007)

3. 3 Přijímací, přestupové a ukončovací rituály

Tyto rituály jsou pro TK velmi specifické. TK vytvářejí svébytné formy rituálů v jejich původním slova smyslu (Kalina, 2008; 2011), v jejich starobylých podobách. Podle Čtrnácté rituály provázejí lidstvo od nepaměti, vyjadřují a symbolicky naplňují potřeby člověka, svým posvátným charakterem propůjčují událostem hlubší smysl a svou pravidelností a opakováním poskytují jistotu a řád. (2007)

Přijímacím rituálem se nově příchozí stává členem společenství. Kalina uvádí, že přivítání nového člena může být více či méně obřadné. Nováček se může jednoduše představit, složit „komunitní sliby“ a zapojit do kruhu. Většinou je však vstupní procedura složitější. Po počátečním pohovoru, prohlídce věcí, toxikologické zkoušce a představení komunitě se nově příchozí odebírá na 24hodinovou klauzuru.

Zde má za úkol zabývat se svou minulostí a budoucností, vztahem k drogám, motivací k léčbě a dalšími tématy. Výsledky pak přednese celému společenství v rámci přijímacího rituálu. V něm se používá symboliky kruhu a ohně, komunitní svíce. Jestliže je nově příchozí komunitou přijat, získává svou svíci, kterou si může zažehnout a dát k ostatním. Konkrétní postupy se napříč TK liší, každé společenství má vlastní, jedinečné formy rituálu. Přijímací rituál také bývá příležitostí k připomenutí základních hodnot, zásad a tradic příslušné TK. (2008) Přijímací rituál tak odpovídá rituálu přijetí cizince, který má podle Van Gennepa tyto fáze: zastavení, čekání, přechod, vstup, přijetí. (1909/1997)

Přestupové rituály provázejí přestup z první fáze do druhé a z druhé do třetí. Bývá pro ně příležitost v rámci „velkých komunit“. Zde klient předkládá svou žádost a důvody k přestupu, komunita se k tomu vyjádří a hlasuje. Tyto malé přechodové rituály v TK mohou mít civilní podobu, často jsou ale slavnostního, obřadného rázu, podobně, jako přijímací. V obou případech, civilním i ceremoniálním „emoční doprovod, očekávání, přípravy a kontext přestupu jako výjimečné události pro klienta i společenství upozorňují na rituální podstatu“ (Kalina, 2008, s. 123).

Z pohledu kulturní antropologie, jak se přechodovými rituály zabývá ve svém díle Van Gennep, se život se skládá z různých, na sebe navazujících etap, od narození, přes společenské dospívání, sňatek, těhotenství, rodičovství, třídní postup, zaměstnání až po smrt. Člověk během svého života prochází od jedné etapy k druhé, od jednoho společenského postavení k dalšímu. Ke každému z těchto celků se na začátku a konci vážou obřady. (1909/1997) Klienti se ocitají v TK, aby přešli z jedné životní etapy do jiné. Odcházejí z komplikovaného drogového života, aby se jako zdraví lidé mohli zapojit do společnosti a žít uspokojivý, plnohodnotný život. „Velký přechodový rituál“ tak můžeme spatřovat v celém procesu léčby a sociální rehabilitace v TK, jak uvádí Frazer (1994, cituji podle Kalina, 2011, s. 56). Kalina toto dále upřesňuje „... jehož prostřednictvím se dospívající člověk stává plnohodnotným, dospělým členem společenství nebo cizinec či odrodilec získává právo ke společenství náležet“ (2011, s. 56).

Společně se Čtrnáctou, jež také vychází z Van Gennepa (1909/1997) můžeme i jednotlivá stadia velkého rituálu přechodu – stadium odloučení, stadium pomezí a stadium přijetí – spatřovat ve fázích pobytu klienta v TK. V nulté fázi klient odevzdává své doklady, mobilní telefon, prochází klauzurou. Zažívá tak odloučení od původního světa, ale i dočasně od společenství uvnitř. I během první fáze je jeho

kontakt s vnějším světem omezen. Druhá „pomezí“ fáze bývá nejdelší a poskytuje prostor pro obrácení se do sebe a práci na sobě. Ve třetí fázi klient upevňuje a rozvíjí kontakt s vnějším světem, zařizuje si práci a bydlení, často jezdí domů, někdy i bydlí v samostatném pokoji či objektu v areálu TK. (2007) Malé přechodové rituály mezi jednotlivými fázemi dělí velký celek pobytu do jasně ohraničených etap, jak jsme je popsali výše.

Ukončovací rituál je slavnostní ceremoniál, kterým vrcholí celá léčba klienta. Kratochvíl uvádí, že „Rituály mají v sobě často silný emocionální náboj. Odpovídají potřebě citových zážitků a sentimentality. Se svou symbolikou zůstávají dlouho v paměti“ (1979, s. 75). Závěrečný rituál probíhá zpravidla za účasti celé komunity a rodiny či blízkých klienta. Bývá jedním z nejsilněji prožívaných okamžiků, jak pro klienta, tak pro celé společenství. Symbolicky nebo i velmi konkrétně je zde oslovována tematika změny, kterou klient prošel. Členové komunity se vyjadřují k léčbě klienta, reflektují jeho práci, svůj vztah k němu a poselství na další cestu. Dále se v tomto ukončovacím rituálu symbolicky objevuje motiv odpoutání se od společenství, vykročení do nového života, které má často iniciační charakter. Oslovovány jsou důležité hodnoty, jako je moudrost, láska, důvěra, pokora, abstinence, zdraví. Někdy se pracuje s tématem smrti a znovuzrození. Ukončovací rituál zároveň stvrzuje význam a důležitost ukončení léčby, jako mnohdy prvního velkého dokončeného úkolu v klientově životě. (Čtrnáctá, 2007; Kalina, 2008; Kratochvíl, 1979) Význam ukončovacích rituálů pro absolventy TK dokládá i osobní sdělení Mgr. Aleše Kudy, toho času vedoucího TK Němčice a autora tohoto nápadu, že klient, který těsně před ukončovacím rituálem z léčby odešel, má možnost dodatečně odchodový rituál absolvovat. Zájem je prý mohutný i po několika letech od ukončení léčby. (24. října 2017)

3. 4 Rituály jako součást sociální rehabilitace

Rituály jsou v procesu léčby a sociální rehabilitace nepostradatelné. Prolínají se veškerým komunitním děním od běžných každodenních úkonů, přes oslavy a svátky až po významné slavnostní ceremoniály. TK jejich prostřednictvím rozvíjejí sekulární spiritualitu, která je mnohými autory považována za nezbytnou podmínku udržení abstinence a naplňování lidského potenciálu v uspokojujícím životě. (Čtrnáctá, 2007; Jeřábek, 2007; Kalina, 2008; Kudrle, 2003b) „V posledních letech pozorujeme až inflaci potřeb spirituálního naplnění. Vyvolává ji pravděpodobně celá

řada jevů: nereflektování těchto potřeb ve způsobu žití orientovaném převážně na konzumní uspokojení s absencí duchovních hodnot“ (Kudrle, 2003a). Ať už byl způsob života na drogách hledáním uspokojení duchovních potřeb, či byl výrazem konzumního postoje (či obojí, jedno následováno druhým), vede cesta k celkové, udržitelné úzdravě (mimo jiné) zásadně skrze rozvoj duchovního rozměru osobnosti a etiky (Adameček et al., 2003a), ve smyslu sekulární spirituality, jak je popsána v kapitole 3. 1.

Díky běžným každodenním rituálům nabývají i rutinní činnosti významu a jsou zvnitřňovány. (Čtrnáctá, 2007) Oslavy svátků a tradice spojené s výročími, roční dobou, denními, týdenními, měsíčními i ročními cykly člení rok do menších celků a poskytují řád a bezpečí, orientaci v tomto společenském prostoru. Přijímací, přestupové a ukončovací rituály tvoří přirozené předěly v dlouhém pobytu v TK, stvrzují dosažené úspěchy a svým poselstvím provází klienta dalším úsekem cesty. Prostřednictvím drobných i velkých rituálů dochází k hlubokému propojení s identitou daného společenství. (Kalina 2008)

4. Výzkumná část

V teoretické části jsem popsala vznik a vývoj terapeutických komunit ve světě a u nás, zabývala jsem se klienty a pracovníky TK, filosofickými a principiálními východisky a dalšími pilíři, na kterých TK svou činnost zakládají a které jsou určujícími základy pro sociální rehabilitaci, tj. návrat klientů k plnému, uspokojivému životu. V poslední kapitole teoretické části jsem se věnovala rituálům a spiritualitě v TK na pozadí bio-psycho-socio-spirituálního přístupu, který je v práci s touto cílovou skupinou obecně přijímán jako součást dobré praxe.

Ve výzkumné části se zaměřuji na rituály a jejich místo v sociální rehabilitaci klientů TK. Motivací pro můj výzkum je moje osobní zkušenost s léčbou a sociální rehabilitací v TK, dále pobytová stáž v TK a v dalších zařízeních skupinové psychoterapie, které jsem během svého studia absolvovala nebo kterých se jako frekventantka komunitně skupinového výcviku účastním.

4.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Mým záměrem a výzkumným cílem je prozkoumat subjektivní prožívání významu rituálů a poskytnout vhled do této oblasti. Pracuji s velmi specifickou cílovou skupinou participantů, s úspěšnými absolventy TK, kteří dnes žijí více méně spokojeným životem. Zajímá mě, jak jako klienti prožívali rituály, jaký význam jim přisuzují nejen ve vztahu k vlastní léčbě a sociální rehabilitaci během pobytu v TK, ale i ve své současné životě. Formulovala jsem tři výzkumné otázky:

1. Jakou zkušenost mají klienti s rituály v TK
2. Jak zažívají rituály v současné životě
3. Jak zakoušeli rituály ve svém životě před pobytem v TK

Konečným impulzem k tomu, abych se tématu rituálů věnovala ve své bakalářské práci, je moje zkušenost ze stáže v denním stacionáři pro intenzivní skupinovou psychoterapii. Uvědomuji si, že formát TK a denního stacionáře se v mnohých ohledech liší, co je jim ale společné, je právě léčebné společenství. Rituály nebyly součástí programu stacionární léčby, a přesto si klienti sami vytvářeli své vlastní drobné rituály, jako rozsvícení svíčky a pohoštění, formální i neformální pravidelná setkání po ukončení programu. Zaujalo mě, že i zde se zdají být rituály důležité pro společenství lidí, které je platformou pro skupinovou či komunitně

skupinovou psychoterapii. Proto jsem se rozhodla se jimi dále zabývat. Můj výzkum, který se týká rituálů výhradně v souvislosti s TK, nemá ambici pobídnout k aplikaci rituálů do programů dalších forem či zařízení komunitní nebo skupinové terapie. Avšak mým záměrem je přispět k porozumění souvislostem mezi léčbou, sociální rehabilitací, uspokojivým naplněným životem a prožíváním významných chvil a milníků v podobě rituálů v osobní i mezilidské rovině.

4. 2 Průběh výzkumu

V této kapitole se vyjadřuji ke zvolené metodice výzkumu, etickým aspektům a uvádím, jak probíhal výzkum, abych zachovala transparentnost získávání dat a práce s nimi.

4. 2. 1 Použité metody

Pro svůj výzkum jsem zvolila kvalitativní přístup, který odpovídá mému záměru zkoumat subjektivní zkušenost respondentů. Kvalitativní přístup umožňuje získat vhled a porozumění tématu v co možná největší šíři, orientovat se v souvislostech a objasňovat zkoumaný jev holisticky, integrovaně. (Ferjenčík, 2000)

Jako metodu jsem zvolila interpretativní fenomenologickou analýzu (dále jen IPA), původní kvalitativní přístup, jehož cílem je porozumění žité zkušenosti člověka. IPA se opírá o idiografickou pozici a je proto vhodná, jestliže chceme zkoumat zkušenost konkrétního člověka v konkrétních podmínkách a to, jakým způsobem přisuzuje své zkušenosti význam a smysl. IPA dále vychází z fenomenologie a snaží se explarovat, nikoliv objasňovat jedinečnou individuální žitou zkušenost a to, jakým způsobem je svět jedincem zakoušen. (Koutná Kostínková & Čermák, 2013) Dalším důvodem, proč jsem zvolila IPA, je moje specifická pozice v tomto výzkumu. Podle Koutné Kostínkové a Čermáka jedním z principů IPA je výběr tématu, ke kterému má výzkumník osobní vztah. Oproti tradičnímu fenomenologickému přístupu, který se snaží zachytit esenciální podstatu participantovy zkušenosti, jsou v IPA výzkumníkovy prekoncepce vnímány jako nástroj, jehož prostřednictvím je schopen zformulovat, jaký význam pro participanta jeho zkušenost má. Avšak výzkumník by měl zvědomit svou interpretativní roli. Výsledky by měly být konstruovány jako společné sdílení výzkumníka

a participanta. Zároveň způsob, jakým výzkumník svou subjektivitu používá, by měl být transparentní, dialogický a pro čtenáře jasný. (2013)

S participanty jsem vedla polostrukturované rozhovory, které jsou podle Smithe, Flowerse a Larkina v IPA nejčastější metodou získávání dat a poskytují participantovi dostatečnou volnost pro rozvíjení vlastních myšlenek a úvah okolo tématu. Rovněž jsou vhodné k tomu, aby bylo možné přejít od toho, co považuje výzkumník za důležité k tomu, co je významné pro participanta. (2009, cituji podle Koutná Kostínková & Čermák, 2013, s. 15)

4. 2. 2 Charakteristika zkoumaného souboru

Ve svém výzkumu pracuji s bývalými klienty TK, kteří léčbu absolvovali před několika lety. Jako jeden z přínosů své práce vidím právě v přístupu k této skupině, která je běžně obtížně dostupná.

Pro účely svého výzkumu jsem zvolila soubor tří participantů, což odpovídá poměrům bakalářské práce. Pro IPA je rovněž důležitá homogenita vzorku, výběr je záměrný a klíčovým kritériem je, aby participantů reprezentovali zkoumaný fenomén. V IPA neusilujeme o zobecnitelnost, ale o detailní popis určité skupiny. (Koutná Kostínková & Čermák, 2013)

Hlavním kritériem mého výběru byla minimální doba od ukončení pobytu v TK pět let, abstinence a uspokojivý způsob života a genderové zastoupení. Spolupracovala jsem s dvěma muži a jednou ženou. S dvěma z participantů se osobně znám, naše kontakty v současné době jsou sporadické, a přesto vřelé. Jednoho participanta jsem získala ke spolupráci na doporučení.

4. 2. 3 Průběh rozhovorů

Rozhovory proběhly během června 2018. Participanty jsem oslovila nejprve textovou zprávou, kde jsem nezávazně zjišťovala jejich prvotní ochotu ke spolupráci a následně telefonicky upřesnila své záměry, ověřila jejich zájem o spolupráci a nastínila téma. První rozhovor se uskutečnil v bytě participantky v přátelské důvěrné atmosféře. Participantka neměla k dispozici předem plán rozhovoru, což později reflektovala, že by si otázky mohla více promyslet. Následující participantů již plán rozhovoru obdrželi. Druhý rozhovor probíhal v kavárně na žádost

participanta. Podle mého dojmu toto prostředí nebránilo jeho otevřenosti. Třetí rozhovor proběhl u mě doma.

4. 2. 4 Etické aspekty

Na počátku rozhovorů jsem participanty seznámila se svým záměrem a ověřila jsem si, že souhlasí s pořízením audiozáznamu rozhovoru. Následně jsem s nimi prošla podrobně informovaný souhlas, který podepsali a seznámila je s jejich právy a svými povinnostmi vůči zacházení s poskytnutými daty jako s plně důvěrným materiálem. Zde jsem poskytla možnost na cokoliv se doptat. Vysvětlila jsem stručně téma své bakalářské práce. Cíl výzkumu jsem nabídla, že objasním až po rozhovoru, abych předešla informovanosti a možné ochotě vyhovět domnělým záměrům výzkumu, která by mohla mít vliv na průběh odpovědí.

Dalším z etických aspektů, kterým jsem se zabývala, je přístup k účastníkům. Žádné zařízení nemůže poskytnout kontakty či údaje o svých bývalých klientech, proto přirozeně byla moje žádost jednou TK zamítnuta. Obrátila jsem se tedy na tři participanty, s nimiž se osobně znám a na jednoho, s nímž jsem žádný vztah předtím neměla. Proto, jak již jsem uvedla, jsem nejprve kontaktovala participanty velmi nezávazně a dbala na to, aby se naší známostí necítili povinováni mi vyjít vstříc. Takto jedna potenciální participantka si vzala čas na rozmyšlenou a následně spolupráci odmítla.

4. 2. 5 Předporozumění

Doporučený postup v IPA začíná reflexí výzkumníkovy zkušenosti s tématem výzkumu. „Reflexe výzkumníkovy zkušenosti s tématem představuje především nástroj uvědomění si interpretativní role ve výzkumném procesu, díky němuž jsme schopni užitečně pracovat s daty a zajistit přitom validitu naší analýzy“ (Koutná Kostínková & Čermák, 2013, s. 17). Proto jsem před začátkem samotného analyzování prvního rozhovoru učinila sondu do mého porozumění a položila si stejné otázky, jako účastníkům:

Rituály v TK byly pro mě okamžiky důvěry, společného naladění a prožívání významnosti té chvíle, ke které se vázaly. Prožívala jsem je jako mezníky, které oddělují jedno období od druhého, potvrzují a završují vývoj, který předcházející období přineslo, a připravují mě na nadcházející. Byly to chvíle, kdy jsem prožívala

hrdost, důstojnost a pocit řádu a spolehnutí se na sebe a lidi kolem. Dnes jsou pro mě rituály chvíle, kdy se zastavím a zorientuji se v tom, odkud a kam spěju. Proto vnímám, že sama pečuji o rituály ve svém současném životě, ať už se vážou k tradicím, jako jsou Vánoce, nebo k osobní cestě životem mé či mých blízkých, jako jsou počátky či završení studia, svatby, těhotenství a jiné přechody. Uvědomuji si také drobné specifické rituály, které vznikají samovolně nebo i záměrně ve vztazích. Rituály zažívám i v rámci psychoterapeutického výcviku, jehož jsou nedílnou součástí a prožívám je podobně, jako v TK.

4.3 Analýza rozhovorů

Rozhovory jsem poslouchala opakovaně a současně podtrhávala v textu to podstatné. Opěrnými body byla pro mě nejen obsahová složka, ale také paraverbalita a celkové naladění participanta během rozhovoru. Dále jsem text pročítala a psala poznámky na okraj papíru. Svě poznámky jsem pak přepsala do dokumentu Word a využila funkci textového pole, kdy na levém okraji jsou přepsány původní ruční poznámky, v pravém poli jsou vynořující se témata a subtémata. Přepis do elektronické podoby mi umožnil využít rozdělení poznámek dle typu písma na: popisné, *konceptuální*, LINGVISTICKÉ, jež jsou podle autorů užitečným nástrojem rozlišování a orientace v původních poznámkách při další analýze. (Koutná Kostínková & Čermák, 2013, s. 18)

Dále jsem z těchto předběžných témat udělala výběr těch relevantních vůči mým výzkumným otázkám a z nich vytvořila témata a kategorie, které uvádím v přehledu v tabulkách témat jednotlivých participantů. Ukázka mého postupu je v příloze D. V samotné analýze rozhovoru vycházím z tabulky témat, mých poznámek a původního přepisu rozhovoru, k němuž se opakovaně vracím, abych se svými interpretacemi nevzdálila příliš od participantovy výpovědi. V textu analýz rozhovorů i v tabulkách témat odkazuji na přímé citace v přepisu rozhovoru, jež jsem zahrнула do přílohy B, formou (číslo stránky: číslo řádku).

Postupovala jsem od jednoho dokončeného případu k druhému a snažila se vědomě minimalizovat vliv předchozí analýzy na tu následující.

4.3.1 Analýza rozhovoru s paní A.

Rozhovor s paní A. probíhal v přátelské, důvěrné atmosféře v domácnosti participantky. Paní A. měla o téma rituálů živý zájem a velmi proaktivně společně se mnou hledala významy, dojmy a zkušenosti, které se jí k rituálům vážou. Od tématu se příliš neodchylovala, ani já svými dotazy jsem ji nevedla jinými směry. Celý rozhovor protkávala nadhledem, humorem a laskavou sebeironií, což na mě působí dojmem možná paradoxním, že paní A. má od jí popisované minulosti určitý odstup. Zároveň však díky její sdílnosti, projevovaným emocím a závěrům analýzy rozumím tomu, že pro ni tato etapa života obnáší natolik existenciální rozcestí, že určitý odstup jako výraz překonání je přívětivý způsob, jak se k této minulé etapě života vztahovat.

Rituály v TK zakoušela jako významné zlomové okamžiky „určitě to jsou nějaký zlomový okamžiky“ (2.22), „s tím, že se ten rituál stane, tak něco se tím mění“ (2.23). Závěrečný rituál vnímá jako dovršení léčby a je pro ni důležité, že léčbu „dokončila ... ji tak, jak se má, ve třetí fázi“ (1.26).

Během rozhovoru se opakovaně vracela k tomu, že rituály byly pro ni potvrzením jejího růstu a spění, práce na sobě a snahy. Potvrzení vlastní hodnoty, čili ocenění, které přichází zvenčí v době, kdy se zřejmě potýkala mimo jiné s pocitem nízké sebehodnoty: „to, že se člověk dostane do terapeutické komunity, není úplně výhra a jako necítila jsem se jako plnohodnotný člověk. Cítila jsem, že jsem dost prohrála“ (3.24 – 3.26). Zaujalo mě toto duální hodnocení výhra/ prohra, které se v textu opakuje a implicitně obsahuje cosi jako soutěž či jasná kritéria, za kterých je možné se ocenit (případně nikoliv). Přejížděcí rituály pro ni pak byly ujištěním, že se blíží nějaké normě, že roste. Tento postoj implikuje poměrně tvrdý přístup k sobě, porazit protivníka a vyhrát to, být v normě. Toto zjištění však není překvapující, protože neprohrát pro paní A. pravděpodobně znamená doslova přežít: „pobyt v komunitě mi zachránil a zkvalitnil život a do smrti budu těm lidem vděčná“ (3.14 – 3.16).

Dalším, snad nejčtetněji frekventovaným tématem, je hledání a nabývání důvěry v sebe i v proces skrze rituály: „mi ta komunita dává větší důvěru, než jsem měla já v té chvíli v sobě a vlastně mě to posilovalo“ (1.32; 1.33). Významnou se pro paní A. jeví i důvěra a spoléhání se na druhé, což během rituálů ostatních silně prožívala: „já jsem prožívala to, jestli to myslí vážně, s tou léčbou“ (5.5), „lidi, kteří

to dokončili, tak jsem jim věřila, že to myslí vážně, že, že chtějí abstinovat“ (5.23; 5.24).

Během provádění počátečních poznámek i následně během analýzy jsem se několikrát sama sebe tázala, proč je pro paní A. tolik důležité, že druzí svou léčbu myslí vážně. Paní A. během rozhovoru vícekrát zmiňuje propastný rozdíl mezi chráněným prostředím uvnitř TK, které se někdy jeví jako hra či: „celý je to jenom jako v pohádce“ (4.17; 4.18) a mezi realitou venku: „vstříc tomu, ... nebezpečnému, ale krásnému světu“ (5.18). Během léčby: „ty vyšší fáze by měly prostě jít příkladem a ukazovat ten směr a pomáhat těm, těm nižším.“ (4.3; 4.4). Významnost důvěry v druhé (se kterou se paní A. konfrontovala při rituálech ostatních) si nyní vysvětlují tak, že jestliže tedy lidé ve vyšších fázích, kteří mají být vzory, neberou svou léčbu vážně, mohou znamenat fatální ohrožení pro ostatní tím, že ukazují nesprávný směr a nejdou příkladem. „ty fáze v sobě zahrnují nějakou větší míru té zodpovědnosti sám za sebe, ... ale i za skupinu“ (4.1; 4.2). Naopak, pokud člověk „přistoupí na to, tady ta jakoby hra má smysl a promítne se v tom reálném životě“ (4.20), mají všichni možnost poctivě na sobě pracovat a růst směrem k úzdavě. V těchto úvahách tkví nejniternější význam společenství, a sice odkázanost jeden na druhého ve věci skutečného přežití či záchrany kvality života: „měla jsem pocit, jako když odcházím od rodiny“ (1.27). Ukončovacím rituálem pak „končí nějaká etapa, kde mě vlastně, v komunitě mě rozložili na spoustu malinkatých částek a já jsem odcházela s tím, tak a teď se musím poskládat ňák venku a zjistit v realitě, kdo vlastně jsem a jak to chci mít“ (1.28 – 1.31).

Část rozhovoru jsme se věnovaly tomu, jakou má zkušenost s rituály ve svém životě před léčbou a po ní. Reflektuje, že jí chyběly především během dospívání: „Myslím si, že spousta lidí v pubertě tápe, neví, co se s nimi děje a chybí jim někdo, kdo by je tím provedl“ (2.14 - 2.16), „Spíš se to tak dělo na pozadí těch každodenních událostí a vlastně mi přijde, že to je škoda, že to je škoda, že to v naší kultuře není víc sžitý s tím životem, ty rituály“ (2.11 - 2.14). Rituály v té podobě, kterou zažila v TK, dnes do svého života neaplikuje. Nicméně svou svatbu vnímá jako důležitý přechodový rituál od svobody k soužití, na což se s manželem oba dlouho připravovali. Dovolují si předpokládat, že fáze, etapy a ritualizované přechody od jednoho stavu k jinému zůstávají aspoň částečně v životě paní A. dodnes, i když v civilní, běžné podobě, která odpovídá dnešnímu vztahu současné společnosti a rituálů.

Tabulka 2 Paní A. – tabulka témat

TÉMA	SOUŘADNICE	CITACE
RITUÁL JAKO ZLOM	1.25; 1.26 1.41 1.38 2.22 2.23 2.25; 2.26	„odchodovej rituál, ten pro mě byl, hm, dovršením léčby“ „emotivní zážitek, brečela jsem“ „mi říkali, už jdi“ „určitě to jsou nějaký zlomový okamžiky“ „s tím, že se ten rituál stane, tak něco se tím mění“ „projít nějakým dejme tomu křtem a očistit se vlastně od toho minulého života.“
POTVRZENÍ RŮSTU	1.23; 1.24 4.41; 4.42 4.37; 4.38 3.38 - 3.40 3.28;3.29	„ta fáze potvrzovala to, že já sama v tý léčbě pokračuju dál, že jsem na vyšším stupni“ „pro mě mělo velkou sílu, že, že i takhle odhalená jako mám, mám nějakou hodnotu“ „i to potvrzení od ostatních, ...od terapeutů, kterým prostě svěřuješ svoje nejniternější jako průsery a problémy“ „když se prostě člověk snaží, tak že je to vidět, že, že to pak je náak jako oceněný“ „potvrzení, že se už blížím k nějaké normě... že rostu“
DŮVĚRA V SEBE V DRUHÉ V PROCES V PROCES JISTOTA	1.32; 1.33 1.28; 1.29 5.23; 5.24 5.19 3.22 5.5	„mi ta komunita dává větší důvěru, než jsem měla já v tý chvíli v sobě a vlastně mě to posilovalo“ „... to sebevědomí a důvěra v sebe a nebo, jak to myslíš? V ten proces“ „lidi, kteří to dokončili, tak jsem jim věřila, že to myslí vážně, že, že chtějí abstinovat“ „jak to budu mít já“ „myslím, že jim to dodává pocit sebevědomí a důvěry“ „já jsem prožívala to, jestli to myslí vážně, s tou

OBAVY	4.13 7.5 5.19	léčbou“ „tak mu to dodává pocit nějaké větší jistoty“ „tak to toho člověka jenom posílí“ „jestli to zvládne“
ZODPOVĚDNOST	1.25 4.1; 4.2 7.3; 7.4	„brala jsem to zodpovědně“ „ty fáze v sobě zahrnují nějakou větší míru té zodpovědnosti sám za sebe, ... ale i za skupinu“ „protože máš tady ty schopnosti a neseš zodpovědnost za tohle“
SPOLEČENSTVÍ	4.3; 4.4 4.16 1.27 1.32; 1.33	„ty vyšší fáze by měly prostě jít příkladem a ukazovat ten směr a pomáhat těm, těm nižším.“ „to jsem prožívala jako vzrušení za toho člověka, že on už prostě dosáhl té hranice“ „jako když odcházím od rodiny“ „člověk by neměl takový pocit, že je v tom sám.“
REALITA VENKU A SMYSL HRY V TK OBAVY	1.30; 1.31 4.28; 4.29 5.18 4.25; 4.26 4.17; 4.18 4.17 4.20 1.45; 1.46; 1.47	„tak a teď se musím poskládat náh venku a zjistit v realitě, kdo vlastně jsem“ „že jsem dokončila 3. fázi a pak jsem s tím šla ven, kde to fakt jako pro nikoho tu hodnotu nemá“ „vstříc tomu, ... nebezpečnému, ale krásnému světu“ „žádné jako úspěchy ... co by nějak sedělo s tím vnějším světem“ „celý je to jenom jako v pohádce“ „A ještě si jako hraješ na něco, že máš nějakou moc“ „přistoupí na to, tady ta jakoby hra má smysl a promítne se v tom reálném životě“ „seš prostě připravená a já si říkala: vážně jsem připravená? Ale oni řekli jo, seš“

RITUÁLY V REÁLNÉM ŽIVOTĚ CHYBĚNÍ V PUBERTĚ	6.30	„přechodové rituály mi přijdou důležité, ...myslím, že mi to chybělo v nějakém věku.“	
	2.9	„někdyho průvodce, kterej by mi řekl, tak a teď třeba jsi už žena ... takhle to nikdy nebylo“	
	2.12; 2.13	„se to tak nějak dělo na pozadí těch každodenních událost a vlastně mi přijde, že je to škoda“	
	2.15	„spousta lidí třeba v pubertě tápe, neví, co se s nimi děje“	
	2.16	„chybí jim někdo, kdo by je tím provedl“	
	6. 46	„samo se stane, že ten člověk dospěje a zmoudří... kdyby se k tomu přistupovalo víc jako proaktivně a víc vědomě“	
	RITUÁLY DNES	6.23	„rituály by měly být součástí každodenního života“
		6.24	„jsou situace, který jsou neopakovatelný“
		6.26; 6.27	„kdyby to bylo potvrzené tím rituálem“
		2.39	„v současném životě byl pro mě nejdůležitější rituál svatba“
	2.46 - 2.48	„jsme na odchod dostávali kytku, ...kdyby se jí nedařilo, tak bych klidně měla pocit, že se nedaří mně, pečuji, starám se o ni“	

4. 3. 2 Analýza rozhovoru s panem B.

Rozhovor s panem B. probíhal v kavárně na jeho žádost. Viděli jsme se poprvé a já jsem se snažila zajistit příjemnou spolupracující atmosféru, ve které by se pan B. se mnou cítil bezpečně a mohl sdílet svou zkušenost. Během první poloviny rozhovoru, kdy jsem se držela plánu a ptala se výhradně na zkušenosti z TK, působil pan B. poněkud odměřeně. Měla jsem na mysli, že v přístupu IPA je dobré postupovat od toho, co je jeví jako důležité pro výzkumníka k tomu, co je významné pro účastníka. Proto jsem se ve druhé polovině nechala vést svým osobním zájmem o to, čím pan B. žije, co je pro něj v životě podstatné, doptávala se na to, co mi ve svých předchozích odpovědích mimoděk nabízel. Díky tomu jsem získala od pana B. bohatý materiál o jeho současném životě, angažovanosti ve sdružení Anonymních narkomanů (dále jen NA), jeho současných rituálech a spiritualitě. Zároveň – a to především – mi tento postoj umožnil nechat to podstatné, aby se projevilo, a věnovat se tak světu účastníka plně, s úctou, která mu náleží.

Pan B. absolvoval v TK dvě léčby, jednu před 13 lety a druhou před 10 lety. Podle jeho slov abstinuje zcela poslední dva roky a jako velmi silné téma v rozhovoru se jeví jeho angažovanost ve sdružení NA. Pan B. je jedním ze zakládajících členů dvou skupin NA v ČR, jezdí na školení po světě, věnuje NA mnoho času a úsilí: „skoro lituju, že jsem ty NA objevil až teď“ (8.40), „jsem trošku nasranej na ty psychologický postupy, co jsem v životě absolvoval“ (9.32; 9.93). „zažil jsem tam jako neuvěřitelnou svobodu ... na tom sjezdu“ (10.47).

Počáteční skepse reflektuje postoj pana B., „že ta léčba v té komunitě měla svůj význam, ale jako, hmm, bohužel to nevyšlo“ (1.16; 1.17). Jeho vztah k rituálům v TK se rozpíná od naivního iluzorního těšení a prožívání: „jsem se na něj tak jako kýčovitě náctiletě těšil“ (1.36), „jsem to vnímal jako úplně nějak filmově“ (3.3), až k deziluzi: „V Sejřku, to už jsem byl takovej střízlivější, trošku jako skepticej“ (3.5), „fakt jako o syrovosti tý reality“ (3.26). I přes odstup, který se projevuje mimo jiné v četném užití slov *kýč*, *pseudo*, *jakoby* popisoval zážitky silného dojetí: „ježišmaria to byla kýčárna...bylo to vážně jako dojemný“ (2.43; 2.44) a překonávání se: „tak seš zocelený na tu studenou vodu, jako blíží se reálný život, tak ok“. Všimla jsem si, že pocity dojetí se vážou k vnímání sounáležitosti či vzájemnosti: „večer jsme se o tom bavili na skupině a jako ty pocity byly u nás u všech stejný, nebo já jsem je měl shodný“ (4.8 - 4.10), jako protipól zkušenosti

pana B. z doby závislosti: „je člověk nešťastnej a odpojuje se od lidí a izoluje se, je nasranej na všechny“ (8.33; 8.34). Velmi významné jsou pro pana B. každodenní drobné rituály péče a zodpovědnosti, kdy se v TK staral o zvířata: „nakrmit ty zvířata dřív, než sebe“ (2.19).

Zodpovědnost a péče jsou v současném životě pana B. důležité aspekty. Stará se nyní nejen o „přestupovou“ květinu a domácí zvíře: „si říkám, že vlastně i ta želva i ta kytka je jako symbol toho, jestli se dokážu o něco postarat“ (5.41; 5.42), ale především, jak už bylo řečeno, se aktivně podílí na svépomocném hnutí NA v ČR, kde péče a vzájemnost dávají částečně smysl jeho nemoci, „mám vlastně kluka, o kterého se starám v rámci sponzoringu, sem na to hrozně hrdej“ (9.17; 9.18). Ačkoliv ho štvou předsudky, že NA je spojováno s náboženstvím, hlásí se ke spiritualitě, která se zakládá právě na vzájemnosti, péči o sebe a o svět, na etických principech: „vlastně nám zbývá jenom čestnost, otevřená mysl a otevřenost vůči spirituálním principům. Celý NA jsou o tom, být jako čestnej a pomáhat ostatním“ (7.44 - 7.46) a zde významnou roli hraje i aspekt sebepřesahu jako nacházení smyslu ve své situaci: „rozměr toho lidství hm... který se může zlepšit“ (7.24), „podle mě z toho stínu jde udělat obrovský světlo“ (7.11), „já to vnímám jako spirituální nemoc“ (7.8).

Rituály v jeho současném životě mají důležité místo. Každé ráno začíná modlitbou: „jako za věci, který můžu změnit, tak abysem měl odvahu je udělat, a to co ne, abych měl klid a sílu v ten den prostě to zvládnout“ (6.11; 6.12; 6.13). Zdůrazňuje sílu opakovaného zvnitřňování. Dále jeden den v týdnu má vyhrazený čas na pravidelná setkání se svým sponzorem: „v podstatě rituál ... máš to přečíst svému sponzorovi ... může ti k tomu něco říct“ (8.6; 8.7), následuje hodinová meditace. V rámci meetingů NA popisuje rituál, kdy: „dáváme si každé tři měsíce takovou klíčenku“ (10.27; 10.28), v čemž spatřuje jednak stabilizaci motivace abstinovat, jednak sílu společenství: „všichni ti jako pográtujulou, obejmou tě“ (10.39). Pan B. nyní zažívá „neuvěřitelnou svobodu“ (10.47) „s lidma, kteří vědí, o čem to je“ (10.45).

Během analýzy mi opakovaně na mysl přichází, že pan B. díky své nemoci zakouší plně svobodu k zodpovědnosti „za svoje duševní zdraví, za svoji práci, za všechno“ (10.5; 10.6). Během toho, jak objasňuje spirituální příčiny závislosti: „nějaký vnitřní hlad po něčem určitě“ (8.32) a „odpovědi, které se nedostávají, tak vlastně je člověk nešťastnej“ (8.33), mě napadá, že snad v jeho světě dnes jsou hlad

a odpovědi utišeny právě svobodou, kterou přináší zodpovědnost a jež přímo kontrastuje s nesvobodou závislosti.

Tabulka 3 Pan B. – tabulka témat

KATEGORIE TÉMA	SOUŘADNICE	CITACE	
OSOBNÍ ROVINA ILUZE (naivita)	1.36	„jsem se na něj tak jako kýčovitě náctiletě těšil“	
	2.26	„já jsem ho měl jako strašně kýčovitej“	
	3.3	„jsem to vnímal jako úplně nějak filmově“	
	3.2	„na mě to působilo strašně hezky, romanticky, ale já si myslím, že jsem jako na to nebyl zralej“	
	DEZILUZE (skepse)	3.5	„V Sejřku, to už jsem byl takovej střízlivější, trošku jako skeptickej“
		3.11	„bránu a různě ti jako brání a tvým úkolem je se jakoby probojovat“
		3.16; 3.17	„myslím, že to bylo hustý, na tom mě překvapilo, jako jak moc mě bijou“
		3.26	„fakt jako o syrovosti tý reality“
		3.34	„jako čeho jsou lidi jakoby schopný“
		3.34; 3.35	„jak moc blbě jsem to vnímal, ... můžu být třeba oblíbenější ve svých očích“
PŘEKONÁVÁNÍ (se)	2.13; 2.14	„žádný významný rituál krom pográtulování a obdaření tričkem ... s nápisem Sananim“	
	2.16; 2.17	„tak seš zocelený na tu studenou vodu, jako blíží se reálný život, tak ok“	
	2.2	„člověk vylezl, měl takovýto zelený bláto na hlavě“	
	1.45; 1.46	„vlastně i nějakého jako pseudoponižení“	

DOJETÍ	1.40; 1.41 2.43; 2.44 2.39; 2.40	„v podstatě to znamenalo jakoby se svlíknout bez ohledu na to, jak se člověk stydí“ „ježišmaria to byla kýčárna...bylo to vážně jako dojemný“ „a byl jsem dojatý teda, že mně to zapálili všechno“
VZÁJEMNOST ZODPOVĚDNOST PÉČE POMÁHÁNÍ POMÁHÁ	4.9; 4.10 9.14 9.16 10.5; 10.6 2.19 6.2; 6.3 5.41; 5.42 9.17; 9.18 7.46 6.6	„ty pocity byly u nás u všech stejné, nebo já jsem je měl shodné“ „ono je to o vzájemné pomoci“ „takovej závazek, ukázat nově příchozímu, že to jde“ „jsem zodpovědný za svoje duševní zdraví, za svoji práci, za všechno“ „nakrmit ty zvířata dřív, než sebe“ „založili jsme v podstatě jakoby dvě skupiny“ „si říkám, že vlastně i ta želva i ta kytka je jako symbol toho, jestli se dokážu o něco postarat“ „mám vlastně kluka, o kterého se starám v rámci sponzoringu, sem na to hrozně hrdej“ „bejt jako čestnej a pomáhat ostatním“ „jezdíme do léčeben, já jsem teda byl dvakrát“
RITUÁL JAKO STABILIZÁTOR VZTAHU K NEMOCI SÍLA	6.37 10.3; 10.4	„ <i>Takže ten čtvrtek je takovej...</i> Ten je jako pro mě ... připomenutí tý nemoci“ „díky týhle nemoci si myslím, že v tomhle životě můžu posílit svého ducha“

MOTIVACE	6.13 - 6.15	„klid a sílu v ten den prostě to zvládnout. A opakovaným zvnitřňováním takovýhle ... věty ... jsem nabyt strašnou sílu“
PRAVIDELNOST	4.4; 4.5	„dojímalo mě to a motivovalo, chtěl jsem tam ... být“
SMYSL NEMOCI	10.27; 10.28	„dáváme si každé tři měsíce takovou klíčenku“
	6. 20	„stane se to každodenní součástí“
	10.22; 10.23	„vždycky vzpomenu ráno v tramvaji, ... říkáme, modli se klidně v tramvaji“
	7.24	„rozměr toho lidství hm...který se může zlepšit“
	7.11	„podle mě z toho stínu jde udělat obrovský světlo“
	7.8	„já to vnímám jako spirituální nemoc“

4.3.3 Analýza rozhovoru s panem C.

Rozhovor s panem C. probíhal u mě doma. I přes řídké kontakty se důvěrně známe, atmosféra rozhovoru byla prochnutá dojetím a pohnutím nad vzpomínanou minulostí. Domnívám se, že tato atmosféra odráží celkový vztah pana C. k pobytu v TK, který se jevil jako silné téma udávající tón veškerým dalším dílčím zkušenostem, které se mnou pan C. sdílel. „dýchne, dopadne to na mě, cítím nějaký třes ... něco mi to dalo no, hodně, ty rituály“ (3.14; 3.15).

Pan C. absolvoval léčbu v TK před pěti lety. Velký význam má pro něj soudržnost společenství, které prožíval jako rodinu či partu: „ta komunita mě jakoby vzala mezi sebe, tak prostě jsem se cejtíl jako součást nějaký rodiny“ (2.42). Rituály pro něj představují chvíle sounáležitosti, důvěry, soudržnosti skupiny. Během svého vyprávění často používá *my* a další formy množného čísla, což podtrhuje autenticitu citů vůči skupině a pocit bytí součástí celku. Vzpomíná na silný citový vztah ke společenství i v souvislosti s divadelním představením v rámci Kulturfestu. „hrozně pyšnej na tu skupinu, strašně!“ (10.43), „každý měl svoji roli v tom ... divadle a hlavně měl každý svoji roli i jakoby v té skupině ... každý do toho ... něco dával“ (11.1; 11.15). Dalšími významnými rituály pro něj byla rodičovská setkání, ve kterých se opět objevuje motiv sounáležitosti: „jsme tam seděli s těma rodičema ... pro mě už to byla rodina“ (3.9; 3.10).

Díky podpoře skupiny v rámci přestupových rituálů dokázal překonat minulost: „když jsem spálil ... minulost ... jsem se cítil jakoby už hodně silný“ (8.44 – 8.46), „hlavně díky té skupině ... mi to pomohlo jakoby se od toho odpíchnout“ (6.20; 6.21). Přijímat podporu a naučit se říct si o pomoc je pro pana C. zásadní zkušeností, kterou měl možnost zažívat během celého pobytu v TK a koncentrovanou ji zakoušel právě při rituálech. Sebekritika, vědomí si svých slabých stránek: „jsem musel hodnotit, co se mi podařilo, co se mi nepodařilo“ (6.42) a zároveň síla pokračovat a zodpovědnost za sebe „to prostě musím chtít sám, a nebo nechtít“ (9.5; 9.6) provedla pana C. z jedné TK do druhé a pak do života, „to byl docela oříšek, přechod do normálního života“ (15.14; 15.15). Vnímá přínos svých problémů: „uvědomil plno věcí“ (12.36).

Ukončovací rituály ostatních ho dojímaly a bylo pro něj důležité, že „každý jakoby tomu dotyčnému, který odcházel, něco řekl jako do budoucna“ (8.32; 8.33). Toto stvrzení úsilí a poselství do budoucna ukončovacím rituálem pan C. sám

nezažil: „nechci říkat chybí, říkám, žiju i bez toho, ale to bych rád slyšel, no“ (16.48), „hlavně to slyšet od těch terapeutů ten průběh té léčby“ (16.44; 16.45).

Dnes má pan C. každodenní drobné rituály okolo sportu, které znal z doby před léčbou a k čemuž se po odchodu z TK vrátil, i když už ne na profesionální úrovni. Tradice v souvislosti s oslavami svátků, hlavně Vánoc, v rodině nedodržují. Vlastní rituál vánočního setkání je pro pana C. opět důležitý kvůli tomu, že „samozřejmě jako rodina se setkáme, to je asi nejhezčí z celého roku, když vidím rodinu pohromadě“ (9.23 – 9.25).

Silný cit pro společenství, sounáležitost a blízkost se jeví v životě pana C. jako velmi důležitý aspekt: „pro své blízké bych se rozkrájel“ (13.1). Domnívám se, že natolik významný, že velkou mírou přispívá k naplněnému životu v abstinenci a pohodě. Izolace, kterou pan C. prožil v době závislosti: „rodina mě tenkrát jako úplně odřízla“ (13.9; 13.10) kontrastuje s potřebou a schopností hlubokých vztahů soudržnosti, kterou měl pan C. možnost v TK pro sebe obnovit a jež je mu přirozená.

Tabulka 4 Pan C. – tabulka témat

TÉMA	SOUŘADNICE	CITACE	
PŘIJETÍ KOMUNITOU	1.32	„to úplně nejdůležitější, jestli mě komunita přijme mezi sebe“	
	1.28	„jak se mi klepal hlas z toho, jak jsem byl nervózní“	
SPOLEČENSTVÍ	2.42	„ta komunita mě jakoby vzala mezi sebe, tak prostě jsem se cejtil jako součást nějaký rodiny“	
	3.6 – 3.10	„jsme tam seděli s těma rodičema ... pro mě už to byla rodina“	
	11.13	„soudržnost tý skupiny“	
	11.14; 11.15	„každý měl svoji roli v tom ... divadle a hlavně měl každý svoji roli i jakoby v té skupině ... každý do toho ... něco dával“	
PŘEKONÁNÍ MINULOSTI	6.12; 6.13	„spaloval tu slečnu, kterou ... jsem měl nějak v tý hlavě, furt jsem ji řešil“	
	6.20; 6.21	„hlavně díky té skupině ... mi to pomohlo jakoby se od toho odpíchnout“	
	7.10	„vědět o tom, ale nevracet se k tomu“	
	6.42	„jsem musel hodnotit, co se mi podařilo, co se mi nepodařilo“	
	VZTAH K NEMOCI	12.36	„uvědomil plno věcí“
		12.43	„přestal jsem jakoby soudit lidi trošku“
	SÍLA	8.44 – 8.46	„když jsem spálil ... minulost ... jsem se cítil jakoby už hodně silný“
		12.6; 12.7	„hrozně prožíval ... jak získává zpátky to sebevědomí“
		9.4	„je prostě v tom člověku, co chce a co nechce“
		7.22; 7.23	„díky tomu jsem poznal jakoby, co ve mně je, jakože jsem furt měl nějakou tu sílu jakoby, tu léčbu dokončit“

VINA	6.44; 6.45 1.23; 1.24	„ ... rituál, a díky němu já jsem takovej i sebekritickej“ „nejvíc emotivní pro mě ... když jako jsem koukal na tu svojí mámu, jak brečí“
DOJETÍ	8.34; 8.35 10.38 3.14; 3.15	„to bylo hodně emotivní no, ty odchody, a že kolikrát mi jako i ukáply slzy“ „to se nedá popsat, ani, jakoby co člověk cítí v ty momenty“ „dýchne, dopadne to na mě, cítím nějaký třes ... něco mi to dalo no, hodně, ty rituály“
ATMOSFÉRA	10.43 2.18; 2.19	„hrozně pyšnej na tu skupinu, strašně!“ „vždycky zapálily svíčky a ... hrála k tomu ta hudba“
POTVZRENÍ	16.39; 16.40 8.32; 8.33 16.48	„terapeuti popisovali ten průběh léčby ... na rovinu přede všema“ „každý jakoby tomu dotyčnému, který odcházel, něco řekl jako do budoucna“ „nechci říkat chybí ... ale to bych rád slyšel, no“
SPORT POMÁHÁ	5. 25; 5.26 5. 8; 5.9 6. 26	„sportovci, si myslím, jako že mají hodně jako rituály“ „rituály jakoby před tím cvičením“ „zase si to mrskáš? Pojd', jdeme cvičit“

4. 3. 4 Hledání vzorců napříč případy/ propojení jednotlivých analýz

Tabulka 5 Analýza shodných a jedinečných témat napříč případy

	Paní A.	Pan B.	Pan C.
SPOLEČENSTVÍ	•	•	•
PŘEKONÁVÁNÍ SE/ZLOM	•	•	•
RITUÁLY DNES	•	•	•
POTVRZENÍ/MOTIVACE	•	•	•
SÍLA	•	•	•
ZODPOVĚDNOST	•	•	
VZTAH K NEMOCI		•	•
REALITA VENKU VS. NEREALITA V TK	•	•	
DOJETÍ		•	•
OBAVY Z ODCHODU	•		

Výpovědi jednotlivých participantů odkrývají témata, která jsou společná všem třem. Jako nejsilnější shodné téma se jeví vědomí společenství, které participantů zakoušeli výrazně skrze rituály. Pocity sounáležitosti byly často velmi silné, jak se shodují paní A. „jako když odcházím od rodiny“ (1.27) a pan C. „ta komunita mě jakoby vzala mezi sebe, tak prostě jsem se cítil jako součást nějaký rodiny“ (2.42). Rituály byly pro ně okamžiky zlomu a překonávání sebe sama, potvrzením tohoto překonání se, potvrzením a uznání práce na sobě.

Zakoušeli během nich sílu vlastní i sílu společenství, jistotu a důvěru, silné emoce, dojetí a prohlubující se vztah k vlastnímu spění k životu bez drog. Zejména přestupové rituály znamenaly uvědomění si nejen svého zrání a růstu, ale i diferencovanějšího vztahu k nemoci, vlastní slabosti, reálné sebekritické zhodnocení vlastních možností i limitů skrze prožitek, nikoliv jako pokyn zvenčí. Rituály je zároveň během léčby motivovaly a pomáhaly překonávat obavy ze zvyšujících se nároků během přestupu do vyšších fází či ze samotného odchodu. Zodpovědnost za sebe a za ostatní v souvislosti s postupem do vyšší fáze, která jim

byla předávána do rukou prostřednictvím rituálů, je pro všechny tři participanty také velmi zásadní téma.

Téma společné paní A. a pana B. je vnímání rozdílu mezi realitou venku a „fiktivní realitou v TK“, zřejmě spojené s obavami z odchodu z TK, které rituály pomáhaly redukovat a přemostit tak nadcházející výraznou změnu. Vztah k „nemoci“ či její smysl je pro všechny participanty nedílnou součástí jejich současného života, paní A. léčba v TK zachránila a zkvalitnila život, pro pana B. je cesta z nemoci spirituálním hledáním a rozvíjením ducha, pro pana C. „ ... a to klopýtnutí moje, nebo to, drogy, asi ty měly být v mém životě“ (12.34; 12.35), změnil se jeho vztah k lidem a nabyl pokoru.

Rituály dnes mají všichni participanti více či méně vědomě ve svém životě zakomponované, ať už v rámci svých aktivit (sport u pana C. a aktivita ve sdružení anonymních narkomanů pana B.), či jak život sám některé přechodové rituály přináší (svatba paní A.).

4. 4 Závěr a shrnutí výzkumné části

Z rozhovorů vyplynulo 10 dominujících témat (viz tabulku 5.), která se více či méně objevovala u všech tří participantů. V předchozí kapitole předkládám syntézu analýz jednotlivých rozhovorů a popisují zkušenost participantů na základě opakujících se témat, která jsou jim společná. Nyní vrátím ke struktuře výzkumných otázek, pokusím se je zodpovědět a na závěr propojit teoretické poznatky s výsledky výzkumu.

1. Jakou zkušenost mají klienti s rituály v TK?

Pro všechny tři participanty byly rituály silnými zlomovými okamžiky, které znamenaly přechod od jednoho stavu k jinému, z jedné fáze do druhé, případně z TK do reálného světa. Participanti prožívali silné pocity sounáležitosti se společenstvím, dojetí a vlastní síly. Rituály byly pro ně potvrzením pokroků a úsilí a poskytovali tak jistotu jejich spění. V některých případech pomocí rituálů jako symbolického vyjádření překonávali vinu a nedůvěru vůči ostatním, odpoutávali se od minulosti, překonávali obavy z budoucnosti. Výrazně prožívali zodpovědnost, kterou společenství stvrzovalo a vyjadřovalo rituálem, všichni participanti mluví o zodpovědnosti za sebe i za druhé. Zodpovědnost vzpomínají i v souvislosti

s každodenními rituály péče o zvířata, rostliny a s dalšími běžnými činnostmi, kterými pečovali o chod domu a přinášeli svůj díl práce do fungování společnosti.

2. Jak zažívají rituály v současném životě?

Jak již bylo řečeno, v současnosti mají všichni participanti nějakým způsobem rituály ve svém životě přítomné. Pan C. se aktivně věnuje sdružení anonymních narkomanů a podle něj je zde řada rituálů, které sám dodržuje, z nichž některé jsou každodenní, jiné se dějí jednou za týden či jednou za tři měsíce. Pan B. se navrátil ke sportu, s nímž má spojeny vlastní drobné rituály před a po tréninku, dá se zde uvažovat i o soutěži jako rituálu, na kterou se pan B. připravuje. Zmiňuje také každodenní rituály venčení psa. Významný je pro něj vánoční rituál rodinného setkání, které se obejde bez tradičních zvyků. Paní A. prý vědomě do svého života rituály v podobě, jakou zná z TK, neaplikuje. Nicméně svatba byla pro ni velmi důležitým rituálem přechodu „od nějaký jako svobody jednotlivce ke společnému soužití a připravovali jsme se na to docela dlouho“(2.40-2.42). Všichni tři participanti zmiňují nějakým způsobem rituály péče a zodpovědnosti a starají se o zvíře či květinu, kterou dostali jako symbol schopnosti péče u příležitosti přestupového rituálu. U pana B. i pana C. je zřetelný vztah k rytmu pravidelnosti a každodennosti, který jejich rituály udávají.

3. Jak zakoušeli rituály ve svém životě před pobytem v TK?

O rituálech před léčbou participanti v rozhovorech přemýšleli různě. Pan B. vzpomínal na staročeské rodinné tradice okolo vánočních svátků, které měl jako malý velmi rád. Prožíval silně mystiku Vánoc, přemýšlel v dětství hodně o Bohu a propojuje tak svůj současný příklon ke spiritualitě s kořeny v dětství. Pan C. popisoval své někdejší individuální rituály spojené se sportem, které mu měly přinést štěstí při zápase. Zdá se, že „štěstím při zápase“ volně poukazuje na oblast, která přesahuje osobní schopnosti, úsilí a záměr pana B. v jeho sportovním výkonu. Pro pana B. je celkově společenství nejvíce dominujícím tématem, a tak vzpomíná i na vojnu jako nejlepší rok svého života kvůli silné partě a soudržnosti, kterou tam zažil. Do jaké míry toto vnímá jako rituál, zůstává nezodpovězeno. Paní A. nevzpomíná na rituály před pobytem v TK, jak je zažila, ale věnuje svou pozornost tomu, že jí rituály přechodu chyběly, a to především v dospívání. Pubertu popisuje jako bouřlivé období, ve kterém se člověk musí orientovat sám a byla by velmi ocenila průvodce či

symbolického průvodce v podobě rituálů, které by ji pomohly ukotvit překotné změny, mírnit obavy a přispívat k jistotě, odkud kam právě směřuje.

Závěry výzkumu do značné míry odpovídají teoretickým poznatkům odborníků o rituálech a spiritualitě, jak jsou rozvedeny v kapitole 3. Silné emoce, jejich vyjádření a zpracování, zdolávání překážek a vlastních limitů, vědomí zodpovědnosti, určitá podřízenost společenství, jehož platným členem jsem se rozhodl být a v neposlední řadě drobné rituály péče a zodpovědnosti, to vše významnou měrou přispívá k (znovu)nabytí sociálních schopností a dovedností, tzn. sociální rehabilitaci u klientů TK. Zároveň společná témata participantů (viz tabulku 5), jako jsou vědomý prožitek společenství, změny a růstu, zodpovědnosti, odpovídají filosofickým východiskům a principům, jak o nich pojednává kapitola 2. 3. 3. Zdá se, že TK jsou v tomto ohledu transparentní a učí své klienty tyto principy vědomě přebírat a internalizovat. Absolventi si z TK mimo další prožité zkušenosti do života odnášejí zážitky rituálů, který může přispívat ke stabilitě v životě bez drog a vědomé péči o sebe, o svět a o vlastní životní spění.

4. 5 Diskuze

V této kapitole se věnuji účelu, přednostem a limitům mého výzkumu a pokusím se navrhnout další cestu v tomto směru.

Uvědomuji si některé limity mého výzkumného šetření. Moje pozice výzkumníka zahrnuje osobní vztahy ke dvěma ze tří participantů a vzhled do problematiky na základě vlastní prožité zkušenosti. Tato moje osobní zaangażovanost může ztěžovat odstup od výpovědi participanta směrem k interpretativní pozici výzkumníka. Zároveň výhodou může být moje zvýšená citlivost vůči jemným nuancím prožitého významu. Transparentnost jsem se snažila uvést kapitolou 4. 2. 5 o mém předporozumění tématu a mít ji na paměti v průběhu celého výzkumu. Proto jsem do přílohy D zahrнула fotodokumentaci mého postupu zpracování dat. Jak již jsem uvedla, záměrně zvolený přístup IPA počítá s osobním vztahem výzkumníka k tématu a poskytuje prostor pro kreativitu, jak se s výzvami výzkumu vypořádat. Dalším limitem může být moje nezkušenost a fakt, že toto je první výzkumné šetření, které jsem prováděla. Zkušenosti začala nabývat až v průběhu. To vše může mít vliv na závěry, které z výzkumu vyplývají.

Záměrem mého výzkumu bylo osvětlit význam rituálů, který jim participanti přikládají v souvislosti s vlastní léčbou, sociální rehabilitací v TK a svým současným životem.

Ačkoli o rituálech v TK vzniklo několik prací, v českých podmínkách jsem nedohledala práci, jež by byla věnována výzkumu s úspěšnými absolventy TK a jejich zpětnému pohledu na vlastní léčbu a sociální rehabilitaci. Jsem přesvědčená, že tito lidé, kteří překonali drogovou závislost a (znovu)naučili se žít uspokojivým životem, jsou nositeli velmi cenných zkušeností, které mohou našemu oboru přispět.

Můj výzkum se zaměřuje na velmi úzkou, specifickou cílovou skupinu participantů, proto jsem si vědoma, že výsledky nejsou zobecnitelné, o což ani přístup IPA neusiluje. Do jaké míry jsou závěry výzkumu přenositelné na jinou cílovou skupinu klientů v jiných podmínkách léčby, než je TK, zůstává otázkou, které bych se ráda věnovala ve svých dalších výzkumných pracích.

Závěr

Ústředním tématem této práce je proces sociální rehabilitace v terapeutické komunitě a místo rituálů v tomto procesu. V teoretické části popisují historický vývoj terapeutických komunit, filosofická východiska a principy a strukturu programu s cíli léčby, jež tvoří pilíře způsobu práce s klienty. Pozornost také věnuji klientům a pracovníkům TK, kteří jednotně i v dialogu utvářejí toto specifické léčebné společenství. V závěru teoretické části navazují na filosofii TK a podrobněji se zabývám spiritualitou jako nedílnou součástí procesu sociální rehabilitace, který TK nabízejí. Navazují kapitolou o rituálech, jež jsou esencí této sekulární spirituality v TK.

Výzkumná část je věnována zkušenosti a způsobu, jakým úspěšní absolventi TK přisuzují význam rituálům, které zde zažili. Závěry výzkumu se týkají jednak rituálů zakoušených v TK, jednak rituálů v jejich současného životě. Ukazuje se, že rituály tehdy i dnes jsou pro participanty důležitým prvkem, který symbolicky vyjadřuje jejich vztah k životu ve zdraví.

Účelem této práce bylo přispět k porozumění fenoménu rituálů v procesu léčby, sociální rehabilitace a naplňování lidských možností v uspokojivém způsobu života, který dnes tyto participanti vedou.

Další zkoumání tohoto tématu se mi jeví jako vhodné. Považuji za smysluplné věnovat další pozornost výzkumu rituálů a jejich potenciálu v různých komunitních a skupinových formách terapie.

Seznam užitych zdrojů

Adameček, D., Kalina, K. & Richterová - Těmínová, M. (2003a). Rezidenční léčba v terapeutických komunitách. In K. Kalina & J. Radimecký (ed.), *Drogy a drogové závislosti II.: Mezioborový přístup* (201-207). Dostupné z webových stránek Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti: <https://www.drogy-info.cz/>

Adameček, D., Kalina, K. & Richterová - Těmínová, M. (2003b). Terapeutická komunita jako metoda a systém. In K. Kalina & J. Radimecký (ed.), *Drogy a drogové závislosti II.: Mezioborový přístup* (53-62). Dostupné z webových stránek Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti: <https://www.drogy-info.cz/>

Bartošíková, I. (2003). Práce v multidisciplinárním týmu. In K. Kalina & J. Radimecký (ed.), *Drogy a drogové závislosti II.: Mezioborový přístup* (s. 125-132). Dostupné z webových stránek Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti: <https://www.drogy-info.cz/>

Bém, P. (2003). Úvod – složky systému péče v ČR. In K. Kalina & J. Radimecký (ed.), *Drogy a drogové závislosti II. Mezioborový přístup* (s. 154-158). Dostupné z webových stránek Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti: <https://www.drogy-info.cz/>

Broža, J. (2007). Klíčová pravidla a režim. In P. Nevšímal (ed.), *Terapeutická komunita pro drogově závislé II.: Česká praxe* (vyd. 1., s. 82-90). Praha: NLN.

Communitás. (1975). In F. Novotný, J. M. Pražák & J. Sedláček (ed.), *Latinsko-český slovník* (vyd. 18, díl 1., s. 17.). Praha: SPN.

Čtrnáctá, Š. (2007). Rituály TK. In P. Nevšímal (ed.), *Terapeutická komunita pro drogově závislé I.: Vznik a vývoj* (vyd. 1., s. 103-107). Praha: NLN.

De Leon, G. (2004). Terapeutické komunity pro drogové závislosti: vývoj v Severní Americe. (D. Adameček, překl.). In P. Nevšímal (ed.), *Terapeutická komunita pro*

drogově závislé I.: Vznik a vývoj (vyd. 1., s. 133-151). Praha: NLN. (Originál vyšel v roce 2001 s názvem Therapeutic Communities for the Treatment of Drug Users).

Dvořák, D. (2013). Sociální rehabilitace. In K. Kalina & J. Radimecký (ed.), *Drogy a drogové závislosti II. Mezioborový přístup* (s. 63-69). Dostupné z webových stránek Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti: <https://www.drogy-info.cz/>

Etický kodex Sekce terapeutických komunit Asociace nestátních organizací (Sekce TK A.N.O.). (2003, 11. června). Dostupné z: <http://www.tksejrek.kolping.cz/souborykestazeni/5.pdf>

Ferjenčík, J. (2000). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši* (vyd. 2). Praha: Portál.

Frouzová, M. (2003). Úvod do problematiky specifické klientely "nových závislostí". In K. Kalina & J. Radimecký (ed.), *Drogy a drogové závislosti II.: Mezioborový přístup* (s. 229 - 231). Dostupné z webových stránek Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti: <https://www.drogy-info.cz/>

Habilitis. (1941). In K. Fürst (ed.), *Slovník latinsko – český se zřetelem k potřebě žactva středních škol* (vyd. 5., s. 159). Praha: Nakladatelé Kvasnička a Hampl.

Hartl, P. (1997). *Komunita občanská a komunita terapeutická* (vyd. 1). Praha: SLON.

Hartl, P. (2004). *Stručný psychologický slovník* (vyd. 1). Praha: Portál.

Jeřábek, P. Klienteka TK. (2007). In P. Nevšimal (ed.), *Terapeutická komunita pro drogově závislé I.: Vznik a vývoj* (vyd. 1., s. 18-30). Praha: NLN.

Kalina, K. (2003). Modely závislostí a přístupy v pomoci uživatelů drog. In K. Kalina & J. Radimecký (ed.), *Drogy a drogové závislosti I.: Mezioborový přístup* (s. 78 - 82). Dostupné z webových stránek Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti: <https://www.drogy-info.cz/>

Kalina, K., Richterová-Těmínová, M. (2006). Spiritualita v terapeutických komunitách pro závislé. Abstraktum k příspěvku. In *Sborník XII. mezinárodní*

konference Společnosti pro návykové nemoci ČLS J. E. Purkyně a 45. mezinárodní konference AT sekce Psychiatrické společnosti ČLS J. E. Purkyně „Bio–psycho–socio–spirituální model závislosti“ (s. 261-262). Dostupné z: <https://snncls.cz/wp/wp-content/2006/12/adiktologie-2-2006-suplementum.pdf>

Kalina, K. (2008). *Terapeutická komunita* (vyd.1). Praha: Grada.

Kalina, K. (2011). SUR v proudu terapeutických komunit. In J. Růžička (ed.), *Komunitní a skupinová psychoterapie v české perspektivě*. (vyd. 1., s. 30-75). Praha: Triton.

Komunita. (1996). In. H. Maříková, M. Petrušek, A. Vodáková (ed.), *Velký sociologický slovník* (vyd. 1., díl 1., s. 512 - 513). Praha: Karolinum.

Komunita. (1999). In *Všeobecná encyklopedie Diderot* (vyd. 1., díl 4., s. 153). Praha: DIDEROT.

Kratochvíl, S. (1979). *Terapeutická komunita* (vyd. 1.). Praha: Academia.

Kooyman, M. (2004). Terapeutická komunita pro drogově závislé. (M. Hajný, P. Nevšímal, překl.). In. P. Nevšímal (ed.), *Terapeutická komunita pro drogově závislé I.: Vznik a vývoj* (vyd. 1., s. 11-129). Praha: NLN (Originál vyšel v roce 1992 s názvem The therapeutic community for addicts:intimacy, parent involvement and treatment outcome)

Koutná Kostínková, J., Čermák, I. (2013). Interpretativní fenomenologická analýza. In. T. Řiháček, I. Čermák & R. Hytych (ed.), *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy* (vyd. 1., s. 9 - 43). Dostupné z: <http://www.opvk.fss.muni.cz/ikapsy/uploads/Kvalitativni-analyza-textu.pdf>

Kudrle, S. (2003a). Úvod do bio-psycho-socio-spirituálního modelu závislosti. In K. Kalina & J. Radimecký (ed.), *Drogy a drogové závislosti I.: Mezioborový přístup* (s. 91 - 95). Dostupné z webových stránek Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti: <https://www.drogy-info.cz/>

Kudrle, S. (2003b). Bio-psycho-socio-spirituální model jako východisko k primární, sekundární a terciární prevenci. In K. Kalina & J. Radimecký (ed.), *Drogy a drogové*

závislosti I.: Mezioborový přístup (s. 145- 149). Dostupné z webových stránek Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti: <https://www.drogy-info.cz/>

Makovská-Dolanská, P. (2007). Sociální práce. In P. Nevšimal (ed.), *Terapeutická komunita pro drogově závislé II.: Česká praxe* (vyd. 1., s. 153-159). Praha: NLN.

Matoušek, O. (2003). *Slovník sociální práce* (vyd. 1). Praha: Portál.

Navrátil, P. Sociální práce. (2003). In K. Kalina & J. Radimecký (ed.), *Drogy a drogové závislosti II.: Mezioborový přístup* (s. 70-76). Dostupné z webových stránek Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti: <https://www.drogy-info.cz/>

Nešpor, K., Csémy, L. (2006). Spiritualita v medicíně a u návykových nemocí. *Časopis lékařů českých*, 145(9), s. 743 – 745. Dostupné z: <https://www.prolekare.cz/pdf?id=3146>

Nevšimal, P. (2004). Původ a vývoj terapeutických komunit pro drogově závislé. In P. Nevšimal (ed.), *Terapeutická komunita pro drogově závislé I.: Vznik a vývoj* (vyd. 1., s. 153-208). Praha: NLN.

National Institute on Drug Abuse. (1999). *Principles of Drug Addiction Treatment: A research-based Guide*. Dostupné z webových stránek NIDA: https://www.drugabuse.gov/sites/default/files/podat_1.pdf

Novotný, F., Pražák, J. M., & Sedláček, J. (1975). *Latinsko-český slovník* (vyd. 18, díl 1.). Praha: SPN.

Probstová, V., & Pěč, O. (2014). *Psychiatrie pro sociální pracovníky: vybrané kapitoly* (vyd. 1). Praha: Portál.

Radimecký, J. (2007). TK v systému služeb pro uživatele návykových látek. In P. Nevšimal (ed.), *Terapeutická komunita pro drogově závislé II.: Česká praxe* (vyd. 1., s. 12-17). Praha: NLN.

Re - . (1941). In K. Fürst (ed.), *Slovník latinsko – český se zřetelem k potřebě žactva středních škol* (vyd. 5., s. 302). Praha: Nakladatelé Kvasnička a Hampl.

Richterová-Těmínová, M. (2007a). Cíle léčby. In. P. Nevšimal (ed.), *Terapeutická komunita pro drogově závislé II.: Česká praxe* (vyd. 1., s. 35-37). Praha: NLN.

Richterová-Těmínová, M. (2007b). Filosofie léčby. In. P. Nevšimal (ed.), *Terapeutická komunita pro drogově závislé II.: Česká praxe* (vyd. 1., s. 31-34). Praha: NLN.

Rituál. (1993). In. H. Bradnová, P. Fejtek, E. Chrobáková, L. Křehla, M. Lavičková & E. Pflegerová (ed.), *Encyklopedický slovník* (s. 928). Praha: Odeon.

Rituál. (1996). In. H. Maříková, M. Petrušek, A. Vodáková (ed.), *Velký sociologický slovník* (vyd. 1., díl 2., s. 938 – 939). Praha: Karolinum.

Ritus. (1941). In K. Fürst (ed.), *Slovník latinsko – český se zřetelem k potřebě žactva středních škol* (vyd. 5., s. 314). Praha: Nakladatelé Kvasnička a Hampl.

Sobotka, J. (2007). Zázemí TK. In. P. Nevšimal (ed.), *Terapeutická komunita pro drogově závislé II.: Česká praxe* (vyd. 1., s. 60 - 67). Praha: NLN.

Sociális. (1941). In K. Fürst (ed.), *Slovník latinsko – český se zřetelem k potřebě žactva středních škol* (vyd. 5., s. 331). Praha: Nakladatelé Kvasnička a Hampl.

Szasz, T. S. (1996). *Ceremoniální chemie: rituální perzekuce drog, toxikomanů a dealerů* (M. Konvička, překl.). Olomouc: Votobia. (Originál vyšel v roce 1974 s názvem Ceremonial Chemistry)

Šťastná, J. (2016). *Když se řekne komunitní práce* (vyd. 1.). Praha: Karolinum.

Van Gennep, A. (1997). *Přechodové rituály: systematické studium rituálů* (H. Beguivinová, překl.). Praha: NLN. (Originál vyšel v roce 1901 s názvem Les rites de passage, étude systématique des rites)

World health organization. (2001). *The World health report: Mental health : new understanding, new hope.* Dostupné z: http://www.who.int/whr/2001/en/whr01_en.pdf

World Health Organization. (2016). Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním psychoaktivních látek (F10 – F19). In *Mezinárodní statistická klasifikace*

nemoci a přidružených zdravotních problémů: Desátá revize. Tabelární část (akt. vyd. 1. 1. 2018). Dostupné z: <https://www.uzis.cz/zpravy/aktualni-verze-mkn-10-cr>

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. (2015). In. *Úplné znění: sociální zabezpečení: č. 1067* (s. 108-185). Ostrava: Nakladatelství Sagit.

PŘÍLOHA A

Informovaný souhlas

Svým podpisem stvrzuji, že souhlasím s poskytnutím rozhovoru Kristýně Hurychové a spolu s tím i poskytnutí osobních údajů pro účely bakalářské práce. Souhlasím s pořízením audiozáznamu rozhovoru. Veškeré zpracování mnou poskytnutých údajů je plně anonymní. Nedostane se do rukou třetí osoby, nebude použito pro jiné účely než výše uvedené. Kristýna Hurychová se tímto zavazuje zacházet s materiálem jako důvěrným.

PŘÍLOHA B

Tato příloha obsahuje doslovné přepisy rozhovorů. Z důvodu zachování původního formátu číslování řádků a stránek rozhovoru, jak s ním bylo pracováno a jak z něj v textu cituji, jsem číslo strany umístila do levého dolního rohu stránky.

1 **Rozhovor s paní A. 14. 6. 2018**

2

3 *Tak... děkuju, že sis udělala čas a prostor na mě a informovaný*
4 *souhlas, ten máme podepsanej, tak bych se tě ráda zeptala*
5 *nejdřív vlastně na to, ty jsi absolvovala léčbu v terapeutický*
6 *komunitě před pěti lety?*

7

8 Mhm. Ano.

9

10 *A ukončovala jsi ji s tím závěrečným rituálem?*

11

12 Ano.

13

14 *Tak bychom se teď mohly přenést do té minulosti, do té doby,*
15 *kdy jsi byla v komunitě, a já bych se tě vlastně hrozně ráda*
16 *zeptala na to, co pro tebe ty rituály v té léčbě znamenaly. Jak*
17 *jsi je prožívala nebo jak jsi je vnímala, co znamenaly pro tu*
18 *léčbu a pro tebe.*

19

20 Já si nevzpomenu úplně na všechny konkrétně, pamatuju si na
21 přechodový rituály z různých fází, hmmm, tak to vlastně pro
22 mě bylo důležitý, protože v každý tý fázi už člověk měl náký
23 jiný možnosti a už byl, už jako ta fáze potvrzovala to, že já
24 sama v té léčbě pokračuju dál, že jsem na vyšším stupni a brala
25 jsem to zodpovědně. Pak vlastně odchodovej rituál, ten pro mě
26 byl, hm, dovršením léčby, dokončila jsem ji tak, ja se má, ve
27 třetí fázi a měla jsem pocit, jako když odcházím od rodiny.
28 Jako když končí nějaká etapa, kde mě vlastně, v komunitě mě
29 rozložili na spoustu malinkatých částek a já jsem odcházela s
30 tím, tak a teď se musím poskládat nák venku a zjistit v realitě,
31 kdo vlastně jsem a jak to chci mít. A ty pocity byly, že jsem
32 cejtla, že mi ta komunita dává větší důvěru, než jsem měla já v
33 tý chvíli v sobě a vlastně mě to posilovalo.

34

35 *Myslíš tím rituálem? Nebo vůbec?*

36

37 Tím rituálem, teď myslím přímo ten rituál, že vlastně oni měli,
38 tím, že mi říkali, už jdi a dali mi řetízek na památku a pouštěli
39 jsme vlastně balón, takový to, takovej ten lampion štěstí, kam
40 jsme si psali svoje přání, tak to pro mě bylo jako hodně silně
41 emotivní zážitek, brečela jsem a byli tam vlastně lidi jak z
42 komunity, tak z rodiny a byl to takovej krok, něco jako když
43 třeba dostaneš občanku, nebo ti je osmnáct, jako nějak jako
44 zásadní zlom, ještě zásadnější než nějaká občanka. Jako je to
45 něco, jako tak teď seš prostě připravená a já jsem si říkala:
46 vážně jsem připravená? Já si to nemyslím, ještě bych tady
47 klidně zůstala, ale oni řekli jo, seš. A já: tak jo.

1
2 *A s tou občankou, tak to mě vlastně teď napadlo se tě taky*
3 *zeptat, jestli znáš nějaký takový rituály podobnýho, já nevím –*
4 *významu, nebo podobný váhy, jako z dřívějšíka, z doby před*
5 *komunitou. Jako z reálného života. Prostě před komunitou.*

6
7 Hmm, mě k tomu napadá třeba první den ve škole. Ale
8 vyloženě, že bych ve svém, ve svém životě, že bych měla
9 nějakého průvodce, kterej by mi řekl, tak a teď třeba jsi už žena a
10 už jako máš tu první menstruaci a už jako už seš schopná mít
11 děti a je to důležitý okamžik, tak takhle to nikdy nebylo, Spíš
12 se to tak nějak dělo jako na pozadí těch každodenních události
13 a vlastně mi přijde, že to je škoda, že to je škoda, že to v naší
14 kultuře není víc sžitý s tím životem, ty rituály. Myslím si, že
15 spousta lidí třeba v pubertě tápe, neví, co se s nimi děje a chybí
16 jim někdo, kdo by je tím provedl.

17
18 *A chápu správně teda, že tvůj pohled na to, že ty rituály byli*
19 *vlastně..., nějak ti pomáhají orientovat se v tom, vlastně, v*
20 *tom, co odchází, co přichází, co jako...*

21
22 V té komunitě určitě určitě to jsou nějaký zlomový okamžiky a
23 něco, s tím, že se ten rituál stane, tak něco s tím mění. Já třeba
24 vzpomínám na příchodový rituál do Magdalény, kde vlastně se
25 máš jako namočit a projít nějakým dejme tomu křtem a očistit
26 se vlastně od toho minulého života. Já teda vím, že v té době
27 jsem to vůbec, jsem tomu nepřikládala nějakou důležitost nebo
28 nebylo to pro mě vůbec zásadní, dneska na to koukám tak, že,
29 že vlastně to byl hezký akt.

30
31 *No a tím bysme se vlastně mohli přesunout už v současnosti. Ty*
32 *jsi teď řekla, že to vlastně z toho současného místa vidíš nějak*
33 *jinak, ten význam v tý Magdaléně toho rituálu, hmm... Asi se*
34 *chci zeptat na, na tu, jako na ten současný život a rituály, jestli*
35 *můžeš říct, co ti třeba daly do současného života nebo jako,*
36 *hmm, jestli v tvém životě nějak přetrvávají, jestli sis něco z toho*
37 *uchovala nebo jak to máš vlastně teď s tím.*

38
39 Tak pro mě současném životě byl nejdůležitější rituál svatba a
40 hm, to je vlastně taky přechodový rituál, od nějaký jako
41 svobody jednotlivce ke společnému soužití a připravovali jsme
42 se na to docela dlouho a hm, a bylo to pro mě důležité, stejně
43 tak vlastně pro manžela a jinak, že bych dělala nějaké další
44 rituály, tak to si nepamatuju. Já jsem byla vlastně ještě v
45 doléčováku, ještě po komunitě jsem šla do doléčováku a tam
46 jsme na odchod dostávali kytku a já tu kytku mám a je to pro
47 mě, hm, daří se jí. A kdyby se jí nedařilo, tak bych klidně měla
48 pocit, že se nedaří mě, pečují, starám se o ní a je to pro mě

1 symbol abstinence do současnosti. Nejspíš nám do nějaké
2 odolné kytky pro jistotu (smích).

3

4 *Tak jo...*

5

6 A já bych se musela zamyslet ještě trošku dýl nad tím, jestli
7 ještě jsem zažila nějaký současný rituál, a, ale jako vědomě, že
8 bych si říkala, tady to jsem zažila v komunitě, rituály a byly pro
9 mě důležité a měla bych je aplikovat do současného života, tak
10 to nedělám.

11

12 *Dobře. Napadá tě ještě něco, co bys chtěla říct nebo dodat?*

13

14 No, hm, asi se to netýká úplně rituálu, ale pobyt v komunitě mi
15 zachránil a zkvalitnil život a vlastně do smrti budu těm lidem
16 vděčná.

17

18 *A v čem si myslíš, že jsou rituály prospěšný nebo užitečný*
19 *lidem, kteří se prostě léčí z nějakých obtíží nebo který se prostě*
20 *snaží dostat nějakých problémů?*

21

22 Myslím, že jim to dodává pocit sebevědomí a důvěry, když to
23 vezmu jako na ty lidi, s kterými jsem byla v komunitě, na sebe,
24 tak prostě to, že se člověk dostane do terapeutické komunity,
25 úplně není výhra a jako necítla jsem se jako plnohodnotný
26 člověk. Cítla jsem, že jsem dost prohrála a, hm, třeba ty
27 přechodové rituály do těch fází, tak pro mě znamenaly
28 potvrzení, že se už blížím k nějaké normě nebo k něčemu, že
29 rostu.

30

31 *Takže si říkala vlastně to, to sebevědomí a důvěra v sebe a*
32 *nebo, jak to myslíš?*

33

34 V ten proces.

35

36 *Jo aha.*

37

38 I v ten proces, že vlastně, hm nebo i v to, že když se prostě
39 člověk snaží, tak že to je vidět, že, že to pak je ňák jako
40 oceněný.

41

42 *A že je to oceněný a potvrzený tím, tím společným potom*
43 *rituálem nějakým?*

44

45 Jo.

46

47 *Hm hm.*

48

1 A snese to... A ty třeba ty fáze v sobě zahrnují nějakou větší
2 míru tý zodpovědnosti sám za sebe a i nejenom za sebe, ale i za
3 tu skupinu. A za to, že by ty vyšší fáze měly prostě jít
4 příkladem a ukazovat ten směr a pomáhat těm, těm nižším.

5

6 *A to se jeví v těch rituálech?*

7

8 Já si úplně nepamatuji, jestli to, jestli to bylo přímo v těch
9 rituálech zakomponovaný, že by nám tohle někdo říkal, nejspíš
10 jo, hm, spíš je to zahrnutý v nějakých pravidlech a, a vlastně
11 najednou když člověk je ve vyšší fázi a už může dělat nějakou
12 funkci, která třeba v té nižší fázi není možná, tak mu to dodává
13 pocit nějaké větší jistoty, i když je to vlastně celý fiktivní, jo,
14 jako že to není úplně výhra, být šéf kuchyně, třeba, jo...nebo já
15 si přesně nepamatuji, jak to bylo, ale moct dělat jako šéfa dílny
16 spočívá v tom, že vstáváš v pět ráno, jo, to jako není...A ještě si
17 jako hraješ na něco, že máš nějakou moc a celý je to jenom
18 jako v pohádce, že jo, je to nějakým chráněným prostředím, které
19 vlastně si na to jenom hraje, ale nějak jako tomu člověku, který
20 tam je a přistoupí na to, že tady ta jakoby hra má smysl a
21 promítne se v tom reálném životě, tak tomu člověku to dodá
22 pocit větší jistoty, protože pak jako z té komunity jsem
23 vycházela, že prostě, hm, jako rok jsem se fakt jenom věnovala
24 sobě a jenom jsem se nějak jako snažila vyléčit. Ale nebyly tam
25 žádné jako úspěchy, ve škole, v práci, jako, osobní nebo
26 partnerský, něco jako, co by nějak sedělo s tím vnějším světem,
27 byla to fakt čistě práce na sobě a, a ten úspěch prostě byl třeba
28 velký, že jsem dokončila 3. fázi a pak jsem s ním šla ven, kde
29 to fakt jako pro nikoho tu hodnotu nemá, nebo úplně to není, že
30 bych se s tím nějak chlubila.

31

32 *Ten úspěch jsi zmiňovala, že jako je zřetelnej tam a nějak*
33 *důležitěj, že, jestli rozumím, že ty rituály jsou i jako znamením*
34 *toho jako úspěšného, ale to už jsi vlastně říkala předtím, že jo,*
35 *že jsou nějakým úspěšným dovršením...*

36

37 A i to potvrzení od ostatních, to taky jako pro mě bylo důležité
38 a zvlášť jako od lidí, od terapeutů, kterým prostě svěruješ
39 nejnítějnější svoje jako průsery a problémy, a, hm, jako něco,
40 co bych si na nástěnku nedala a oni to vědí, a, hm, tak v tom to
41 pro mě mělo velkou sílu, že, že i takhle odhalená jako mám,
42 mám nějakou hodnotu, ale pro mě, pro mě, řekla bych, že pro
43 mě dřív to bylo větší téma, co druhý si o mně myslí a jak mě
44 hodnotí, dneska to mám taky, ale tak nějak víc zvědoměný.

45

46 *No a když si teda mluvila o tom, že tedy to ale jsou i potvrzení*
47 *od ostatních potvrzení něčeho, prostě tvého, čeho dosahuješ,*

1 *vzpomeněš si ještě třeba, jak jsi vnímala rituály ale někoho*
2 *druhého, nebo těch svých kolegů komunitních?*

3

4 Hm, já myslím, že dost podobně. Já jsem prožívala to, jestli to
5 myslí vážně s tou léčbou, anebo si jdou vyloženě za tím, aby
6 mohli jít ven, třeba na propustku nebo na ty víkendy nebo tak,
7 hm. No a to pro mě bylo jako stěžejní, třeba v druhé polovině
8 léčby, tadyto téma nějaký...

9

10 *Jako jak to mají ostatní?*

11

12 No, jak to mají ostatní s tou zodpovědností, jak moc moc to
13 myslí s léčbou vážně, ale myslím si, že jsem to prožívala, hm...
14 Ty jo, to už si vůbec nepamatuju, jak jak jsem to prožívala,
15 rituály ostatních. Ty odchodové, ty odchodové, když jsem byla
16 ještě v léčbě... Tak to jsem prožívala jako vzrušení za toho
17 člověka, že on už prostě dosáhl té hranice a hm, a teď vyráží
18 vstříc tomu, prostě hm, nebezpečnému, ale krásnému světu a
19 jestli to zvládne, a hm, a říkala jsem, si jak to budu mít já, a tak
20 nějak jsem všem... jsem držela palce, když odcházeli, když fakt
21 jako dali tu třetí fázi a měli ten hezkej odchodovej rituál, tak to
22 pro mě bylo mnohem silnější, než když odcházeli lidi bez něj a
23 měla jsem... lidi, který to dokončili, tak jsem jim věřila, že to
24 myslí vážně, že, že chtějí prostě abstinovat a, a chtějí držet
25 nějak to, co se tam naučili na tom pobytu.

26

27 *Tak z toho slyším, že to bylo pěkně těžké se k tomu dostat, k*
28 *tomu jako závěrečnému rituálu, vlastně z té třetí fáze, že to asi*
29 *nebylo úplně easy.*

30

31 Ne, neměl to každěj.

32

33 *Hmm. Já bych se tě ještě chtěla zeptat na tvůj názor, protože*
34 *máš zkušenosti z různých jako zařízení, tak jestli si myslíš, že,*
35 *že jsou rituály nosné pro nějaké zotavování se z nějakých*
36 *problémů nebo v rámci nějakých hm ... zažila jsi zařízení, kde*
37 *to není, kde rituály nejsou?*

38

39 Kde bych byla jako klient?

40

41 *Kde bys byla jako klient a rituály tam nebyly.*

42

43 Hm ne. Chceš vědět kde jsem byla?

44

45 *No asi, asi jo.*

46

1 Tak já jsem byla v Bohnicích dvakrát, jednou na pavilonu číslo
2 8 a jednou na 7, v Magdaléně a ve White Lightu a vlastně ještě
3 předtím jsem byla na psychiatrické nemocnici asi dva měsíce,
4 nebo měsíc a půl, a tam teda nebyly. To bylo prostě
5 zdravotnické zařízení.

6

7 *Hm.*

8

9 Tam jsem byla vlastně s psychózou a byly tam nějaký večírky a
10 tak, vánoční, silvestrovský, ale myslím si, že to ani ne..., že by
11 to tam ani Moc nesešlo.

12

13 *Jo. A proč?*

14

15 Hm, protože tam bylo moc jako široké spektrum různých
16 onemocnění a myslím si, že ty lidi, co tam byli, tak byli v
17 nějakých akutních fázích a hm, úplně jim stačilo to, že mají
18 dost práce se sebou.

19

20 *Tak jo. Tak moc děkuju.*

21

22 A to, chceš slyšet ten můj názor? Tak já si myslím, že by, že
23 by rituály měly být součástí každodenního života a že vlastně
24 jsou situace, které jsou neopakovatelný, ať už hm, ale to třeba
25 myslím v tom běžném životě v souvislosti s věkem, kdy prostě
26 se člověk mění a bylo by vlastně fajn, kdyby to bylo potvrzené
27 tím rituálem. A myslím si, že když by to bylo v tom běžném
28 životě víc, tak by se to mohlo promítnout i do jiných sfér, ale
29 třeba mě docela ty přechodové rituály nějak přijdou důležité,
30 protože hm, si myslím, že mi to chybělo v nějakém věku. Že,
31 že mi chybělo takovéto, jo teď se s tebou děje tohle, ale hm, ale
32 má to ... nevím jak bych to řekla obecně, prostě, že člověk by
33 neměl takový pocit, že je v tom sám.

34

35 *Mluvila jsi o nějakém ujištění...nebo ujištění, mluvila jsi o*
36 *vyjádření nějakého, hm, respektu, uznání, tak jestli tohle to,*
37 *tohle to máš na mysli, vlastně jak jsi, když tak jako*
38 *retrospektivně koukám do toho rozhovoru, z různých stran jsme*
39 *se koukali na to, co pro tebe ten rituál znamená, jako tak mě se*
40 *to teď nějak propojilo s tím, co jsi teď říkala, od těch ostatních*
41 *to tu důvěru...*

42

43 Jo jo, je to stejný, že prostě, když hm, že dneska třeba, že jo,
44 když to vztáhnou na pubertu, tak dneska je to vnímání tak jo, to
45 je takový to divoký období, který prostě přejde a nějak jako
46 samo se stane, že ten člověk dospěje a zmoudří a budeme mít
47 už pokoj a už aby přešla. Ale vlastně, kdyby se k tomu
48 přistupovalo víc jako proaktivně a víc vědomě, s tím jako, že

1 by ten člověk hm, si mohl projít tím rituálem, kdyby mu bylo
2 řečené: tak a teď prostě tě čeká tohle a tohle a tohle, protože jsi
3 v nějakém věku a protože už máš tady ty schopnosti a neseš
4 zodpovědnost za tohle, tak si myslím, že to jenom toho člověka
5 posílí.

6
7 *Hm, tak děkuju moc. Tohleto je hrozně cenný... cennej ten*
8 *pohled, protože já jsem vlastně se ptala na... k tomu jsem se*
9 *vlastně chtěla dostat, no jak jsi to měla před léčbou, nebo jaký*
10 *pohled na to máš před tou léčbou a teď v současnosti, tak tak*
11 *dík.*

12
13 Taky děkuju.

14
15 *Je ještě něco, co by si chtěla říct?*

16
17 Ne.

18
19 *Tak jo, tak děkuji moc.*

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

1 **Rozhovor s panem B.**

2

3 *Jsmo se představili, podepsali jsme informovaný souhlas a já bych se*
4 *tě moc ráda teď kon zeptala, ty máš zkušenosti léčbou v terapeutické*
5 *komunitě?*

6

7 Mhm.

8

9 *A před jak dlouhou dobou jsi ji absolvoval?*

10

11 Hele tak jednu před 13 a druhou před 10 lety tedy až do konce, 1.
12 léčba trvala 11 měsíců a 3 týdny a ta druhá necelých 11 měsíců, byly
13 řádně absolvované, jedna byla terapeutická komunita Němčice, druhá
14 terapeutická komunita Sejřek. No v podstatě co se týče střízlivosti,
15 tak včetně alkoholu, jestli jsem měl za dva roky 6 Ibalginu za
16 poslední dobu, nepiji teda alkohol, myslím si, že ta léčba v té
17 komunitě měla svůj význam, ale jako, hmm, bohužel to nevyšlo,

18

19 *No, ale žiješ, žije se ti v poslední době hezky, tak...*

20

21 No, žije se mi dobře. A když se... No, takhle, já jsem hlavně jakoby
22 aktivní ve sdružení anonymních narkomanů, který prostě jako v
23 Čechách nemají nějak moc pěknou základnu, málo se o tom tady ví,
24 když se podívám zpětně na ty, tam, kde je teda a u Anonymních
25 narkomanů je řada rituálů, vlastně každý den. A když se podívám
26 zpětně na ty terapeutické komunity, tak jako jo, svůj svůj přínos to
27 prostě mělo.

28

29 *Jo, tak já bych se tě teď chtěla zeptat, když si vzpomeneš na ty pobyty*
30 *v komunitách, tak jak jsi tam vlastně zažíval ty rituály, co tam pro*
31 *tebe znamenaly během té léčby?*

32

33 Hm, no, jsem byl vlastně jako relativně mladý, mně bylo asi 27 v
34 těch Němčicích a je zajímavý, že jako jsem byl možná trochu
35 předpojatý, protože jsem nějak jakoby věděl o tom vstupním rituálu,
36 tak jsem se na něj tak jako kýčovitě náctiletě těšil, tam je takový
37 zajímavý, že když je teda zima, tak se vykope vlastně díra v ledu, to
38 je přijímací rituál pro nováčky, když je léto, tak ten nováček jde do
39 takovýho fakt ekli rybníku uprostřed té vesnice, vlastně to byl takovej
40 jako bažinec, v podstatě to znamenalo jakoby se svlíknout bez ohledu
41 na to, jak se člověk stydí, věřím, že to bylo hustý třeba pro některých
42 holky, který tam v té komunitě byly třeba nějakých 40 minut a
43 hnedka měly jít do plavek, hmm, konkrétně tenhleten přijímací rituál,
44 si myslím, že měl jako hodně hodně co do sebe, jako, jako, že byl
45 těžkej, co se týče toho studu a vlastně i nějakého jako pseudo
46 ponížení. My jsme tomu rybníku říkali Mendělejev, protože
47 pravděpodobně obsahoval celou tabulku chemických prvků, jak se to

1 jako stékalo z těch šumavských strání do něj. A fakt jako, když
2 člověk vylezl, tak měl takovýto zelený bláto na hlavě, hmm, nevím,
3 nakonec všichni tleskali, vlastně pak byla nějaká jakoby skupina
4 těsně po tom rituálu, kdy se člověk jakoby osušil a hm, vnímal jsem
5 to jako, pak jsem si to jako dával, když jsem byl starší a někdo přijel
6 mladší, myslím si, že to mělo svůj význam.

7

8 *A vzpomeneš si na, na ty přestupový rituály z těch fází do fází, jak jsi*
9 *to prožíval?*

10

11 Hmm, jo, tak já si vlastně, jsem přesvědčenější, že vlastně při
12 přestupových rituálech do vyšší fáze v Němčicích, hmm, žádný
13 významný rituál krom pográtování a obdaření tričkem do třetí fáze
14 s nápisem Sananim, tam se nic takového nedělo. A když se
15 přestupovalo do třetí fáze v Sejřku, tak se člověk potápěl do studny
16 ve sklepě, vnímal jsem to jako takový, jo, tak seš zocelený na tu
17 studenou vodu, jako blíží se reálný život, tak ok, hm. Já si spíš
18 vybavuju jako spoustu malých rituálů, třeba jakoby nakrmit ty zvířata
19 dřív, než sebe, to mi hodně jako utkvělo. Protože si myslím, že to je
20 rituál, začíná tím jako každý ráno, no a samozřejmě závěrečný rituál
21 v obouh těchto komunitách.

22

23 *Jaký to bylo?*

24

25 Já jsem ho měl jako strašně kýčovitej. Já jsem byl jako takovej
26 nadějněj, tak se tam sjeli jako terapeuti asi z dvou léčeben, přijeli, jeli
27 tam tenkrát byla jako nějaká mlha, to je jedno, ještě jako pracovní
28 terapeut, měl jsem tam jako hrozně lidí, ještě tam byl někdo z
29 ministerstva zdravotnictví a zrovna, protože ta komunita měla nějaký
30 jako výročí, jo, a myslím si, jako že mě trochu jako ukazovali. No a
31 ten, a zrovna ten rituál byl jakoby na novém baráku třetích fází a bylo
32 to nasvícený zespoda ze sklepa, takže a já jsem byl taková jako
33 premiéra, jo bylo tam několik svíců, vlastně hliněných postaviček,
34 které září zevnitř a každá měla svůj význam, abstinence, moudrost,
35 pokora, někdy se stávalo, že vlastně někomu něco nezapálili třeba
36 jako, vybavuji si pokoru, anebo že vyhrožovali, že nezapálí, přestože
37 to byl jakoby už konečný rituál a předpokládali, že tady s tímhle
38 aspektem, třeba jako je pokora, člověk může mít pak jakoby po
39 ukončení léčby problém. Mně to zapálili všichni a, a byl jsem dojatý
40 teda, že jako mně to zapálili všechno a byl jsem dojatý, že mi klienti
41 vlastně zazpívali písničku, byl to takový revival, kde se od jedny
42 český skupiny Vanessa a, jo, no a něk tam znělo moje jméno a mě to
43 teda jako strašně dojalo, jo a ono v podstatě ten refrén, ježišmarja to
44 byla kýčárna, chci umřít, nechci zapomenout na Trandáka, a takhle
45 jako pořád dokola, a bylo to vážně jako dojemný. No a pak takový
46 arteterapeut, Bedřich Čermák, kterýho jsem měl hodně rád, ten mi
47 tam vlastně přijel z toho Červeňáku ještě jako asi s dvěma třema
48 lidma, a ten ke mně přistoupil jako takový pseudo táta a hrozně jsme

1 se jakoby objímali, a tak no, na mě to působilo jako strašně hezký
2 romanticky, ale já si myslím, že jsem jako na to nebyl zralý tyjo, já
3 jsem to vnímal jako úplně nějak filmově, jako kamera, stříh a já jsem
4 si... hmm... dneska vím, jako že jsem nebyl dospělej, hm. No a, a v
5 Sejšku, to už jsem byl jako takovej střízlivější, trošku jako skepticej,
6 a tam se... jo, jo, tam mají teda hodně zajímavěj rituál, že vlastně
7 klienti tý komunity tě nechtějí pustit a musíš si vzít běžky vlastně,
8 musíš na podlaze, kde jsou dlaždičky, máš běžky a oni se spojí
9 rukama a udělají takovou jakoby slavobránu, a ty procházíš na těch
10 běžkách a oni vlastně jako jsou dva lidi spojený rukama, dělají tu
11 bránu a různě ti jako brání a tvým úkolem je se jakoby probojovat a
12 můžou tě u toho mlátit. Jo jako, že se tam, co se jako děje, je to
13 hrozná sranda a ty když se jako vybojuješ ven, tak tě polejou vodou.
14 Já z toho mám hrozně hezký fotky, kdy se někomu podařilo jako
15 zachytit tu vodu ve vzduchu, přesně jak na mě padá a... jo, na tom
16 mě překvapilo opravdu, já si myslím, že to bylo hustý, na tom mě
17 překvapilo jako jak mě moc bijou a jak bylo těžký se tam odsad'
18 dostat ven. A jak mě v podstatě, nedali mi to zadarmo, nechtěli mě
19 pustit, hmm, jo, já si myslím, že ten byl takový jako opravdovější, já
20 už jsem byl v životě tak trošku někde jinde.

21

22 *Hm, takže jsi to cítil jako... jako dojetí, nebo...*

23

24 Hm, při prvním rituálu v Němčicích jsem cítil dojetí a tady jsem spíš
25 cítil, jako... to mělo fakt jako nějaký fakt terapeutickéj význam
26 jakoby, že to bylo fakt jako o syrovosti tý reality, já jsem měl pocit,
27 že jak se probouvám těma rukama, tak že vlastně jsem některý
28 věci v tý komunitě vnímal úplně jinak, než pravděpodobně nebo
29 zcela určitě je vnímali ostatní. Já jsem byl překvapenej tím, jak mě
30 tahají za vlasy, tím, jak mě kopou do zadku, tím, jak mě nechtějí
31 pustit, těma skřekama těch holek, jako kdyby si tam každej hodil
32 svoje nějaký temníčko a zároveň srandu, hm, to si myslím, že má
33 velkej význam, že mě fakt jako napadalo v tom, v tý bráně, jako čeho
34 jsou lidi jakoby schopný a jak jsem to moc blbě vnímal, třeba že
35 můžu být třeba oblíbenější ve svých očích, jako že jsem se možná
36 ukazoval sám sobě v lepším světle, jako já jsem si představoval, že se
37 tam dostanu jako velmi easy a vím, že mě to tenkrát jako hrozně
38 překvapilo a vstal jsem, rozhlédl jsem se a viděl jsem jako ty lidi, jak
39 se na mě dívají, a ty terapeuti jako, tak co, ty vole, tak tady to máš,
40 fakt to bylo hustý, ten Sejšek byl hustej.

41

42 *Taková příprava jako...*

43

44 Jo, jo, už to, už bylo jako o něčem.

45

46 *Pane jo, tyjo, hm, a vzpomeneš si třeba, jak jsi vnímal rituály, jako ty*
47 *ukončovací rituály ostatních, když jsi byl jako třeba klient, ještě*

1 *služebně mladší, jako co pro tebe znamenaly, když jsi to viděl, ty*
2 *ostatní?*

3
4 No, strašně mě to dojímalo a motivovalo mě to, chtěl jsem tam v
5 podstatě jakoby být, často mě dojímala ta přítomnost těch rodičů
6 nebo rodiny těch klientů a připadalo mi to takový jako opravdový a
7 že ta léčba má smysl a že je to, a vždycky jsem byl neuvěřitelně
8 dojatý, že jo. Druhý den jsme to, popřípadě ten samý večer jsme se o
9 tom bavili na skupině a jako ty pocity byly většinou u nás u všech
10 stejný nebo já jsem je měl shodný, velmi mě to dojímalo, líbilo se mi
11 to.

12
13 *A ještě by mě zajímalo, jestli, jestli jsi před tou léčbou první asi nebo*
14 *před oběma nebo spíš před tou první, jestli jsi vlastně s nějakýma*
15 *rituálama, s jakýmikoliv, ses setkal ve svym životě, jako úplně před,*
16 *před komunitou?*

17
18 Hm...

19
20 *Jako ať s téma nějakýma velkýma a nebo s téma běžnejma, jak jsi*
21 *mluvil o těch zvířatech, tak jestli si vzpomeneš, jak jsi to měl tehdy*
22 *třeba?*

23
24 No já si asi vybavuju jeden takový falešný, kdy bylo nějaký jako
25 šátkování pionýrů, což nevím, jestli je, ale určitě to asi byl rituál, ale
26 to mám nějak jako zamlžený a měl jsem z toho srandu a pak jsem
27 jako dělal judo a tam byl rituál vlastně, já mám pocit, že na nic jiného
28 si nevzpomenu, tam byl rituál, tam bylo řada rituálů, ale jeden byl
29 takovej zajímavěj, že si člověk musí jako upravit to kimono na
30 začátku toho tréninku, utáhne si ten pásek, a vlastně jelikož je to
31 kontaktní sport, tak vlastně musejí být ostříhané nehty, no a a zavřeli
32 se oči a ten trenér vlastně jako prochází okolo vás a dívá se na ty
33 nehty, kontroluje ty nehty a kontroluje, jak jste upravený a byl to
34 takovej jako zajímavěj pocit, jak člověk vlastně jako má zavřené oči,
35 cítí ho jenom tak někde jako procházet, má trošku jakoby strach, co
36 jako zanedbal. Jinak jako ještě mě napadají vánoční rituály, ty jsem
37 zažil takový ty fakt jako staročeský, mně se to hrozně líbilo teda jako,
38 když jsem byl malý dítě, tak jsem v tom vnímal úplně jako mystiku.
39 Takže zazvonil Ježíšek, to ve mně úplně hrklo, to bylo úplně boží,
40 teď jsme vlastně všichni byli přejedený po té večeři, zazvoní Ježíšek,
41 pak většinou babička říkala, že doufá, že se u toho stolu sejdeme zase
42 všichni, to opakovala každý rok, až tam teda, já jsem vždycky myslel
43 na to, že tam jednou nebude a stalo se to. No a pak jsme si pouštěli
44 ve skořápkách jsme dělali ty lodičky ze skořápek, v nich byli malý
45 svíčky, pouštěli jsme si to v lavoru a snažili jsme se dodržovat... Já
46 nevím, jestli je to rituál, nejist ten Štědrý den. A máma dodržovala
47 čochku na 1. ledna, čochku s uzeným jako na oběd a vlastně i ten Boží

1 hod jsme měli každý rok úplně stejnej, vlastně jakoby oběd na Boží
2 hod po Vánocích, jinak... no já fakt nevím.
3
4 *Hm. To zní hezky, ty Vánoce...*
5
6 Jo, Vánoce, já si myslím, že jsou plný rituálů a...
7
8 *No a teď bysme se přesunuli asi do té třetí části a to by bylo vlastně o*
9 *tom, jaký rituály sis jako třeba, teda jestli sis nějaký odnesl z těch*
10 *léčeb nebo z toho prostě... z toho prostředí, nebo nebo z toho zážitku,*
11 *jestli sis nějaký převzal do života, případně jestli máš nějaký jiný*
12 *nový svoje teď?*
13
14 No určitě jako, stoprocentně to s těma zvířatama, já si na to
15 vzpomenu téměř každý den, že tam mám... v Sejšku byly želvy...
16
17 *Želvy?*
18
19 Želvy. A vlastně jako byly v akváriu a stačilo jim ráno, stačilo je
20 ráno vlastně jakoby vyndat do laboru, kde jedly a velmi, bylo velmi
21 jednoduchý na to zapomenout a pak vlastně byl za to trest, že jsi
22 mohl dostat jenom vodu a suchý chleba, případně čaj a suchý chleba,
23 jako po celý den. Stalo se mi to taky, že jsem na to zapomněl. No a
24 teď mám právě jako želvu, ten samej druh, takže si na to vždycky
25 jako vzpomenu. Ta želva teda nemusí jíst každý den, ale často si
26 říkám, jako ona by se jako měla najíst, já teď jím, jako vzpomenu si
27 na to, jestli na něj nekašlu, jo jestli ho jako neodsouvám.
28
29 *To sis pořídil potom?*
30
31 Jo jo, to mám asi, já nevím, teď rok a půl teprve. A určitě ty, my jsme
32 dostávali přestupový kytky, tak jsme se o ně starali, takže ta kytka...
33 Já mám, měl jsem jednu takovou jako pseudobonsaj, byl to hořčičník,
34 ta mi jako zahynula, jako já jsem z toho byl úplně špatnej, co to jako
35 znamená, naštěstí to znamenalo jako čirý nic.
36
37 *Kdy to bylo, jako čerstvě potom?*
38
39 Ne ne ne, to je, já nevím, to je, dejme tomu tak rok a třičtvrtě, ale já
40 jsem ji nějak přelil v zimě. Mám teďka prostě takovou kytku, kterou
41 jako zalévám a říkám si, že vlastně i ta želva i ta kytka je jako
42 symbol toho, jestli se dokážu o něco postarat, fakt takhle, jak nám to
43 říkali. No a v rámci jakoby těch anonymních narkomanů...
44
45 *Já se jenom zeptám, ty jsi tam, ty jsi říkal, že jsi v tom angažuješ?*
46
47 Hm, no tak my jsme svépomocný hnutí v podstatě celosvětový, to je
48 63000 vlastně meetingů týdně na celém světě ve 163 zemích,

1 literatura je přeložená do 43 jazyků, Češi máme vlastně literaturu
2 přeloženou teprve rok a půl, je to tady v plenkách, založili jsme v
3 podstatě jakoby dvě skupiny, které jsou na sobě nezávislé, nevím.
4 Byl jsem na evropském sjezdu a vlastně byl jsem na takových
5 learning days, kde nás vlastně učili, jak se chovat jakoby v léčebnách,
6 když jezdíme do léčeben, já jsem tam teda byl dvakrát, a ve vězení.
7 Většinou to dělají jako Američani a Angličani, to trvalo 3 dny ty
8 learning days a jako strašně se mi to líbí, protože já mám pocit, že až
9 to mi pomohlo. Je tam každodenní rituál, že jako vlastně jakoby
10 člověk vstane, ono to zní hrozně, a měl by se pomodlit, měl by se
11 fakt jako pomodlit, je to jako velmi easy. Jako za věci, který můžu
12 změnit, tak abych dostal odvalu je udělat a to co ne, aby jsem měl
13 klid a sílu v ten den prostě to zvládnout. A opakovaným
14 zvnitřňováním takovýhle úplně jakoby strašně jednoduchý věty si
15 myslím, že jsem jako nabyt, nabyt strašnou sílu. Na meetingu
16 modlitbou končíme, na celém světě se říká keep coming back nebo v
17 češtině prostě jako vrať se nebo přijď znovu a funguje to. Těch
18 rituálu je tam celá řada a vlastně se jakoby říká, že čím víc, tím líp,
19 protože to je jako takový pozitivní software do hlavy, že se to prostě
20 nějak jakoby zvnitřní a stane se to jako každodenní součástí, hm.
21 Teďka je vlastně čtvrtek, mám každodenní rituál, že mám jako
22 pohovor se sponzorem. Sponzor je někdo, kdo je střízlivější víc let a
23 lépe se mu daří a následně teda meditaci hodinovou, no a přesto
24 jakoby nejede vlak. To je takovej jakoby týdenní rituál. Já mám
25 většinou ve čtvrtek volno, buďto úplně, nebo třeba jakoby do tří
26 jenom pracuju, tak se to snažím dělat takhle. Samozřejmě, že to
27 vždycky jako nevyjde, ale dodržuju to víceméně jakoby dva roky. Já
28 jsem byl dřív hrozně freevolný, jako úplně jsem všechno měl na háku
29 no... hm, mám nezdravý rituály, kafe cigareta.

30

31 *Ráno...*

32

33 No, jasně no...

34

35 *Takže ten čtvrtek je takovej...*

36

37 Ten je jako pro mě, to je připomenutí, připomenutí ty nemoci.

38

39 *A máš to jako, jak to říct...*

40

41 Jako handicap nějaké...?

42

43 *No spíš, jak moc je to pro tebe jako nemoc, z který víš, že se*
44 *nevyléčíš, a nebo jak moc je to pro tebe stav, který prostě třeba*
45 *odešel nebo...*

46

47 Hm, no, u mě se to jako hodně změnilo, já jsem měl jako pocit, že to
48 prostě nikdy nebude dobrý a vnitřně jsem ale věděl, že to dokážu. Já

1 jsem měl velké problémy se vztahama a já jsem vždycky zrecnul po
2 nějakým jako pseudorozvodu nebo rozchodu... no a... Hele, vo mě to
3 každej ví v práci prostě, já se s tím vůbec netajím, dělám v divadle,
4 kde je těch závislostí spoustu, snažím se jako lidem k tomu něco říct,
5 ale nějak moc se neangažuju, jako vocaď pocad'. Je to prostě
6 zajímavý, cítím v tom jakoby velkou svobodu, že to každej ví, nějak
7 jako ne... nebo já mám k tomu jako jiný přístup, než adiktologie,
8 jako nevnímám... nebo já to vnímám jako spirituální nemoc, prostě
9 aspoň na mě to sedí líp. A je to asi určitě doživotní. A podle mě to
10 jde nějak jakoby voděčit nebo jako zpomalit jo, nebo zaléčit, určitě,
11 podle mě z toho stínu jde udělat obrovský světlo jako prostě, když
12 teďka vlastně před půl rokem jsem dělal v Červeňáku, tam bylo 110
13 lidí, byl jsem strašně nervózní z toho, že nemůžu zapojit
14 dataprojektor, koukalo na mě 110 smažek a alkoholiků přežranejch
15 po obědě a trvalo to tyjo hodinu a čtvrt a vlastně jsem si říkal, že
16 jsem tam byl... jako kdyby čtyři, kdyby čtyřem to něco dalo... pak
17 jako přišli a ptali se, z toho jsem měl dobrej pocit, pak jsem byl jako
18 v Beřkovicích a jasně jsem viděl, že z toho stínu uděláš světlo a
19 podle mě je to jako easy, podle mě je to choroba, která naopak
20 jakoby může... můžeš ze sebe udělat lepšího člověka.

21

22 *Díky tý chorobě?*

23

24 No. Protože tam je, jo, nevím, ten rozměr toho lidství hm... který se
25 může zlepšit. Jako mohl bych doplňovat někde zboží v supermarketu
26 nebo bejt manažer a mít tři děti a jezdit si do Jugoslávie, hm...

27

28 *A ještě se chci zeptat, jestli ty anonymní narkomani maj třeba trošku*
29 *podobnej ten... Já vím, že anonymní alkoholici maj těch dvanáct*
30 *kroků, že to je spojený s tou vírou, jako s tím, že to stojí na těch*
31 *křesťanských nějakých principech, tak máte to takhle taky?*

32

33 No anonymní narkomani se jako odpojili v roce 53 kvůli tomu, že to
34 má trošku jiný folklor ta závislost. A to, co slýchávali ty alkoholici
35 na těch skupinách bylo třeba někdy za hranicí a prostě to
36 nefungovalo. Jo tam je jeden ze zakladatelů vlastně katolický kněz s
37 lékařem, a to je ten problém, že to je vlastně nejčastější předsudek,
38 no. Mě právě mrzí, že lidi nejsou informovaný, už jsem zvyklej na to,
39 že nejsem naštvanej, protože na každým meetingu se čte, že to nemá
40 nic společnýho s náboženstvím, s žádnou náboženskou organizací,
41 takže tam jsou ateisti, prudiči do náboženství, často jsou tam
42 buddhisti teda a samozřejmě jako křesťané, a čte se tam: pokavaď
43 nám jako nepomohlo náboženství, psychotherapeutické postupy,
44 vězení a medicína, takže vlastně nám zbejvá jenom čestnost, otevřená
45 mysl a otevřenost vůči spirituálním principům. Celý NA jsou o tom,
46 bejt jako čestnej a pomáhat ostatním, je to maličko...

47

48 *To zní hodně spirituálně...*

1
2 No je to spirituální, má to 12 kroků, které jsou téměř shodný AA, ale
3 zněj trochu jinak, jo a to patří k té úzdravě, vlastně, to jsem zapomněl
4 říct, každé tejdén jako píšeš něco v rámci těch kroků, může to být
5 třeba jenom jedna stránka jo nebo půl stránky, dokonce to mám tady.
6 No a to je v podstatě rituál nebo rituál... máš to přečíst svému
7 sponzorovi, který to nějak jako vidí jinak, může ti k tomu něco říct,
8 jo, je to spirituální program, určitě.
9
10 *Mě právě moc zajímá, jak vlastně, jak se ta závislost jako, jak moc je*
11 *s tou spiritualitou propletená a jak moc i ta údrava z ní je*
12 *propletená s nějakým sebepřesahem, vlastně o tom já tu práci píšu.*
13
14 Fakt jo?
15
16 *No jako snažím se...*
17
18 No tak to je...to je... Já právě jsem tam začal do toho Červeňáku
19 jezdit prostě s Danem Horynou, kterej to má jako hozený přes spirit,
20 ale... já jsem ho nejdřív v těch přednáškách doplňoval, ale trochu
21 jako sral, já mám na některý věci jako jinej názor, ale přesto ho
22 strašně beru. Já si myslím, že u mě prostě osobně to bylo spirituální
23 problém, fakt. Jo, myslím si, že jako spoustu jedinců, já bych řekl, že
24 to je možná téměř jakoby plošně.
25
26 *Jo?*
27
28 Hm, že se to týká vlastně téměř každého.
29
30 *Dokázal bys to říct, v čem jako, nějak to přiblížit?*
31
32 Hele tam je nějaký vnitřní hlad po něčem určitě. Jo, takže jakmile ty
33 odpovědi se nedostávají, tak vlastně je člověk nešťastnej a odpojuje
34 se od lidí a izoluje se, je nasranej na všechny a...no. Takže já úplně
35 vím, že jsem se odpojil od společnosti a prostě jsem ji měl na háku,
36 včetně mých nejbližších, jsem jima pohrdal, jo. Jako já nevím, já
37 prostě nevím, jako mám podezření, že se to týká všech. Fakt to
38 nemůžu jako soudit. Já jsem vždycky prostě jako hodně přemejšlel a
39 začalo to už když jsem byl jako malej, prostě o Bohu a tak dále, já
40 skoro lituju, že jsem ty anonymní narkomany objevil jako až teď,
41 třeba, to jsou takový informace, prostě že jako na západ od Aše je
42 spousta 12 krokových léčeben, hlavně v Americe prostě jsou hlavně
43 12 krokový léčebny, ta první je zdarma prostě, na šest týdnů,
44 podruhé prostě si připlácíš, potřetí už prostě platíš a asi 60% těch
45 léčeben jsou jakoby v duchu NA a vlastně i soudce, soudce
46 většinou... Teďka je o tom jeden dokument na Netflixu, který se mi
47 hodně líbil, soudce tam vlastně může dát v rámci trestů povinnou
48 docházku, zní to hrozně, ale je to zajímavý, že se tam pravděpodobně

1 něco stane, jak ty lidi chodí do NA, už jenom to, že tam prostě dva
2 roky přinesou ten zadek. Jednoduchý příklad:

3

4 *Každý týden?*

5

6 Co? No jasně no. Jednoduchý příklad, že někomu tam skončil tady
7 tenhle ten dohled a přestal tam chodit a jako strašně se na to těšil, a
8 pak tam vlastně přišel, když už to bylo dobrovolný a řekl, že mu to
9 jako strašně schází, a o tom to prostě je.

10

11 *Hm, mě k tomu teď napadá, že to je vlastně taky nějaký druh*
12 *společenství, který jako je asi důležitý...*

13

14 Jo, ono to je o vzájemné pomoci, ale v podstatě já už třeba na ty
15 skupiny ne moc chodím, vždycky se jako ukážu, že tam máme
16 takovej závazek, ukázat nově příchozímu, že to jde a jako posílat to
17 poselství dál, mám vlastně kluka, o kterého se starám, v rámci
18 sponzoringu, jsem na to hrozně hrdej.

19

20 *Že ty jsi sponzor někomu?*

21

22 Hm, že ten se vysouložil z Karlova do White Lightu, tam se mu
23 chronicky nelíbilo, tak to ukončil, třikrát si dal, pak mi nějak jako
24 zavolal, předtím byl dvakrát Červeňáku a dvakrát v Bohnicích.
25 Teďka je vlastně čistej tři čtvrtě roku jenom díky tomu jako, že se
26 jednou týdně vidíme nebo si voláme, jo. A jako, má holku, teď se
27 rozešel zrovna, má práci na HPP, má nový auto od rodičů, dělá si
28 řidičák a udělal si nový zuby, no ten jde prostě jakoby nahoru a
29 poprvé v životě se fakt jakoby zabývá sám sebou, protože ono to
30 vlastně ani nejde, v NA musíš prostě psát jakoby o sobě, ta pozornost
31 je jakoby dovnitř, já jsem trošku, abych pravdu řekl, já jsem trošku
32 nasranej na všechny ty psychologický postupy, co jsem v životě
33 absolvoval.

34

35 *Na ty léčby?*

36

37 Hm, třeba xxx (uvádí jméno účastníka) říká, že psychoterapie
38 mu/jí zachránila život, mně určitě ty léčby zachránily život, jako,
39 jako, že jsem mohl někde být, něčím se zabývat, ale myslím si, jo no,
40 myslím si... já jsem měl takový techtle s dvěma adiktoložkami, mě
41 fakt přijde, že to je obor pro obor hm. Třeba to tak není, ale... Jo,
42 jakože já znám prostě spoustu lidí, který dělají v oboru a jsou prostě
43 úplně mimo a v životě nikomu nepomohli a v životě nikomu
44 nepomůžou, protože prostě to není nějak jako jejich duch a můžou
45 mít dva tři výcviky jako, ale je to nějaká asi jako osobní zášť.

46

47 *Hm, páni, dobrý tyjo. Napadá tě ještě něco, co bys chtěl dořít nebo*
48 *dodat k tomu všemu?*

1
2 No (smích), možná jo, to myslím vážně, ono to zní vznešeně, že to...
3 díky týhle ty nemoci si myslím, že v tomhle životě můžu posílit svého
4 ducha, to myslím úplně vážně. Jako fakt něco udělat sám se sebou,
5 tahleta nemoc mě naučila, že jsem zodpovědný za svoje duševní
6 zdraví, za svojí práci, za všechno. Víím, že nás jako vychovávali k
7 zodpovědnosti, ale až prostě, když jsem se začal zabývat tou
8 spiritualitou, tak mi to došlo, že to všechno jakoby okolo sebe
9 utvářím pouze já a... nevím... nevím jak bych to řekl... cejtím v tom
10 velkou vnitřní svobodu a je tam možnost prostě jakoby na sobě
11 zamakat. Já jsem vždycky měl takový hrozný úzkosti, prostě strašný,
12 jediný, s čím mám teď problém, tak je prostě sladký, že jsem přibral
13 po rozchodu 13 kilo a tam se nějak jako projektuje ta závislost, to
14 úplně jako cejtím, a že hodně pracuju. Jo, ale nějak jako to tady jako
15 prasklo (ukazuje si na hrud') potom těle, nevím, jestli je to tou
16 meditací, nebo čím, cejtím se prostě jakoby úplně jinak než vždycky
17 po těch léčbách. Připadalo mi to jako fádni, jako dávejte si pozor, kde
18 se pohybujete, s kým se pohybujete, podle mě, jako u mě to nastalo
19 jako takovej vnitřní blesk a změnil se to vnitřní nastavení, a prostě
20 jsem jakoby věděl, věděl co chci. Víc mě, víc mě k tomu nenapadá.
21 To je takový jako víceméně nepřenositelný. Každopádně rituály jsou,
22 jsou zajímavý téma no. Já si na to vždycky vzpomenu ráno v
23 tramvaji, že vlastně my se jako říkáme, modli se klidně v tramvaji jo,
24 že přijdou všechny ty úkony toho dne a jenom za tu sílu a jakoby
25 pohodu, abys to zvládnul, takže už to mám jakoby hodně hodně
26 zvnitřněný. Ještě pozor, to jsem zapomněl říct, je důležitý rituál u
27 anonymních narkomanů, dáváme si každé tři měsíce takovou
28 klíčenku, já jí můžu kdyžtak ukázat, všichni se jako, ono se tomu
29 jako zatleská, všichni ti jako pográtulujou, obejmou tě, ta klíčenka je
30 tam kvůli tomu, že jako prostě nějak odpozorovali, že po každých
31 třech měsících se jako něco děje s lidskou psychikou, že buďto si
32 jako připadají úplně jako odláčený, přestanou chodit nebo nějaký
33 jako propady, ono to pravděpodobně nějak souvisí s těma
34 neurotransmiterama v hlavě, a, no takže ta klíčenka je důležitá.

35
36 *Jako připomenutí toho že...jako pokračujeme...*

37
38 Je to každej čtvrt roku, půl roku, po dvou letech, pak se dáva po roce,
39 po 10 letech už je černá, pak je tam jako napsaný, že jsi osvobozen
40 od meetingů i někomu dělat sponzora, to tam teďka vytiskli
41 Američani, je to takovej jako vtip, že po deseti letech. Jediný, co
42 bysem k tomu dodal, nějak nechci bejt NA fanatik, ale byl jsem na
43 sjezdu NA jako v Portugalsku. Bylo to úplně úžasný, pak jsem byl 3
44 týdny ve Státech, byl jsem každej den na meetingu, připadá mi to
45 geniální, jako prostě bezplatný, s lidma, který vědí o čem to je, prostě
46 jsou čistý úplně od všeho několik let a zažil jsem tam jako
47 neuvěřitelnou svobodu, bylo to, na tom sjezdu tam bylo nějaký house
48 party na pláži, my jsme tam tancovali do tří do rána, pak jsme se šli

1 koupat, já jsem z toho měl jeden z největších zážitků v podstatě jako
2 na světě, a strašně mě mrzí ty, ty náboženský předsudky jo, protože
3 to takhle fakt jako není. Ale myslím si, že Češi uměj zkurvit všechno.
4 Teď, když jsem se o tom bavil s terapeutama v Červeňáku, tak mi
5 řekli, já jsem se byl podívat na AA v Českých Budějovicích a tam
6 seděli takový smutný pánové s šedivýma vlasama popelavé pleti u
7 rozsvícené svíčky a sodovky a ono to tak je no, myslím jako, že tady
8 v Čechách máme co dohánět. Já se normálně stydím před Slováka,
9 před Polákama, tam maj členskou základnu několikatisícovou prostě
10 a tady v Praze je nás slovy asi 6, co dělají program NA, co se jakoby
11 vlastně zabývají tou spiritualitou. A to je asi všechno, co bysem
12 dodal, že to je takový smutný.

13

14 *Hele, tak moc děkuju.*

15

16 Hm, oukej.

17

18 *Děkuju.*

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

1 **Rozhovor s panem C.**

2

3 *Tak, je 22. 6., máme podepsaný informovaný souhlas, a já bych se tě*
4 *strašně ráda zeptala na to, jestli si můžeš vzpomenout, jak ses měl v*
5 *terapeutické komunitě? Ty jsi vlastně léčbu absolvoval před pěti lety*
6 *plus mínus, a tak jestli bys mi mohl říct, jaký to bylo a jaký tam ty*
7 *rituály pro tebe byly, jak jste prožíval nebo cokoliv co tě...*

8

9 Ty jo, tak rituály jako, já se nejvíc pamatuji asi ten vstupní, jako
10 potom asi jako tam, to jsem vylezl z Myslivny nebo jak se to
11 jmenovalo, jestli si to dobře pamatuju, kde jsem byl zavřený 24 hodin
12 jenom o třech cigaretách, ty jo to bylo strašný, to bylo hrozný, takový
13 psycho tam tenkrát (smích). Tak vlastně ten vstupní rituál, tak tam
14 byli jakoby, ten se skládá ze dvou částí, že jo, než se šlo na tu
15 myslivnu, kde mi bylo jakoby představený ty členové té komunity, a
16 jakoby, jak se tomu říkalo... šéf domu, kterej mi vlastně nosil po
17 celou dobu to jako pití a jídlo a nějak se tak jakoby o mě staral, jestli
18 jsem v pohodě a tohle to. No a pak byl ten druhej... ještě se vrátím
19 k tomu prvnímu, tam si pamatuju, tam seděla se mnou máma, při
20 tom, úplně v té první části toho vstupního rituálu, takže se jí tam lidi
21 ptali, vůbec jak to jako snášíš, jako že jsem závislej a tohle to, jakoby
22 jak se k tomu staví, Jak tenkrát se tam málem rozbřečela, tak to bylo
23 asi úplně nejvíc, nejvíc emotivní pro mě, jakoby tady to, když jako
24 jsem koukal na tu svojí mámu, jak brečí. A pak po té Myslivně
25 vlastně, tam už se nějak zapalovali ty svíčky a hrála k tomu hudba a
26 teď vlastně, a tam jsem vyplňoval na myslivně nějakých deset otázek
27 že jo, jo 10, a tam jsem je četl. a to si pamatuju úplně do dneška jak
28 se mi klepal hlas z toho, jak jsem byl nervózní. A byl tam vlastně u
29 toho, kdo tam byl z terapeutů... jméno teda říkat nebudu, ale pak
30 jsem tu měl ze svého terapeuta, vím, že od prvního pohledu mi bylo
31 hrozně sympatickej. no, a, po těch otázkách, co jsem přečetl, tak
32 jsem, tak přišlo asi to úplně nejdůležitější, jako jestli mě komunita
33 přijme mezi sebe, nebo ne. Jo, takže jakoby vlastně do posledního
34 momentu jsem nevěděl, jestli mám vyhráno, nebo vyhráno, jestli
35 budu členem, nebo ne, že jo. Ale vesměs se vždycky říkalo, jako že
36 jo. No to tak ono šlo asi jenom o to, aby ten člověk byl trošku
37 nervózní, vím že tohle to bylo pro mě asi nejvíc, úplně.

38

39 *Jako, že to... že jsi byl nervózní hodně?*

40

41 Nervózní hodně, no, z toho jako, jak to dopadne všechno, nový tváře.
42 Vlastně já jsem přišelz léčebny, tam teda taky proběhly nějaký
43 takový... nechci říkat rituály, ale to představování. Ale nebylo to tak
44 emotivní třeba, jako jako tady v té komunitě,že jo, jako když, byl
45 prostě jenom barák, zvířata, tohle to, a prostě... nevím. Pak
46 postupem času ty lidi, i když tam byly nějaký ty hádky, tak to bylo
47 jakoby, jako nějaká rodina, že jo.

48

1 *V komunitě?*
2
3 V komunitě.
4
5 *Jo, a v čem byly ty rituály jiný, tam, v tý léčebně a v komunitě?*
6
7 Je to, tam to bylo jako takový spíš jako na běžícím pásu, jakože to
8 nebylo až, až... já nevím, jak to mám říct teďka, až tak osobní. Jo, že
9 tam prostě každé jakoby něco řekl a samozřejmě tam byli jako
10 alkoholici, gambleři, pak my, jako drogově závislí, a každé prostě
11 byl, ač jako ta závislost, ten počátek je asi stejnej, tak ale to chování
12 těch lidí je prostě jiný. Prostě maj jiný světy a to... Kdežto tadydle
13 v těch jako, mezi těma drogově závislejma jsem se cejtíl líp, jako
14 úplně nejlíp jako, v tý komunitě. že to bylo, jak říkám, i přes ty
15 hádky, který tam probíhaly jako, při těch skupinách nebo to, tak
16 stejně prostě, my jsme byli jak jedna rodina, no. bylo to takové
17 domácí, no. Takový, prostě mělo to něco do sebe. A pak vím, že jsem
18 se teda jako vždycky hrozně těšil na velkou komunitu, jako když se
19 vždycky zapálily svíčky a byla tam ta velká a hrála k tomu ta hudba,
20 To jako bylo, na to dodneška vzpomínám no. a různě jakoby, co se
21 vždycky řešilo na těch velkých komunitách, tak vlastně taky ta velká
22 komunita, tak to byl vlastně takový jakoby Ritual že jo, pro mě
23 teda. že vím, že každých 14 dní, pak tedy co jsem byl v té
24 magdaléně, tak tam to bylo jednou za měsíc, tam teda taky byly
25 jakoby rituály, taky ten vstupní, ale tam to fungovalo úplně jinak,
26 tam to bylo takové, nevím, ten White Light prostě opravdu byl
27 srdeční záležitost no, a do dneška jako, nevím, v tý Magdaléně, tam
28 jsem, tam mi to moc nesedlo. tak ono je to prostředí, ty lidi, i ta
29 terapie prostě, nebylo to takový, podle, podle mých představ no. jako
30 že nechci říkat, že by mi to nic nedalo, to každopádně mi to něco
31 dalo, ale... Nevím, tam byl prostě rituál, že jsem prošel pod
32 nějakým, mezi nějakějma lidma, s každým jsem si podal ruku a bylo
33 hotovo, jo...takový...
34
35 *Jo, že jako v tý původní to bylo takový jako silnější, nebo...?*
36
37 Silnější, no, víc jako zahraný na city.
38
39 *Emotivní hodně..*
40
41 Jo, emotivní hodně, no a prostě, když pak jako ta komunita mě
42 přijala, mě jakoby vzala mezi sebe, tak prostě jsem se jakoby cejtíl
43 jako součást nějaký rodiny jo. I přesto, že jako tam byla ta nultá fáze,
44 kdy vlastně de facto nemůže člověk vůbec nic (smích)
45
46 *Nemáš volební právo (smích)...*
47

1 No, že si nemůžeš ani zapnout rádio, prostě bez dozoru, to To bylo
2 hrozný pro mě, to jsem, to jsem dnes strašně těžce tohle, to si
3 pamatuju, že jsem si říkal: já si nemůžu pustit rádio, tady má rád jako
4 hudbu kteroukoliv jako, no, takže... no, a pak jakoby jsem vnímal i
5 prostě takový ty rituály, když byly rodičovský setkání. to taky, co
6 jsme tam seděli jakoby s rodičema, to bylo hrozně fajn, nebo to,
7 potkat vlastně, poznat rodiče těch, já nevím jak to mám říct, já nechci
8 říkat klientů nebo ani pacientů prostě, nevím jak jak je mám nazvat
9 teďka, těch jakoby lidi z komunity no... nevím prostě, pro mě už to
10 byla rodina, a a do dneška jako prostě když člověk jakoby zjišťuje,
11 jak je na tom, nebo jak Kdo se má, prostě tak jako, prostě když se
12 dozví nějakou špatnou zprávu, tak jako, mně to je líto, jo Že prostě
13 jsme byli fakt jako nějaká parta a celkově jako i když člověk tam
14 přijede na výročku nebo to, tak prostě to na mě jakoby dýchne,
15 dopadne to na mě, cítím nějaký třes v sobě prostě, něco mi to dalo
16 no hodně, ty rituály.

17

18 *A ta výročka, to je taky takovej rituál?*

19

20 no, to je mega rituál, to je, to je úplně nejvíc rituál. jo když se tam
21 sjedou jako všechny vlastně ty, co abstinuji nebo se snaží abstinovat,
22 samozřejmě nějaký relapsy tam asi probíhají, i já je mám za sebou že
23 jo, ale když tam je prostě 40 lidí a teď se sedí v tom Kruhu a teď
24 každý vlastně řekne, jak žije, co a jak... takže prostě mluví upřímně,
25 nikdo tam nelže prostě, nevím... to prostředí celkově jako je... Ty jo
26 já jsem z toho úplně rozklepaný zase.

27

28 *Já vidím, no, že tě to dojímá...*

29

30 No, hodně, hodně.

31

32 *Mě taky.*

33

34 Je to prostě, nejsou tam žádné přetvářky, jako nebo, samozřejmě jo,
35 byli tam lidi, který jako asi nějak mluvili jinak, jinak se chovali, ale
36 já jsem vždycky do toho šel s tím, že prostě jestli mi to má pomoci,
37 tak do toho musím, tak musím vždycky mluvit pravdu a mluvit o
38 sobě opravdu tak, jak se věci mají, pravidla. jo, občas jsem porušil,
39 že jsem třeba kouřil v pracovce na tajňáka, ale to asi každý tam, to
40 asi když je člověk... co asi úplně nejde bez toho cigára. ale jinak
41 takový ty, to jako základní pravidla té komunity jsem dodržoval. až
42 pak jakoby, jako jsem byl teda, jsem musel opustit skupinu, když
43 jsem tenkrát nějak psychicky neunesl, že jsem tam jednoho kluka, je
44 mu bylo šestnáct v té době, co mi to řekl tenkrát... jdi, jdi do... mně
45 tenkrát bylo kolik? no, je mi 38, tak mě ještě nebylo 33, mně bylo 32
46 tedy šestnáctiletý kluk mě řekl, jdi do prdele nějak... něco, Jdi do
47 prdele, já vstávat nebudu, něco takového. A já jsem mu tenkrát stáhl
48 tu peřinu no, a byl konflikt no. A já jsem byl nějak v podmínce

1 tenkrát, kvůli něčemu... v podmínce, jo to možná bylo, jak mě
2 jednou... já jsem měl tam špatný období a opustil jsem na 24
3 komunitu, pak jsem se vrátil, za to jsem měl podmínku, ano.
4
5 *Aha...za to je podmínka?*
6
7 No, dostal jsem podmínku, tenkrát se hlasovalo, jestli můžu bejt
8 zpátky nebo, nebo ne. No, to taky bylo, to byl taky takovej rituál, to,
9 to...
10
11 *A přitom to bylo jak? Vzpomeneš si na to?*
12
13 A tak, já jsem zase člověk jako, myslim si, že dokážu jako uznat
14 nějaký chyby, takže to jsem řekl, že to byl prostě nějakej zkrat, že
15 prostě jsem to nedával už, no. Samozřejmě byla tam nějaká tři měsíce
16 léčebna, pak ta komunita a chyběl mi takovej ten život jako toho
17 pracujícího člověka už jakože.
18
19 *Jo, že jsi byl předtím zvyklej prostě...*
20
21 No prostě pracovat a to, tak už jsem, už jsem se cejtil dobřej, a to, a
22 nebyl jsem dobřej, no, nebyl eště, nebyl. Ještě jsem nebyl dobřej,
23 ještě to chtělo pár, jako pár času tomu věnovat a, a dneska je to úplně
24 jako... Nebo říkám, mám za sebou relaps, ale ta hlava je jakoby tak
25 silná, že jakoby, nechci říkat silná, to je špatný slovo, ale dokážu si
26 uvědomit, že je něco špatně. Jo, prostě závislej člověk budu do konce
27 života, žejo, to prostě, že mám za sebou nějakou léčbu a, a mám k
28 tomu nějakej vztah prostě, tak to není vyhráno nikdy, žejo. To tak je,
29 to není, že jako člověk má angínu, chřipku, že se vyléčí prostě, furt si
30 musí dávat bacha, a musí vědět svoje slabé stránky, no, takže.
31
32 *A co ti nejvíc pomáhá vlastně?*
33
34 Dneska? Sport. Sport. Jako ta práce... Říkám, tenkrát jak jsem utíkal,
35 jako že bych chtěl pracovat a to, tak...
36
37 *Ty jsi utíkal kvůli tomu, že jsi chtěl pracovat? (smích)*
38
39 No, jsem chtěl jít pracovat (smích).
40
41 *Tak to moc lidí tam takhle nemá, si myslím teda.*
42
43 No a tak já jsem předtím vždycky pracoval, že jo, to prostě ty drogy
44 přišly až v nějakých mých 25 letech, až takhle jakoby v tom
45 pozdějším věku, takže já jakoby jsem věděl, o čem je ten klasicej
46 život, jako chodit do práce a jít se pobavit a tohle to, jak říkám, já
47 jsem předtím hodně sportoval, tak jsem jakoby asi všechno doháněl
48 potom jakoby. No a hlavně to přišlo po nějakém tom po rozchodu s

1 tou jednou slečnou, to jsem hodně neustál, to tady říkat nebudu. Ale
2 teď mě drží hodně sport, no ta práce, je to psychicky náročný, jako
3 když dělám gastronomii, tam pracuji mezi lidmi a kolikrát jako, co
4 slyším, jako to je fakt strašný jo, že někdy úplně zalezu do boxu, tam
5 se vyřvu, zavřu za sebou dveře, nejradši chodím do mrazáku, tam je
6 mínus 20 a tam chodil nejradši. Ne fakt je to peklo tam, ta
7 gastronomie, to je strašný. No a pak jako se, pak sport no, cvičím
8 hodně takže... a tam vlastně jakoby ty rituály jakoby před tím
9 cvičením jsou taky jako.

10

11 *Jo?*

12

13 Hm, že jako, tak jako já už jsem měl rituály kdysi předtím, když jsem
14 hrál fotbal a bylo úplně jedno jako, jestli to je trénink nebo jestli to
15 byl zápas, vždycky lezl na hřiště jako poslední z kabiny, to bylo že
16 jsem musel odejít jako poslední, to byl můj rituál.

17

18 *Jo?*

19

20 No (smích) a furt jako, a hlavně při zápase jsem tomu věřil, že mi to
21 přinese štěstí jo, všichni pojd' a to, a já jsem furt vždycky dělal, jako
22 že ještě něco dělám, a tohleto. No a pak jsem si vymýšlel, abych šel
23 jako poslední no. A pak už šli ty poslední dva a já vždycky jako,
24 běžte už, já zavřu, ať můžeme jít a pak jsem musel odejít jako
25 poslední. Jo, tak jako sportovci, si myslím, jako že mají hodně jako
26 rituály. Dneska ty rituály jsou takový, že prostě přijdu z práce, dojdu
27 se psem a pak jako je můj takovej rituál. že si dám prostě protein
28 před cvičením tak půl tři čtvrtě hodiny místo jídla. Protože zase
29 nemůžu chodit úplně s plným žaludkem, že jo. Takže si dávám
30 protein, abych měl hodně bílkovin, a to, tak takovej můj rituál je
31 dneska. No a ono i vlastně před tou prací, já nevím, jestli to mám
32 říkat jako rituál jako...

33

34 *Já se tě zeptám teda, hmm... ty jsi vlastně mluvil o tom vstupním a*
35 *ještě si chtěl pokračovat o těch, hmm, přestupovejch? To by mě taky*
36 *zajímalo.*

37

38 Ty byly na tý velký komunitě.

39

40 *Hm, mě by totiž nejvíce zajímalo, jako opravdu co sis přitom jako*
41 *zažíval nebo prostě jako jakou s tím máš zkušenost ty, jestli si*
42 *vzpomeneš, prožitkově a emotivně...*

43

44 Jako asi nejvíce emotivní přestup, co pro mě byl... jako nultá a první
45 fáze, takový ten, to byl takový rychlý přestup, jo, to já jsem tenkrát
46 jsi měl kliku, že vlastně já jsem přišel a hnedka za 14 dní byla, ne, za
47 tejdén vlastně, za tejdén byla velká komunita, takže já jsem byl v
48 nultý fázi fakt jako ani ne tejdén, to bylo rychlý, a to bylo takový,

1 upřímně na to si ani moc nepamatuju, to právě proto, že to bylo
2 takhle rychlý. Jediný, z čeho jsem měl teda radost bylo, to si
3 pamatuju, že jsem byl hrozně rád, že si konečně můžu pustit hudbu,
4 rádio, a tak, ale asi nejvíc emotivní byl z první do druhé fáze jako v
5 léčbě, to bylo to si pamatuju, že jsme pálili... co jsem já to pálil
6 tenkrát... že se pálily nějaký věci...

7

8 *Jako na papíře napsaný?*

9

10 Vzpomínky, jakoby z toho, a buďto to bylo na papíře napsaný, nebo
11 to mohly být jakoby nějaký věci, si myslím. Já vím, že tenkrát jsem
12 jakoby spaloval tu slečnu, kterou jakoby furt sem měl nějak v tý
13 hlavě, jako furt jsem ji řešil, že jo, načež pak jako jsem začal fetovat
14 a to... Takže tohle to bylo takový to odhodlání k tomu, abych jí
15 přestal jakoby už řešit. A je fakt jakoby, že mi to docela hodně
16 pomohlo tadyto, tadyto spálení.

17

18 *Že jsi se jakoby od té minulosti...*

19

20 No, že jsem s ní dokázal, jako díky tomu, a hlavně díky té skupině
21 tenkrát jako, která tam byla jako v tý komunitě, jako že mi to
22 pomohlo jakoby se od toho odpíchnout jo. A pak kluci na pokoji jo,
23 to příjmení říkat nebudu, ale jako Venca tenkrát, si pamatuju, že
24 vždycky, když mě viděl v nějakých stavech a já jsem si pouštěl
25 nějaký písničky, vždycky, co to vždycky říkal... (xxx - říká své
26 jméno), zase si to mrskáš? Pojď, jdeme cvičit! To bylo dobrý, to bylo
27 dobrý. Jo, vždycky jako, my jsme byli, to si pamatuju, že jsme byli
28 parta a myslím, že i jako jeden pro druhýho, jako ta skupina, tenkrát
29 to si pamatuju, když jsem přišel, tak ta skupina byla hodně silná, pak
30 tam bylo období, kdy to tak nebylo, tam přišli prostě, nějaký lidi tam
31 byli lidi, a já jsem takovej jakoby nějaký zásadovej člověk a vím, že
32 tam se porušovaly nějaký hodně pravidla, že kvůli tomu byly strašný
33 diskuze. Jo a to si vlastně pamatuju, že to jsem byl v první fázi a pak
34 zase už se to nějak obměnilo a zase někdo odešel, a pak to jádro
35 začalo být zase hrozně silný tam, si pamatuju, tam bylo to období,
36 kdy já jsem přestupoval právě do té druhý fáze, tam ta skupina byla
37 hodně silná a fakt to mělo dynamiku, to bylo dobrý. No a právě
38 jakože díky tady té skupině vlastně se mi povedlo tímhle tím
39 spálením při tom, při tom přestupu do té druhý fáze, tak mi to hodně
40 pomohlo. No a vůbec celkově ten přestup si pamatuju, že byl takovej,
41 byl docela těžkej, jako přestoupit, jako do té druhý fáze, že vlastně
42 jsem musel hodnotit, co se mi podařilo, co se mi nepodařilo a... a
43 jako vlastně i díky tady tomu rituálu nebo tomu přestupu, no ono to
44 je rituál vlastně že jo, je to rituál ten přestup, každej přestup je rituál,
45 a díky němu já jsem takovej i sebekritickej jako, že jsem se dokázal
46 jakoby nad sebou zamyslet vůbec jako, všechno, co bylo špatně, co
47 nebylo špatně a jako samozřejmě vždycky se mi říkali líp ty, ty věci,
48 co se mi povedly, jako než... samozřejmě jako ty převažovaly, ale

1 jako byly tam, ale to už si nevzpomínám přesně, co to bylo jakoby,
2 co se nedařilo, nebo to, no... Ale jakoby jako, fakt říkám, jakože tam
3 jsem tenkrát tu minulost jakoby, nějak jsem udělal jakoby tlustou
4 čáru za tím, to je taky špatně řečeno, to nemůžu říct, tlustou čáru,
5 prostě furt musím mít na paměti jako, co bylo, že jo, tenkrát jakoby,
6 nevracet se k tomu, jakoby...

7

8 *Myslíš jako, vědět o tom, ale už se k tomu nevracet?*

9

10 No, tak, vědět o tom, ale nevracet se k tomu, co bylo.

11

12 *A zaměřit se na sebe? v té druhé fázi.*

13

14 No a, pak vlastně mi, než jsem vlastně přestupoval, už mi chybělo asi
15 týden, já vím, že jsem měl jeden přestup jsem měl odložený, do třetí
16 fáze. To jsem měl odložený, no a pak teda jsem musel opustit, pak se
17 stal ten incident, no, s tím spratkem tenkrát, ale já jsem ho měl
18 hrozně rád, to jako, on právě věděl, že ho mám rád, tak si to asi to...
19 tak si to... tam pak se to nepovedlo. No, to je jedno. A pak jsem
20 musel do té Magdalény vlastně a začal jsem od znova. Ale právě jako
21 zase na druhou stranu, tohle byl taky takový jakoby ne rituál
22 vyloženě, ale díky tomu jsem poznal jakoby, co ve mně je, jako že
23 jsem měl furt nějakou tu sílu jakoby, tu léčbu dokončit.

24

25 *Myslíš kvůli tomu přestupu z jedné do druhé komunity?*

26

27 No, jako že tam jsem měl furt jakoby nějakou sílu, jako to. A tam
28 taky prostě, já mám problém s určitýma povahama, do dneška. Takže
29 tam jsem léčbu taky nedokončil, no. Tam jsem se dostal do první
30 fáze, tam vím, že v té komunitě, v té Magdaléně, tam už ten přestup z
31 nultý do té první už byl, to vím, že už byl těžkej docela jo, jako
32 naučit se nějaký... nějakou větu z paměti a pak nějaký ty otázky a
33 tohleto, tam to bylo těžší. Jo, to musím říct, že to bylo těžší jakoby
34 oproti White Lightu, ale říkám, ten White Light prostě byl, byl víc
35 emotivní, taková srdcovka. No, něco jako ve fotbale Sparta pro mě
36 no.

37

38 *A ty jsi mluvil hodně o tom, jak je pro tebe vlastně důležitá ta parta...*

39

40 Je no, a to bylo vždycky prostě, ať je to v práci nebo ve sportu,
41 vždycky prostě, když jsme hráli, tak prostě vždycky musí být dobrá
42 parta, bez toho to pak nejsou výsledky, a to je i v práci. Prostě to tak
43 je, ta práce v gastronomii, tam prostě pokavaď není parta, když tam
44 je někdo, kdo hází klacky pod nohy, tak je to špatně a vím, že tam
45 prostě bylo to jedno období v té komunitě, kdy se to nedařilo. Byly
46 tam nějaký porušení pravidel ohledně sexu a takovýchle, a to vím, že
47 tam, to jsem těžce nesl jako.

48

1 *A co? jako tu důvěru?*

2

3 No tu důvěru v tu skupinu, jakože ne všechny, já nevím, jak to říct
4 teďka... No prostě byli tam nějaký lidi, který to kryli, věděli o tom, a
5 prostě taková ta důvěra v ty lidi... pak samozřejmě zase ji získali
6 zpátky nějakými věcmi, ale bylo to těžké období. No, že prostě jsem
7 nevěděl, když tam byly ty skupiny, prostě každá ta skupina, co byla,
8 vlastně ta psychoterapeutická, tak vlastně defakto to bylo jakoby, byl
9 to nějaký rituál, jakoby bylo to od pondělí do pátku. Já už si
10 nepamatuju přesně ten program, od pondělí do pátku, že vždycky od
11 13 byla ta skupina, tak nějak, já už si ty časy fakt nepamatuju přesně,
12 ale prostě už jsem nevěděl jakoby, co do té skupiny dávat jakoby, s
13 čím tam jít, když se tam dějí takovýchle věci. No a to si pamatuju,
14 tenkrát, jak jsem řekl, jak chcete jako abstinovat, to řeknu, jako jsem
15 to řek tam, když ani tady nevydržíte si nezašukat, jako takhle nějak
16 jsem to tam tenkrát řekl jo, tak tam jsme k sobě byli upřímní jako,
17 nebo prostě já jsem šel do té léčby s tím, že prostě chci, aby mi to
18 pomohlo a dával jsem do toho maximum jo, krom toho, že jsem teda
19 občas kouřil při pracovce, ale ale necítím jako takový... jako bylo to
20 pravidlo, ano, jako ale asi ne úplně, takže asi takhle.

21

22 *A ještě se tě chci zeptat na ten, ty jsi vlastně ukončovací rituál*
23 *neměl?*

24

25 Neměl, neměl, ale zažil jsem jako plno lidí, který odcházeli, no a
26 samozřejmě, když odcházeli moji nějaký jakoby oblíbenci, tak jsem
27 to prožíval. Hodně jsem to prožíval a hrozně jsem si přál, abych to
28 něco takového také zažil. No tohle to, jako to ten odchod z komunity,
29 ať to bylo jako by tím slavnostním obědem, kdy přijedou vlastně
30 rodiče, pak se tam pouštěl lampion jo, pak se pouštěl lampion, pak se
31 vlastně stálo v kruhu venku kolem kamene i s terapeutama, všichni
32 terapeuti tam byli. No a vlastně celá ta skupina no a každý jakoby
33 tomu dotyčnému, který odcházel, něco řekl jako do budoucna a
34 tohleto, a vím, že tohle to bylo hodně emotivní no, ty odchody, a že
35 kolikrát mi jako i ukáply slzy, to si pamatuju jo, tak jako tam si
36 člověk prostě uvědomí, jakože vždycky se dá s něčím bojovat, jako
37 akorát prostě člověk musí být silný a jako pak párkrát při nějakých
38 těch rituálech jsem si zase uvědomoval jakoby svojí nějakou
39 psychickou sílu.

40

41 *Při rituálech těch druhých?*

42

43 No, při rituálech těch druhých, jako že už jako, hlavně to bylo v té
44 druhé fázi, když jsem spálil, když jsem spálil jakoby nějak tu
45 minulost, jak jsem o tom mluvil, tak při nějakých těch odchodech
46 těch lidí už jsem se cítil jakoby už hodně silný, jako že už... ale to asi
47 taky nebylo dobře no, jako že už jsem se taky viděl jakoby na
48 odchodu. A to, a vlastně to bylo asi právě to, že už jsem jakoby se

1 cítil jednou nohou venku, tak to asi možná bylo špatně jakoby, co, co
2 pak následovalo tomu, že ta léčba není, nebyla dokončená, ale jako
3 to, že člověk má dokončenou léčbu jako, tím není vyhráno, že jo, to
4 je prostě v tom člověku, co chce a co nechce, to jako jestli člověk má
5 dokončenou léčbu nezaručí to, že budu jako abstinovat, to prostě
6 musím chtít já sám a nebo nechtít jo. To asi takhle.

7
8 *A teda ted'kon si říkal, mluvil si o těch rituálech okolo toho sportu,*
9 *že máš, jako před tím cvičením a hm... Máš ještě nějaký jako...?*

10
11 Ještě po cvičení.

12
13 *Jako myslím takový ty, já nevím, nějaký takový ty větší, jako Vánoční*
14 *svátky, takový jako ty s rodinou nebo, nebo něco takovýho?*

15
16 Jo, tak ono takhle, Vánoce, tak jednak už jsem starší a já Vánoce už
17 jako nevnímám úplně jakoby, ty svátky jako když jsem byl malý a je
18 to asi tou dobou prostě, to je, mně hrozně vadí že září a už je všude
19 vánoční výzdoba po Praze, a pak ty Vánoce ztrácí jakoby tu, tu svojí,
20 já nevím, jak to mám říct... to kouzlo, to kouzlo, které je vlastně, ty
21 tři dny, co jsou ty svátky, tak prostě jakože už všichni řeší, co je na
22 Vánoce a vánoce, a pak ty nákupy obrovský a to, a prostě to pro mě
23 ztrácí kouzlo tou dobou, no, jakože a samozřejmě jako rodina se
24 setkáme, to je asi nejhezčí z celého roku, když vidím celou rodinu
25 pohromadě a dáme si kafe a my nedržíme to, jako že jsme bez oběda
26 prostě, my se cpem od rána do večera, to my nejsme zase až tak
27 úplně zarytý jakoby tou tradicí, protože zlaté prase stejně nikdy nikdo
28 neviděl, no. Ale jako jo, asi jo, tak my už se tam jakoby to
29 odpoledne, se sjíždíme už jakoby od těch deseti a ty tři čtyři hodiny
30 jsme společně pohromadě, a pak se to zase začne rozdělovat, protože
31 tak to musí ještě někdo jet tam a tam, protože ty dva se, jakoby moje
32 máma a její manžel, má svoje děti z jiného manželství, takže pak
33 ještě oni vlastně musejí za mámou, jo. A takže my tam, jako my tam
34 zůstáváme celý večer jako s přítelkyní, a pak jedeme, protože
35 bydlíme nahoře na kopci, tak jdeme pěšky domů, takže vlastně i
36 dárky rozbalujeme rozbalujeme nějak v průběhu dne, jako že si
37 nehrajem, jako že to je pod stromečkem, a to, že prostě... A nejsou to
38 nějaké dary prostě, spíš aby, aby jsme pokecali jako no, a když jsme
39 u těch Vánoc, tak jako Sylvester třeba už, ani Nový rok prostě není
40 pro mě, pro mě to je den jako každý jiný, jako asi je to i tou prací
41 jako, jak pracuji v gastronomii, tak jako většinou vždycky, jo jako
42 vlastně kolikrát jsem byl, nejčastěji jsem teda byl na Štědrý den v
43 práci jo, protože vždycky jsem nechával přednost těm s rodinami, ať
44 jsou doma, jelikož já děti nemám, tak vždycky jsem zůstával v práci,
45 až ted'ka vlastně poslední dva roky jsem teda byl s rodinou a
46 Silvestry jsem většinou taky, většinou dělal, nebo jsem šel třeba i na
47 brigádu, že to je dobře placený, že jo, ten den, a hlavně už upřímně
48 není to ani kvůli mé drogový závislosti nebo to, to vůbec ne, z toho

1 strach nemám, ale prostě už mě nebaví, nebaví ten chaos kolem toho
2 Silvestra, jak je všude nepořádek a to, a hluk a už asi ...Je mi 38 let,
3 už prostě stárnu, už chci mít svůj klid, už ani jako nechodím nikam
4 jakoby do klubu nebo to, prostě už si dám třeba dvě tři piva dole pod
5 barákem u obrazu si dám tři Plzně a jdu domů, že jo. Nebo když jdu
6 vyvenčit Freynu, jako psa, tak občas to vezmu třeba kolem, kolem
7 hospody, dám si pivo a jdu domů jako, jako úplnou abstinenci
8 samozřejmě nedržím, to jako já mám pivo rád, říkám furt, že Coca
9 cola a pivo, to je dar od Boha (smích) ale...

10

11 *Hele, a co bylo, co bylo pro tebe v komunitě jako úplně nejdůležitější,*
12 *jestli se to dá říct takhle nějak, co si odnášíš jako to nejdůležitější?*

13

14 Docela těžká otázka tohle... tam těch věcí je víc, těch věcí je víc, to
15 je... Já jsem potkal v životě jakoby, nebudu brát jako ani sport, ani
16 tam jsme taková parta nebyli jako až úplně, jako jako byli jsme dobrá
17 parta, všechno, jo, táhli jsme za jeden provaz, ale jako úplně 2
18 největší party, co jsem kdy poznal, tak ta první byla na vojně. Jo to
19 byla vojna, tam tu soudržnost a to, to je úplně pro mě ze všeho úplně
20 nejvíc v životě, prostě na to dodneška rád vzpomínám, to byl nejlepší
21 rok mého života, ta vojna, fakt prostě, jak se táhlo za jeden provaz,
22 všichni kluci prostě, to... tomu se nic nevyrovná, jo, vojně, to... a pak
23 byla ta komunita jo, ale co si odnáším nejvíc, nevím prostě. tu
24 důvěru. že mám se furt na koho obrátit. když jsem měl třeba. tenkrát
25 jsem měl ten relaps, v tom listopadu loňského roku, takže jsem se
26 měl jako na koho obrátit, to, že jsem napsal, protože už bylo pozdě
27 večer, tak jsem psal Pepovi Radimeckému, že se stalo, prostě to co se
28 stalo, a tohleto, že potřebuju pomoci a tohle, ale že zas jelikož musím
29 chodit do práce, takže jakoby nemůžu jakoby nějak na nějakou
30 krátkodobou léčbu třeba do komunity, nebo to, protože určitě by mi
31 pomohli, že jo, to vím, tak díky vlastně tomuhle jsem dostal kontakty
32 a chodil jsem vlastně jakoby na nějaký terapie. Poprvé jsem měl
33 terapeutku a musím říct že jsem se vždycky jako bál mít ženskou
34 terapeutkou, ale jako bylo to dobrý, takže mám se na koho obrátit no,
35 ale prostě ta parta, co si odnáším furt, jako, i když tam bylo to špatné
36 období, tak prostě to jak to bylo, když jsem tam přišel, a to, když
37 jsem odcházel... A Kulturfest, kterej jsme zažili a hráli jsme divadlo,
38 a to je, to je, to se nedá popsat, ani jakoby co člověk cítí v ty
39 momenty, když si na to vzpomene, prostě to je... jak jsme nacvičovali
40 to divadlo a ve finále, co jsme předvedli. Tenkrát, na tom
41 Kulturfestu, to bylo prostě, to nedokážu ani vyjádřit to, co prožívám,
42 hlavně když jsme tenkrát v tom to divadlo dohráli, tak já jsem byl
43 jakoby hrozně pyšnej na tu skupinu, strašně! To bylo fakt hodně
44 silný, a i když tam taky, se stal problém, tam někdo zrelapsoval,
45 někdo zrelapsoval, a pak ve finále utekl, že jo, no. Jméno už si ani
46 nepamatuju, tam byl chvíli, ale vím, že tam byl tenhleten problém a
47 že nás to nerozhodilo tenkrát vůbec, jako nikoho, myslím si, že
48 nikoho, mě teda rozhodně ne, a tam právě ta, podle mě tam na tom

1 Kulturfestu to... ta skupina v tom složení, který jsme tam byli, bylo
2 nejsilnější.

3

4 *Z toho mám husinu. Hele, a ta parta, co tím myslíš, jako co to pro*
5 *tebe znamená?*

6

7 Jak jsme si jakoby věřili, po porušení určitých pravidel, tak prostě už
8 se to nějak nastavilo. Šlo to, šlo to parádně a vím, že tenkrát ještě ten,
9 byl nějak problém, byl někdo šéf domu... a vím že tenkrát já jsem byl
10 šéf kuchyně a pak mi dali šéfa domu a vlastně jakoby s podporou té
11 skupiny, jako že to fungovalo, no, jako že tyhle ty dvě funkce, to je
12 docela náročný ale byl to záhul teda, to musím říct, ale jako, jak
13 říkám, ta soudržnost té skupiny. A hlavně tam asi podle mě to dělalo
14 to divadlo, ten Kulturfest, si myslím, že každý měl svoji roli v tom, v
15 tom divadle, a hlavně měl každý roli i jakoby v té skupině, že jo,
16 každý do toho jakoby něco dával. A každé prostě ve skupině měl
17 svoji roli, na tom baráku, v té komunitě přímo, tam, tam hlavně, když
18 si jako někdo s něčím nevěděl rady, tak prostě nebál se říct o pomoc,
19 já teda, já jsem to nedokázal nikdy, já to nedokážu ani teď jako si říct
20 o pomoc, když je průser, ale já dělám vždycky hroznýho hrdinu, že
21 nerad ukazuju slabost, ale vím, že jsme si prostě pomáhali hodně
22 navzájem, no.

23

24 *Hm... to je dojemný. Já ti jako rozumím, no...*

25

26 A je to pryč, už je to pryč no, už je ten normální život, jako prostě
27 dneska, když se zatím ohlédnu, za tou léčbou, nebudu brát, jako
28 léčbu nebudu takhle brát, to je, to je továrna pro mě prostě, jak
29 někdo lepí štítky na nějaký etikety, tak prostě to je pro mě léčebna, to
30 je prostě fabrika jo, kdežto ta komunita... to je, to je úplně o něčem
31 jiným jako, a dneska ten normální život jako, když se na to kouknu
32 jakoby zpětně, všechno, tak to byla krásná dovolená, taková, taková
33 (smích)...

34

35 *(smích) takový duševní lázně...*

36

37 Jo! starat se o zvířata, o barák, v zimě chodit topit. Ježíš vždycky, jak
38 tam byla zima, já to bylo hrozný v té zimě, to bylo strašný. Ale jako
39 dobrý. A terapeuti hlavně byli super jako, všichni terapeuti jako do
40 jednoho, vždycky nás tak dokázali rozebrat, že jsme vždycky mlčeli a
41 řekli: Jo máš pravdu. To bylo jedinečný. A jinak jako nevím, jako co
42 bych tomu řek víc, to je, to si člověk musí zažít tohleto, ne asi stav
43 závislosti, ale musel by se tam asi prostě podívat, tejdén je málo, to
44 chce aspoň 14 dní, možná měsíc, aby fakt věděl člověk, v čem to je
45 to léčba, jako aby pochopil, jako vlastně čím ty lidi si procházejí, od
46 toho začátku od toho vstupu až, jo, aby viděli, někoho tam přijít,
47 pozorovat ho chvílku, co asi prožívá, pak ty, který jsou někde v tom
48 středu a pak někoho, kdo odchází, prostě aby viděli z každý fáze

1 léčby něco, jo, to si ještě pamatuji, že vždycky, že jsem si hrozně
2 přál, když jsem nastoupil, abych mohl jít za tu branku, to jsem mohl
3 akorát při pracovce, když jsem tenkrát odklízet sněh, to si pamatuju,
4 jinak jsem nesměl, to bylo dobrý no. A vím, že vždycky jsem, ještě
5 výjezdy jakože, když se jelo třeba do Ústí k zubaři nebo k doktorovi
6 a tohleto, takže jsem třeba, jsem hrozně prožíval to vlastně, jakoby
7 jak člověk je v té léčbě a jak získává zpátky to sebevědomí, že, jo, že
8 po těch drogách a tohle, protože s těmi drogami to sebevědomí je fakt
9 jakoby na bodě mrazu. Jo nebo já jsem to aspoň tak měl teda, a
10 chodil jsem se sklopenou hlavou, a dneska, už v průběhu tý léčby,
11 jsem jí pomalu zvedal a dneska už chodím s hlavou nahoru, jako to, a
12 klidně se k tomu vlastně dokážu přiznat, že jsem jako bral drogy a
13 tohleto, a nemůžu říct jako že bych se setkal s něčím, jako že by
14 někdo říkal, měl nějaký narážky, jako naopak, naopak, měl jsem
15 štěstí na ty lidi, který jako dokázali uznat nějakou práci jakoby mojí,
16 jakoby na sobě, že se to nepovede každému. A i když byly nějaký ty
17 klopýtnutí a tohle, tak prostě to k tomu patří jako, si myslím, jo.

18

19 *Hele, vnímáš, že, že ti ta nemoc nebo, jak to nazvat, že ti to do života*
20 *něco dalo?*

21

22 Určitě, jako brání drog?

23

24 *Hm, jako co si z toho neseš, víš...*

25

26 Tak já sem, jelikož já jsem hrál fotbal, tak jako dneska, dneska
27 vnímám, a choval jsem se, jako ne na hřišti, na hřišti jsem byl asi
28 jinej, ne jak dneska ty fotbalisti, do poslední minuty, neříkám že jsem
29 kopal ligu, ale jako hrál jsem vysoko, fotbal, a já jsem byl jiný v
30 tomhleto, třeba ale, mimo, mimo to hřiště jsem byl takovej frajírek.
31 No prostě fotbalista no, to jako je psychiatrická diagnóza dneska, ne,
32 ty se směješ, ale ono to tak prostě, to tak je, a jako i celkově jsem byl
33 takovej mistr světa ve všem jo, a každému jsem dával najevo, jako že
34 já jsem nad ním a to klopýtnutí moje, nebo to drogy, asi ty měly být v
35 mém životě, protože já díky tomu vlastně, čím jsem si prošel, jsem si
36 uvědomil plno věcí, jak se mám chovat a nemám chovat, jako mám
37 svoje názory určitý, pohled na svět, tohleto, to tady říkat nebudu, to
38 ty víš soukromě, jak to mám, ale prostě pokavaď se jakoby nenavází
39 do mě a chová se někdo ke mě slušně, tak nevidím důvod, proč já
40 bych se nemohl chovat slušně. Jo a spíš jsem takový jako, že čekám
41 na tu odezvu, jak se ke mě kdo bude chovat a podle toho se chovám
42 já, že jsem jakoby v tomhleto už takový ostražitější trošku. A
43 přestal jsem jakoby soudit lidi trošku, si myslím, jo jako samozřejmě,
44 udělám si nějaký svůj obrázek, ale už to neventiluju, jako třeba to
45 bylo dřív, jako ty jsi takovej... A to... ne já si udělám akorát svůj
46 obrázek, třeba samozřejmě se většinou ten první dojem vždycky po
47 čase se mění, ale jako jsem hodně takový, že jako nedávám na první
48 dojem. A pak podle toho se jakoby k tomu člověku chovám a třeba

1 pro své blízké bych se rozkrájel, jako to vůbec, prostě pro lidi, který
2 mám rád, jako bych dokázal udělat asi, asi cokoliv no a pak jsou lidi
3 který prostě si fakt hodně držím od těla, nenadávám a nebo, to vůbec
4 ne, prostě dám jim najevo, že je nemusím, takže tohleto mi jakoby ta
5 léčba dala, trošku mi otevřela oči a ono už vůbec jako tenkrát tu, než
6 vůbec jako jsem šel do té léčby, jako když jsem se probral vlastně,
7 jsem jako normálně že všechno tohle to, a najednou jsem se probral v
8 noční tramvaji igelitkou v ruce a řekl jsem si, prostě hele, tak takhle
9 cesta nevede, koukej se sebou něco dělat, jako a rodina mě tenkrát
10 jako úplně odřízla a mohl jsem přijít jenom, když s tím budu chtít
11 něco dělat no, tak jsem zazvonil na mámu, jakože s tím začneme
12 něco dělat a šel jsem do léčby a od té doby, prostě, tenkrát mě ještě
13 zavřeli na chalupu si pamatuju, nechala mi tam čtyři stovky, udělala
14 mi nákup, protože nástup nějak na detox byl až za týden, tak mě
15 odtáhli z Prahy a řekla: Hele, buď tady budeš ,nebo tady nebudeš,
16 jako ale jestli tady nebudeš, tak už mi v životě nelezl na oči. Tohle mi
17 tenkrát řekla.

18

19 *A byl jsi tam...*

20

21 A byl jsem, no, byl jsem. Já vím, že tam ty pokusy byly už dřív, jako
22 na detoxu třeba v Brně jsem byl, ale to bylo spíš na popud těch
23 rodičů jo, jako nějak vím, že odtamtud jsem utekl, z toho detoxu, to
24 jsem utekl, to mi vadilo hrozně, že jsem nemohl kouřit a to... tak
25 často, jak bych chtěl, že mi tam prostě nějak neseděly ty pravidla a
26 tohle, ale to bylo prostě, ta hlava byla špatná ještě, ještě to nebylo
27 takové, jaké by to mělo být v léčbě a vím, že jsem nemohl nosit, že
28 jsem musel mít svoje věci, a to, a že mi říkali, že musím nosit jejich
29 věci a že jsem se toho hrozně štítil, a to a pak vlastně vím, že jsem
30 byl v té léčebně, to mi všechno prali, ty moje věci, to se dělalo všude
31 vlastně, to se dělalo v komunitě, že se vypraly, že se daly do pračky
32 vždycky všechny věci, se daly vyprat a bylo to kvůli tomu vlastně,
33 kdyby tam měl někdo nějaký drogy, tak aby se znehodnotily, že jo.
34 No, a navlékli mi tenkrát, si pamatuju, v té léčebně takový jégrovky,
35 úplně takový ty kalhoty pornotepláky, přesně akorát ta dírka na
36 pind'oura na vyčůrání, a ty jsem si na sebe oblék a tam mi tenkrát
37 máma řekla, že teď vím, že to myslíš vážně, a já říkám, jak jsi to
38 poznala, a ona říká, podívej se, co máš na sobě a je ti to jedno, to si
39 pamatuju, že tam akorát poznala, že to myslím vážněm No a
40 zaplat'pámbu, že to takhle všechno dopadlo, protože když jsem viděl
41 právě mámu, jak je zničená z toho psychicky, všechno tohleto jsem
42 právě při tom vstupním rituálu, no, to tam jsem si to hodně uvědomil,
43 jak jsem tu svojí mámu zničil, z toho mi není dobře do dneška, asi
44 jako nějak koukat na rodiče prostě jak, to, to... otec... otec je otec, s
45 ním se nestýkám, vím, že jako párkrát volal třeba do komunity, ale
46 pak jsme se, pak jsme se rozkmotřili, protože já jsem vlastně vylezl z
47 komunity a bylo to vlastně pro mě hrozně těžký, ten, ten návrat
48 jakoby do toho života, jak jsem furt chtěl do práce, do práce, byl jsem

1 zpátky v Praze, všude mraky lidí, teď jsem musel chodit do práce,
2 sehnat si doléčování a tohleto a já jsem byl, ne vyloženě, že bych měl
3 nějaký deprese, to vůbec ne, ale prostě byl to skok, že jo, jsem byl 13
4 měsíců támhle někde zavřenej, pomalu jsem dojel krávy a tohle, jo,
5 hrabal seno a najednou jsem byl zase v hlavním městě a všude mraky
6 lidí, a z toho jsem byl právě jako takovej úplně nesvůj, než jsem se
7 jakoby zase žil s tím hlavním městem, a s tím normálním životem,
8 tak mi dělalo problémy a on mi tehdy nějak volal, že se dozvěděl, že
9 už nejsem v komunitě a jak jsem si to dovolil a tohle, a nedokázal
10 pochopit, že jsem potřeboval nějaký čas, abych se dokázal sžít, že
11 pak bych za nimi přijel, ale... a tím zase to skončilo, to byli naše
12 takový etapy s otcem. Ale zase, když to vezmu, tak taky prostě
13 nepřijel ani jednou za mnou do léčby, když to řeknu, neposlal mi ani
14 jedno blbý kafe, samozřejmě to není povinnost, ale když se podívám,
15 co vlastně všechno udělala pro mě máma, když jsem byl v tý léčbě,
16 to se nedalo srovnat s tím tátou, jo ta máma prostě byla na každý
17 návštěvě, na každým rodičáku, a když to tak řeknu, tak přivezla kafe
18 ne jenom pro mě, ale prostě i pro ty, pro ty lidi okolo, a to nebyla
19 jenom moje máma, takový byli rodiče všechny prostě, to fakt ta parta
20 tam, jako já si pamatuju jako až ten první rodičák, dobrý... pak se...
21 ne... a pak sme byli, na rodičáku jsme byli v těch chatkách nějak, tam
22 já už si přesně nepamatuju, kde to bylo, nebo jsem byl jenom na
23 jeden rodičák?

24

25 *Na dva...?*

26

27 Jo, dva... teď nevím... jo dva. Ano, dva.

28

29 *Po třech měsících...*

30

31 Tak ten, až ten druhý prostě, tam jak jsme hráli poprvé to divadlo
32 jakoby pro někoho, ano...

33

34 *Ta parta no...*

35

36 No tak celkově prostě, i ty rodiče, prostě všichni, i rodiče se mezi
37 sebou bavili, prostě byli jsme jedna parta jako, a večer prostě, ten
38 víkend, ten pátek, sobota, hráli se hry prostě, rodiče seděli mezi
39 sebou, večer si mohli dát pivo, že jo, přes den museli držet tu basu s
40 námi, tak večer si mohli dát pivo.

41

42 *To zní totiž, jako, jakoby prostě v tomhleto čase nebo v té komunitě
43 byli jeden pro druhého...?*

44

45 Ano, ano.

46

47 *Jako kromě sám pro sebe jsi tam ještě pro ty další?*

48

1 Ano, přesně tak, to říkám, každý měl svojí roli no, a vím, že tam
2 nějak v sobotu, že jsme mohli jet na výlet s rodičema, a to, a vím, že
3 jsme někam jeli, myslím do Ústí nějak na výlet a vím, že jsem chtěl
4 zase hrozně zpátky mezi tu partu, jako, jako že mě ten výlet ani tak
5 jako nebavil.

6

7 *Jo?*

8

9 No, že prostě jsem si užíval prostě to, ty jednoty těch rodičů a nás
10 jako, to prostě...

11

12 *To musel být tvrděj přechod, teda.*

13

14 Jako do života normálního? jo, to byl, to byl oříšek docela, to byl
15 docela oříšek, přechod do normálního života, jako ne ani tak práce,
16 jako, tak jako...

17

18 *Jako to společenství?*

19

20 No, jakoby spíš se sžít s tou Prahou zase, jo, ty nástrahy vlastně a teď
21 kamkoliv jsem vlezl, tak prostě, já nechci říkat feťák, ale tak prostě
22 poznám, pes psa pozná, když to takhle řeknu a dneska už mě to tak
23 problém nedělá jako, akorát si vždycky vzpomenu na sebe, předtím
24 to ve mně vzbuzovalo hodně agresi dycky, když jsem viděl ty lidi a
25 dneska už jako, ale bylo to jenom tím, že jsem se o sebe bál a věděl
26 jsem, že mi to uškodilo a všechno, čím jsem si prošel. Jo a dneska už
27 jako, ne jako, že by mě to vracelo, jenom si na to vzpomenu. No a
28 řeknu si, no, tak ty jsi možná to štěstí neměl asi, jako já, nebo štěstí...
29 prostě to je, to je v člověku, buď chce, nebo nechce.

30

31 *Hm. Napadá tě něco, ještě co nezaznělo a je potřeba? Něco k tomu,*
32 *co pro tebe znamenaly ty rituály, nebo, nebo vlastně ta atmosféra*
33 *nebo...*

34

35 Ono celkově ten pobyt tam, asi nejde vyloženě asi jenom o ty rituály
36 jo, prostě ten pobyt v komunitě je hrozně silný a přímo v tom White
37 Lightu, jak jsem byl, to prostě, Pepa to dokázal, tu komunitu tak
38 nastavit a prostě dát jí takovou tvář, že prostě dneska na to hrozně rád
39 vzpomínám, jako jo, a je to zkušený člověk který, ví, co dělá a dělá to
40 tou lidskou stránkou, nedělá to, nedělá to tou takovou, podle směrnic,
41 tak a teď to musíš takhle a takhle a ty jsi závislý a podle tabulek a
42 tohle, jo. A tak, jako to je v léčebně, že prostě tady to je, a to jsem
43 právě i cejtíl v tý Magdaleně, prostě White Light byl fakt jako... a to
44 bylo i tím prostředím celkově, ta Magdaléna prostě, to je bývalý
45 vojenský objekt jo, a i když mě teda jako vojna bavila, ale prostě
46 nebylo to takový to prostředí tý komunity, kdežto ten White Light
47 prostě, to bylo ve vesnici, normálně mezi lidmi byl barák, kde jsme
48 byli my, zavřených 16 feťáků pod jednou střechou, hádky, furt se

1 zvonilo na zvon, no a ty bláho... ty, ty lidi z toho museli být hotoví,
2 jako tam, když si na to tak vzpomenu.
3
4 *To jsou furt (smích)..*
5
6 Asi jo (smích).
7
8 *To tam běží dál.*
9
10 Ale jako prostě ten objekt toho White Lightu, ten barák i to... jak to
11 bylo vevnitř, prostě jo, ta jídelna třeba, tam ten krb, to prostě v tý
12 Magdaleně to nebylo, tam to, fakt jako, jako dobrý, jezdili jsme pak
13 jako na výjezdy na víkend domů, jo, a já jsem se tam vždycky hrozně
14 těšil zpátky zase, až uvidím ty lidi, a hlavně tam i poprvé jsem, mě
15 hrozně bavilo jako to, že jsem přivezl něco a pojd'te, dejte si, jako jo,
16 že prostě nevím, to je o tom, to je, že jako, že to byla rodina právě.
17 Dneska, když, když jako vidím nebo se dozvídám, jsou lidi, který v
18 tom zase jedou a prostě to, tak je mi z toho smutno, že prostě, ale s
19 tím musíme počítat, jako že prostě nejsou všichni tak odolný a může
20 se to stát i mně, že, že zase může přijít nějaká situace a nemusím to
21 zvládnout, ale je dobrý, že vím kam se mám jako obrátit. No že, že to
22 dokážu třeba, to se mi stalo, že jsem to dokázal podchytit včas,
23 uvědomit si to, že je něco špatně, nevím jako, co bych ještě k tomu...
24 dobrý byli sportovky jako, no to byla sranda, to jsme hráli fotbal ještě
25 s terapeutama, tak to bylo dobrý, koupaliště, to taky jsme tam jezdili
26 nebo na kolech, nebo vždycky ty, ty výlety s Fany, to byl masakr,
27 vždycky se měl úplně bolavý nohy z toho, to bylo fakt, to bylo super
28 jako, asi tak. Nevím ještě, co bych k tomu vlastně dodal, ten výstupní
29 jsem nezažil no, ten rituál, to je...
30
31 *A chtěl bys? Schází ti to?*
32
33 Jako žiju i bez něj, jo, ale tak asi samozřejmě, že jo, bral bych to, bral
34 bych ho, jo, protože to, to, co...
35
36 *Kdyby dělali, jako víš, nějaký po, po nějakých letech jako osvědčení...*
37
38 Mě hrozně totiž bavilo jako na těch výstupních rituálech, jak vlastně
39 ty terapeuti popisovali ten průběh léčby, jakej jsi byl na začátku a pak
40 to, jak to řekli takhle na rovinu přede všema a to bylo úplně super
41 ne... Jo, a že vlastně ten jeden se vždycky zasmál, a to mně se jakoby
42 nedostalo, no, mojí povahou, no, prostě v určitých věcech nějak
43 jednám, a tak to mám do dneška prostě, já jsem horká hlava no, jako
44 bal bych ho, bral. Hlavně to slyšet od těch terapeutů ten průběh
45 léčby, možná ten lampion bych jako oželel, to je takový, ale jako
46 bylo to hezký, akorát jsem se na to koukal, jak letí, ale, ale není to
47 asi úplně to důležitý z toho rituálu jako pro mě, co mě jakoby, asi
48 nechci říkat chybí, říkám, žiju i bez toho, ale to bych rád slyšel, no.

1
2 *Jako nějaký jako shrnutí a uznání od nich, že jako...*
3
4 Ano, že jsem třeba jako udělal na sobě nějakou práci, nebo že jsem
5 furt stejnej, a... jo.
6
7 *Oukej.*
8
9 Dobrý.
10
11 *Dobrý, moc děkuju!*
12
13 Ježíš vůbec není zač!
14
15 *Skvělej rozhovor...*
16
17 *Vůbec není zač, jsem tě ani nepustil ke slovu pořádně...*
18
19 *No, tak to byl účel (smích), dík.*
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35

PŘÍLOHA C

Tato příloha obsahuje scénář rozhovoru, aby čtenář měl možnost dohledat a sledovat v přepisech rozhovorů hlavní tématické okruhy výzkumných otázek.

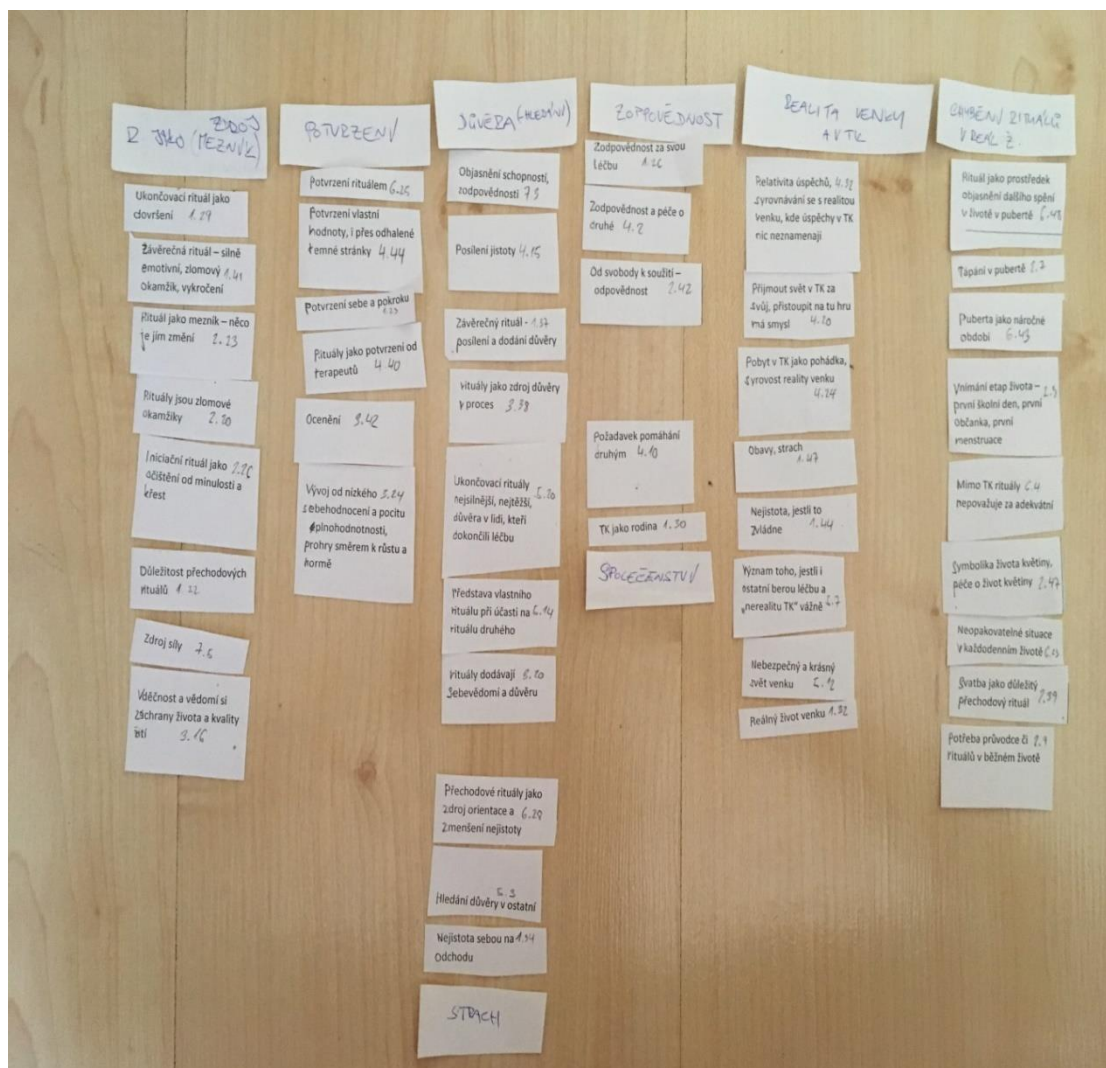
Scénář rozhovoru:

1. **Úvod - představení toho, co nás čeká** (vysvětlení informovaného souhlasu, uvedení mých tří hlavních tematických okruhů, ujistění participantů, že mohou povídat volně a nadržet se příliš těchto otázek)
2. **Povídání o rituálech v TK:** Když si vzpomeneš na komunitu a na rituály, co tě napadá? Jaká je tvá zkušenost? Jaké to bylo? Co jsi prožíval? Cítil?
3. **Povídání o rituálech před léčbou:** Vzpomeneš si, jak jsi rituály zažíval před léčbou? V dětství? Jaké to bylo?
4. **Povídání o rituálech v současném životě:** Máš v současnosti nějaké rituály? Pokud ano, jaké, při jakých příležitostech? Co pro tebe znamenají?
5. **Prostor na závěr:** Je něco, co by ještě mělo zaznít? Co bys chtěl říct a já se na to neptala? Chtěl bys něco dodat?
6. **Poděkování**

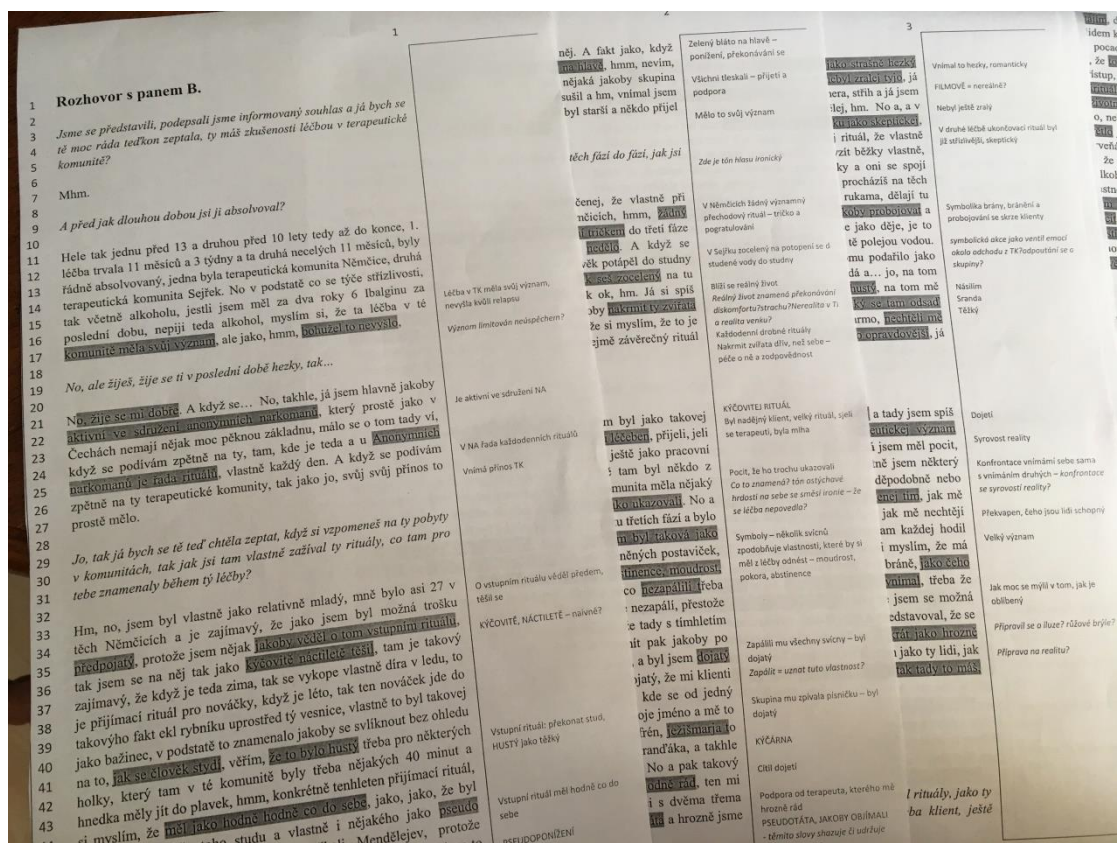
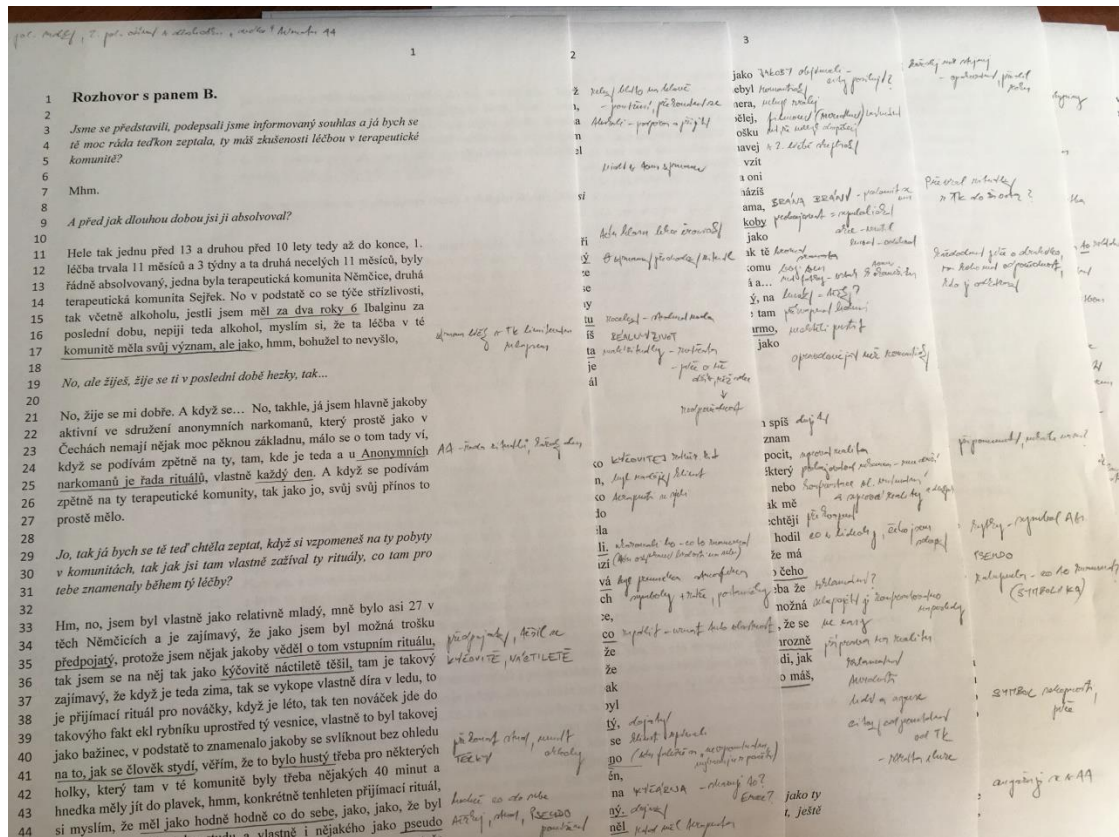
PŘÍLOHA D

Zde přikládám fotodokumentaci z průběhu samotné analýzy, ukázky sledují všechny tři participanty a objasňují můj postup při hledání témat, který popisuji v kapitole 4.3.

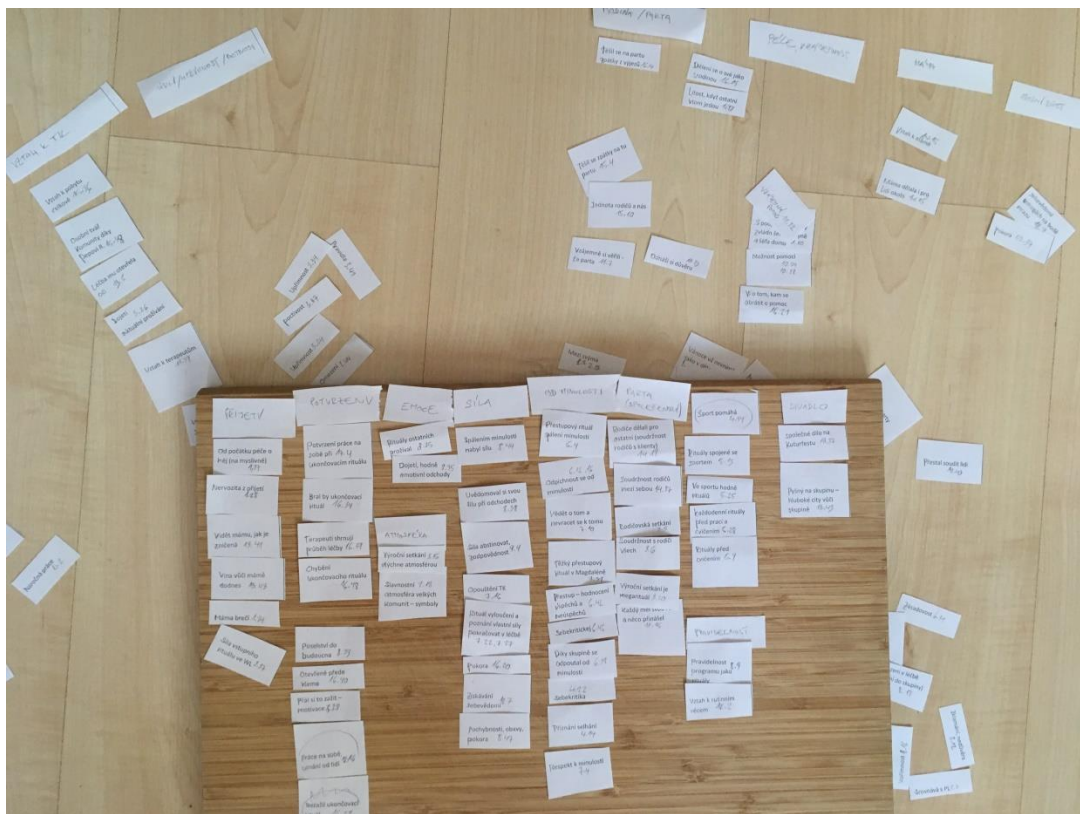
Paní A. – hledání témat

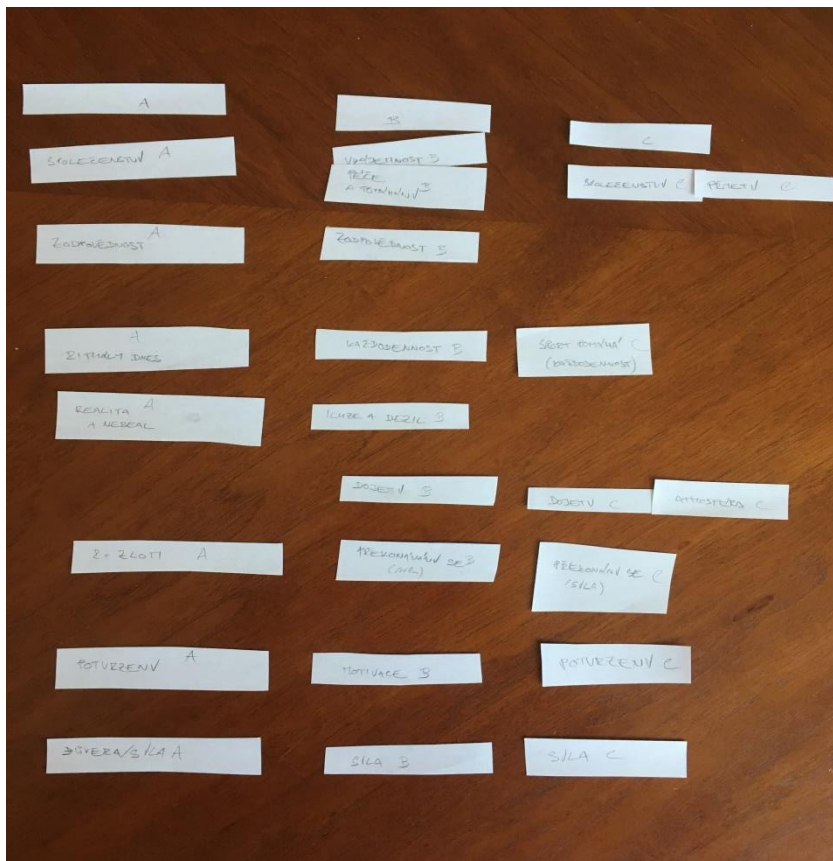
Pan B. – poznámky psané ručně a přepsané do elektronické podoby, která umožňuje rozlišovat typy písma a poznámky: popisné, *lingvistické*, KONCEPTUÁLNÍ

Pan C. – vynořující se témata

Hledání společných a jedinečných témat napříč případy – sestavování tabulky 5

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autora/ky: Kristýna Hurychová

Studijní program: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Proces sociální rehabilitace v terapeutické komunitě

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.

Rok dokončení práce: 2018

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh): 120 707

Přímé citace: 11 788

Ostatní text: 108 919

Celkový počet znaků: 205 329

Názvy souborů umístěných na doprovodném CD:

Text práce ve formátu PDF: bakalarska_prace_hurychova

Text práce ve formátu DOC nebo DOCX: bakalarska_prace_hurychova

Další soubory: audiozáznam rozhovorů (na samostatném CD):
rozhovor_s_pani_A, rozhovor_s_panem__B, rozhovor_s_panem_C

Počet stran (bez příloh): 70

Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce na Pražské vysoké škole psychosociálních studií

Jméno a příjmení studenta/-tky: Kristýna Hurychová

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Proces sociální rehabilitace v terapeutické komunitě

Vedoucí/oponent* práce: doc. PaedDr. Slavomír LACA, PhD.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 71

Počet stránek příloh: 41

Počet titulů v seznamu literatury: 52

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	☒			
--	----------------------------------	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	☒			
--	----------------------------------	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	☒			
--	----------------------------------	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	☒			
--	----------------------------------	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	☒			
--	----------------------------------	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	☒			
--	----------------------------------	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	☒			
--	----------------------------------	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	☒			
--	----------------------------------	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	☒			
--	----------------------------------	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	☒			
--	----------------------------------	--	--	--

Naplnění cílů práce

	☒			
--	----------------------------------	--	--	--

*

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Vyváženost teoretické a praktické časti
v daném tématu

	•			
--	---	--	--	--

Návaznosť kapitol a subkapitol

	•			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použiteľnosť
výsledkov v praxi

		•		
--	--	---	--	--

Vhodnosť prezentácie záverů práce
(publikácie, referáty, apod.)

		•		•
--	--	---	--	---

Otázky a námety k diskusi při obhajobě:

Nemám otázky do diskusie.

Celkové hodnotenie práce (klady, nedostatky):

Študentka Kristýna Hurychová sa zaoberá vo svojej práci sociálnou problematikou a to procesom sociálnej rehabilitácie v terapeutickej komunite. Štruktúra práce je dobrá a je vyvážená v jednotlivých kapitolách a podkapitolách. V úvode autorka charakterizuje celú problematiku, ktorú rozoberá v jednotlivých kapitolách. Autorka pri písaní použila adekvátnu odbornú literatúru, ktorú uvádza v zozname bibliografických odkazov (autorka použila nielen domácu literatúru ale aj zahraničné publikácie, k tejto problematike). Záver práce je ukončený prílohou, v ktorej sa nachádza prepis rozhovorov.

Predkladaná bakalárska práca sa člení na teoretickú a empirickú časť. V rámci teoretickej časti práce autorka opisuje pohľad na zvolenú problematiku v troch kapitolách (komunita, terapeutická komunita, rituály terapeutickej komunite, a iné). Praktickú časť tvorí posledná štvrtá kapitola. Autorka použila metódu pološtruktúrovaného rozhovoru a zvolila si interpretatívnu fenomenologickú analýzu, kde si rozhovory rozdelila na jednotlivé témy - kategórie. Musím pochváliť autorku, a jej praktické skúsenosti z danou problematikou s ktorou sa stretla vo svojej praxi, taktiež chválím jej prístup a spoluprácu pri písaní bakalárskej práci, hodnotím veľmi kladne. Na základe stanoveného cieľa empirickej časti sa autorke podarilo splniť cieľ a došla k zaujímavým výsledkom, ktoré zhrnula do záverečnej kapitoly - diskusie. Domnievame sa, že predložená práca je zaujímavá spracovaná a spĺňa požiadavky kladené na bakalársku prácu.

Doporučení k obhajobě: doporučuji/nedoporučuji*

- práca spĺňa požiadavky kladené na bakalársku prácu, preto ju doporučujem k obhajobe.

Navrhovaná klasifikace:

- klasifikujem ju stupňom – 1 (výborne).

Datum, podpis: 18.08.2018

* nehodící se, škrtněte

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta: Kristýna Hurychová

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Proces sociální rehabilitace v terapeutické komunitě

Oponent práce: Mgr. Lucie Vacková Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 70

Počet stránek příloh: 41

Počet titulů v seznamu literatury: 50

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

x				
---	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

	x			
--	---	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

<ol style="list-style-type: none">1) Vysvětlete pojem „komunitní proces“.2) Jaké jsou možnosti a pravidla komunitní léčby pro závislé?3) Jakým způsobem by bylo možné rozšířit Váš stávající výzkum v magisterské práci?
--

Celkové zhodnocení (klady a nedostatky):

Autorka bakalářské práce zpracovala téma zabývající se procesem sociální rehabilitace a léčby v terapeutické komunitě pro drogově závislé. Hlavní pozornost autorka zaměřila na význam a podobu rituálů, které svou symbolikou sjednocují individuálně jedinečné prožívání zúčastněných členů komunity. V textu autorka postupně přechází od vymezení klíčových pojmů, k historickému kontextu, v jehož světle se terapeutické komunity vyvíjely. Dále se pak zabývá významem rituálů v terapeutických komunitách a spiritualitou. V rámci výzkumné části BP autorka předkládá kvalitativní výzkum, jehož cílem bylo zjistit, jak bývalí členové terapeutické komunity pro závislé hodnotí s určitým časovým odstupem její význam.

Klady a zápory BP:

Téma odpovídá studovanému oboru. Text je psán kultivovanou čtivou formou a působí velmi propracovaně. Autorka pečlivě postupuje od klíčových pojmů přes teoretické pozadí komunitních společenství a v nich uplatňovaných rituálů až k podstatě výzkumného sdělení. Oceňuji autorčin zájem téma rozšířit v rámci magisterské práce. V takovém případě doporučuji kvalitativně-kvantitativní výzkumný design.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: výborně

Datum, podpis: 31/8 2018

Mgr. Lucie Vacková Ph.D.

